

**Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы**

**Балалар көркемөнер мектептері мен балалар өнер
мектептерінің сәндік-қолданбалы өнер бойынша үлгілік оқу
бағдарламалары**

Астана, 2013

Балалар көркемөнер мектептері мен балалар өнер мектептерінің сәндік-қолданбалы өнер бойынша үлгілік оқу бағдарламалары (бағдарлама) – «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК. – Астана, 2013. - 181 бет.

Типовые учебные программы разработаны в соответствии с типовым учебным планом и программам детских музыкальных школ, детских художественных школ и детских школ искусств.

Предусматривается возможность внесения дополнений и изменений с учетом специфики школ и организаций дополнительного образования.

Рекомендовано к печати методическим советом Республиканского учебно-методического центра дополнительного образования

© Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования, 2013

Мазмұны

Кіріспе.....	4
«Ағашты көркемдеп ою» үлгілік оқу бағдарламасы.....	5
«Кілем тоқу» үлгілік оқу бағдарламасы.....	52
«Киіз басу өнері» үлгілік оқу бағдарламасы.....	68
Введение.....	91
Типовая учебная программа «Резьба по дереву».....	92
Типовая учебная программа «Ковроткачество».....	141
Типовая учебная программа «Войлочное искусство».....	159

КІРІСПЕ

Сәндік-қолданбалы өнер – көп қолданылатын өнертанудың бірі, себебі бұл адамның идеялық бейнелеуіне байланысты жасалатын көркем өнер. Техниканы ұштастыру және материалдарды өңдеу арқылы көркем шығармашылық ерекше әсемдеп, мәнерлеп, сәнді зат жасауға болады.

Халықтық сәндік-қолданбалы өнер ежелгі дәстүрін сақтап, мыңжылдық даму жолын кешіп өтті.

«Қазақтар – тек ою-өрнек әлемінде өмір сүретін сияқты» деп, академик Әлкей Марғұлан айтқандай, халық мұрасындағы ұлттық өрнектердің үйлесімді рендерінде ата-бабаларымыздың тұрмыс-салт дәстүрі бейнеленгені шындық. Халықтың тарихын, шежіресін, жағрафиясын, мінезін, ерлігін дәл бейнелейтін ою-өрнек күдіретті өнер. Бұл өнер халықтың болмысымен бірге туып, бірге қайнасып келеді. Бұл өнер ұрпақтан-ұрпаққа тарихи, әлеуметтік, өнегелік тәжірибелер арқылы жалғасуда. Халықтың өнері сарқылмайтын қазына, оған үлкен қызығушылықпен қарай білсек, алуан түрлі жаңалықтар ашылады.

Қолөнердің ең көп тараған түрлерінің бірі – бұл ағашты көркемдеп өңдеу. Ағаш – адамның ежелгі жасыл досы, ата-бабаның қолға алған алғаш қаруы да, отыны да. Әрине, одан бері ағаштың міндеті, қызметі кеміген жоқ, жылдар өте одан әрі арта түсті. Әсіресе, қазақ халқының тұрмысында ежелден бері ағаштан жасалатын тұрмысқа қажетті бұйымдардың алатын орны ерекше.

Ағаш материалын өңдеу ағаш шеберінің, оюшының шеберлігімен тығыз байланысты. Ағаш материалынан әр түрлі заттар дайындалған. Олар: күнделікті қажетті заттар, сәндік безендірулер, тіпті сәулет құрылыс өнерінде абстрактылы өнер туындысы. Ерте заманнан жер шарындағы барлық халықтар ағаштан көркем оюлар жасаған. Үнемі ізденістің арқасында шеберлер тас жонғыш құралдарынан металл құрал жабдықтарына дейін жаңа технологиялар арқылы жаңа туындыларды игерді.

Сәндік-қолданбалы өнерді және көркем қолөнерді балаларға үйрету ағашты ою жұмыстарын жиі жасау арқылы балалардың сәндік-қолданбалы өнерге деген білімі жақсы дамиды. Ағашты көркемдеп өңдеу кезінде білім алушылардың Отанына, туған жеріне деген сүйіспеншілігін артыра отырып тәрбиелейді. Білім алушылардың бір-біріне деген сыйластығы, түсінушілігі одан әрі жақсара түседі. Бос уақыттарын тиімді пайдалануға көмектеседі.

«Ағашты көркемдеп ою» үлгілік оқу бағдарламасы

Алғы сөз

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев «Біз өз мәдениетіміздің құндылықтарын сақтай отырып, байыппен алға жылжи беретін боламыз» деп атап көрсеткен болатын. Қоғамдағы болып жатқан бетбұрыстар, саяси көзқарастар аясында қазақ елінің тарихын шынайы тұрғыда танып-біліп, салт-дәстүріне, рухани мұрасына қасиетпен қарау ерекше маңызға ие болып отыр.

«Болашақ – өткен тарихты білуден басталады» дейді Баласағұн бабамыз. Олай болса, тарихқа, тарихи бастауларға, мәдени мұраларымызға қаншалықты терең үңілсек, қоғамдағы қазіргі жағдайды соғұрлым жақсы түсінетін, білетін боламыз.

Сондай қажеттіліктің бірі – халықтың қолөнері. «Өнерден қуат алмаса, тіршіліктің шырағы өшеді» деп М. Әуезов айтқанындай, өсіп келе жатқан ұрпаққа өз халқының өнерін бойына сіңіріп өсу – педагогтердің қазіргі таңдағы кезек күттірмейтін мәселесі.

Қазіргі заманда әлеуметтік-кеңістік кеңіді, оның ішінде жастар әр түрлі мәселелерге кезігеді. Балалар мен жастардың қоғамдық ортада өз-өздерін көрсете білуі, өз беттерімен жол таба білуі, өз ойын білдіруі байқалады.

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының жанындағы жеке тұлғаны әлеуметтендіру институтының зерттеу қорытындысы бойынша білім алушылардың арасында бос уақытты тиімді пайдаланудағы қызығушылықтары қанағаттанбайды. Олардың зерттеуінше: 6% білім алушы үйірмелерге қызыға барады,

15% білім алушы спортпен шұғылданады, тек қана 2% білім алушы мектептегі қоғамдық жұмыстарға араласады, 18% білім алушы компьютер ойнайды, 9 % білім алушы теледидар қарайды, 69% білім алушы өз-өздеріне көңіл бөлумен айналысады.

Көркемдеп ағашты ою жұмысы білім алушыларды өз бетімен еңбектенуге дайындайды. Жаңа технологиямен ағашты көркемдеп өңдеу, бұйымды көркемдеп, жобалап жасау, ағашқа көркемдеп ою салу арқылы білім алушы педагогтер мен құрдастарының арасында өзін-өзі көрсете алады.

Оқу пәнінің мазмұны

Бағдарламаның мақсаты: Ағашқа ою салу өнеріне оқыту арқылы жеке тұлғаның әуендестік дамуын қалыптастыру. (білім алушының білімдік қажеттілігі, жеке қабілеті жас ерекшелегі ескеріледі)

Білімділік:

- білім алушыларға оқыту аясында білім беру, тәжірибелік дағысы мен біліктілігін арттыру;
- ағаштан көркем өңдеу барысында қауіпсіздік ережесін сақтауды үйрету;
- өз-өзін кәсіби қалыптастыруға жағдай жасау.

Дамытушылық:

- өз білімін жетілдіруге, алға қойған мақсатына жетуге, өз бетімен жұмыс жасауға, білім алушының қиялын дамыту;
- шығармашылық белсенділігін дамыту;

- құзыреттілігін дамыта отырып, керек мәліметтерді нақты таба білу, сәндік-қолданбалы бұйым жасауда бастаған жұмысын аяғына дейін жеткізуді дамыту.

Тәрбиелік:

- еңбекті бағалай білуге, жеке тұлғаны құрметтеуге тәрбиелеу;
- әр халықтың салт-дәстүрлерін бағалай отырып, өз елінің тарихи-мәдени құндылығын игеруге тәрбиелеу;
- білім алушыларды жауапкершілікке, еңбекқорлыққа, адалдыққа тәрбиелеу.

10-11 сыныптарға арналған «Ағашты көркемдеп ою» үлгілік оқу бағдарламасы ағашты өңду және материалтану негіздерін қамтиды, Қазақстан және Ресей жерлеріндегі ағашқа көркем әр түрлі ою салу тарихымен және оюлардың түрлерімен таныстырады, ағаш оюдың түрлі технологиясы мен ағаш мозаикасы жұмыстарының орындалу негізін береді, білім алушылардың алдында сәндік-қолданбалы мен халықтық өнердің әлеуметтік рөлін ашады, қолданбалы-суретшілер мамандықтарымен және олардың шығармашылық еңбектерімен таныстырады. Білім алу кезінде білім алушылардың өзін-өзі ұстай білуі, қауіпсіздік ережесін және өмір қауіпсіздігін сақтау туралы мәлімет алады.

Ұсынылып отырған үлгілік оқу бағдарлама білім берудің базалық мазмұнын, (тақырыптық мазмұны) оқыту жылдары бойынша жүктеменің бөлінуі, және дайындықтың міндетті деңгейіне қойылатын талаптың орындалуын қосады. Бағдарламада білім алушының жұмысына қарай бағалау көрсеткіштері белгіленген. Сонымен қатар білім алушыларға қажетті және пайдаланылуға арналған әдебиеттер тізімі қоса берілген.

Ағашқа ою салу кезінде теориялық білім маңызды және тәжірибелік жұмыстар арқылы машықтану қажет. Сондықтан бағдарламадағы негізгі акцент білім алушылардың тәжірибелік дайындығына берілген.

Үлгілік оқу бағдарлама материалды сатысы бойынша меңгертуге есептелінген және тапсырманы дәйектілікпен қиындатуды қарастырады.

Ағашты ою технологиясы ерекшелігіне, ұсынымға байланысты бір топта бала саны –12-15 баладан аспау керек.

Педагог білім алушының дайындық деңгейі мен жұмыстың нақты жағдайын ескеріп, бағдарламаны шығармашыл түрде қолдануы керек.

Бағдарламаны қолдану аясы.

Негізгі бағдарлама жасөспірімдермен қосымша білім беру жүйесінде жұмыс атқаруға арналған.

Жұмыс ережесі: аптасына 2 сағат

Іске асыру мерзімі: 2 жыл

Көлемі: жылына 68 сағат

Білім алушылар бағдарламамен белгіленген оқу курсы аяқтағанда білуге міндетті:

- жұмыс жасау барысында ішкі тәртіп, өрт қауіпсіздігін, өндірістік санитария және қауіпсіз еңбектің ережелерін сақтау;
- жұмыс орнын ұйымдастыру принциптерін;
- ағаш өңдеудің барлық негізгі операцияларын;
- ағаш өңдеуде қолданылатын станоктар мен электрқондырғылардың тағайындалуын (токарлық, фрезерлік, рейсмустік, бұрғылау т.б);

- ағаш ою және мозаика жұмыстарында қолданылатын негізгі және қосымша құралдарды;
- ағашты оюдағы түрлі оюдың көркемдік және техникалық тәсілдерін;
- ағашты әрлеу тәсілдерін – бояу сіндіру, ажарлау, сырлау, лактау, ысып жылтырату;
- композиция негіздері: жазықтықты сәндік безендірудің негізгі принциптерін;
- ағаш оюда қолданылатын өрнектердің түрлерін;
- туған жеріндегі ағашты көркемдеп өңдеу түрлері туралы негізгі мәлімет пен ерекше сипатты ;
- электр қуатын, материалдарды үнемдеп жұмсаудың тәсілдерін, құралдар, қондырғылар мен қосалқыларды ұқыпты қолдануды.

Жасай білуі керек:

- оңтайлы жол арқылы жұмыс орнын дайындай алады және қауіпсіз еңбек ережелерін сақтайды;
- қажетті кескіш құралдарды қайрап, жөндей алады;
- ою салу, өрнекпен безендіру кезінде негізгі қол құралдарын қолдана алады;
- ағашқа геометриялық, контурлық, тегіс рельефті күмбездеп, бедерлеп оюдың ою тәсілдерін қолдана алады;
- өз бетінше оюға немесе мозаикаға арналған композицияны дайындап орындайды;
- ағашқа ою салу барысында барлық сатыларды жақсы меңгерген және бұйымдарға өңдеу жасай алады;

- құрал-саймандарды ұқыпты пайдаланады;
- электр энергия мен материалдарды үнемдеп пайдалануды біледі.

Пән бойынша білім жүктемесінің бөлінуі

Бағдарлама бойынша сағат саны – 136 сағат

Пән	Пән бойынша сағат саны			
	10 сынып		11 сынып	
Сәндік қолданбалы курсы «Ағашты көркемдеп ою»	Аптасына	Барлығы	Аптасына	Барлығы
		1	34	1

Күтілетін нәтиже

Екі жылдық «Ағашты көркемдеп ою» курсының оқу барысында күтілетін нәтиже:

- ағашқа көркем ою салу өнерінің әдіс-тәсілдеріне машықтанады;
- білім алушылардың көркем туындылар жасауға деген бейімділігін арттырады;
- жасөспірімнің сыныпта, топта беделі арта түседі;
- білім алушы өз жұмысының жоспарын құра біледі;
- білім алушының шығармашылық ойы, эстетикалық талғамы дамиды;
- білім алушылар мамандық таңдауда қателеспейді;
- білім алушы тұлғаның өзін-өзі тәрбиелеу негізін салады.

Негізгі бөлім

Бағдарламада ағашты өңдеу кезінде жазық ою салу, жазық рельефті оюдың тәжірибелік сабақтары берілген.

10 сыныпта бағдарламаның негізгі мақсаты: білім алушыларды ағашты көркемдеп өңдеу мұрасымен таныстыру, дәстүрлі көркем өнерге деген сүйіспеншілікті ендіру, ағашты оюға машықтандыру, жергілікті көркем өнер дәстүрінде жасалатын өзіндік шығармашылық композициясын жасай білуді үйрету.

Алғашқы оқу жылында бағдарлама ағаш өңдеу мен материал тану негіздерімен таныстырады. Қазақстан Республикасы еңбекті қорғау және қауіпсіздік еңбек аясында теориялық білім береді. Ресей аймақтарындағы және Қазақстандағы ағашты оюдың даму тарихы мен оюдың түрлі технологиясы оқытылады.

Тәжірибелік сабақтар білім алушыларды теориялық оқыту үдерісі негізінде көркем бұйымдарды дайындауға қажетті дағды мен біліктілікті қалыптастыруға бағытталған.

Ағашты өңдеу кезіндегі ең негізгілерімен таныстырылады. Жаңа технологиялар арқылы ағашты өңдеу жолдары түсіндіріледі. Білім алушылардың теориялық алған білімін көркемдік тәжірибелік жұмыста пайдалана білуге үйретеді.

Білімді игеру нәтежесінде білім алушының өнегелі ой-өрісі, дене бітімі, эстетикалық талғамы және еңбек қасиеттері дамиды; шыдамдылық, жинақылық пайда болады.

Бағдарлама еңбек мәдениеті ережелерін дәл орындауға тәрбиелейді, шығармашылық тұрғыда қалыптасуға қажет етеді, білім алушылардың сызу, сурет, технология пәндерінен алған білімдерін жетілдіреді.

Білімділік:

- көркемдік бұйым жасауда ағаштың эстетикалық және механикалық қасиеттерін пайдалануды үйрету;
- негізгі технологиялық әдістер және ағашты қолмен өңдеу кезіндегі қауіпсіздік ережесін игеру;
- әр түрлі құралдар және қондырғылармен жұмыс жасауды үйрету;
- геометриялық оюды орындау әдісін үйрену;
- ағашта жазық рельефті оюды орындау әдісін үйрету.

Дамытушылық:

- білім алушылардың көркемдік-шығармашылық қабілетін дамыту;
- құралдармен жұмыс жасау қабілетін дамыту, заттың көлемді түрін көру;
- білім алушының қиялын, есте сақтау, затқа эмоционалды-эстетикалық қатынасын дамыту.

Тәрбиелік:

- халық дәстүрін, туған жерінің тарихын дәріптеуге тәрбиелеу;
- халық шығармашылығына және халық шығармашылығындағы жаңа заманауи бағыттарына қызығушылық туғызу;
- шыдамдылыққа, жігерлікке, еңбекқорлыққа тәрбиелеу.

11 сынып

Екінші оқу жылында білім алушылар ағашты оюдың қиын түрлерімен танысады: жазық рельефті, ағаштан мозаика құрау әдісін меңгереді.

11 сыныпта бағдарламаның негізгі мақсаты: білім алушылардың ағашты көркемдеп өңдеу білімдері мен дағдысын бекітіп, тереңдету, жаңа көркем қолөнерлеріне, мозаика құрау жұмыстарына деген қызығушылық пен сүйіспеншіліктерін арттыру. Ағашқа ою-өрнек салудың жаңа түрлерін үйрету.

Бағдарламаның екінші оқу жылында жазық рельефті оюды орындауды және оның түрлерімен таныстырады, мозаика құрауының жұмысы туралы тәжірибелік, теориялық білім беріледі. Ағашқа жазық рельефті ою және мозаика құрау даму тарихы меңгеріледі.

Ағашқа мозаика құрау – бұл сәндік қолданбалы өнердің бірі болып табылады. Өзінің эстетикалық әсерімен иемденеді. Ағаштың сәндік қасиеті мозаика құрауды кең ауқымда жаратуға мүмкіншілік береді, шағын жәдігерлер, жиһазға әшекейлер мен монументті панноларға дейін ағашты ою өнері де өзінің мүмкіндіктерімен бай және сан-алуан түрлі. Білім алушылардың қолымен жасалған бұйымдары өзінің қоғамдық пайдалы бағыты бар, олармен мектепті, үйді, т.б жерлерді безендіруге болады.

Білімділік:

- ағаш тектерін ажырата білуге, ою салуға қажетті ағаштарды таңдай білу және оны сақтай білуге үйрету;
- ағашқа жазық рельефті оюдың технологиясын меңгерту;
- мозаиканы құрау технологиясын меңгерту.

Дамытушылық:

- сәндік-қолданбалы өнердің әр түрлі бағытында шығармашылық даралықты қалыптастыру;

- білім алушылардың танымдық, шығармашылық қабілетін дамыту;
- білім алушыларға сөйлеу тілінде түрлі арнайы терминдерді меңгерту;
- халық шебері туралы түсінік қалыптастыру.

Тәрбиелік:

- ата-бабамыздың өнері мен мәдениет негіздерінің білімін алу;
- білім алушылардың табиғат пен халықтық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттыру, ұлттық дәстүрге ашық дүниетанымдылығын қалыптастыру;

Бағдарламаның маңыздылығы

Қазіргі уақытта жасөспірімдер компьютерлік ойындармен шұғылданады және көп уақытын компьютерге арнайды. Ол жасөспірімдерді тұйықтыққа, ашуланшақтыққа әкеліп соқтырады және құрдастарымен тіл табысуын қиындатады. Олар өз ойынан шығарған әлемде жүргендей сезінгендіктен, шындық өмірде өздерін қалай ұстайтынын білмейді, жұмысқа деген икемділіктері жоқ. Басқа дәрежедегі балалар да кездеседі, олар өз бетімен жүрген, көбіне көше, подъезд аралаумен, қоршаған ортаны бүлдірумен уақыттары өтеді.

Бұл бағдарламаны меңгерген жасөспірімдердің өмірге деген көзқарасы өзгереді, басқа сөзбен айтқанда, сәндік-қолданбалы бұйымдарды жасау кезінде әр түрлі өңдерімен әуес болуы жасөспірім белсенділігінің дамуына жағдай жасайды. Сонымен қатар, шығармашылық пен танымдылық мотивациясы пайда болады, балаларды жалпы адамгершілік құндылықтарға қатыстыру

қамтамасыз етіледі, өзін-өзі әлеуметтік, мәдени және кәсіби белгілеуге жағдай жасалады. Осы міндеттердің орындалуы қазіргі қоғамның ең маңызды мәселелерінің біріне жатады.

Бағдарламаның педагогикалық мақсаттылығы

Бағдарлама білім алушыларға кең көлемді білім береді, көркемдік-шығармашылық жұмыстар жасауға қызығушылығын арттырады және машықтандырады. Білім алушылардың өмірге деген көзқарастарын кеңейтеді. Сонымен қатар бос уақыттарын тиімді пайдалану мәселесін шешуге мүмкіндік береді.

Бағдарлама үш бірлік өнер кеңістігінің міндеттерін орындайды: бейнелеу, сәндік және конструктивтік. Ағаш оюшы мен мозаика құраушының сурет салу қабілеті, көркемдік талғам мен ой ұшқырлығы, қол еңбегіне бейімділігі, шыдамдылығы, ойлау, сатылап және жүйелі әрекет етуі, өз ойынан көркемдеп бейне қосуы, қолөнерге икемділігі, көз мөлшері, түстердің бір-бірімен үйлесімділігін айыра білу қабілеттері болуы тиіс.

Ағаш ою сабақтарында тығыз пәнаралық байланыстың болуы тәжірибелік қолданыста және әрі қарай басқа да бейнелеу, сызу, технология, физика және химия сияқты пәндер бойынша білімінің дамуына мүмкіндік береді.

Оқыту топқа бөліп жүргізіледі. Тапсырманың қиын орындалуы жеке-жеке анықталады. Оқу үдерісі барысында тапсырманың орындалуын бақылау және қажетті өзгерістер жүргізіледі.

Толық курсты өткен соң білім алушылар белгілі бір деңгейде білік пен білім алады, олардың кәсіби қабілеті артады, ағашты

өңдеудегі дағдысы артады және болашақта өз кәсіби қызметіне сенімді қадам баса алады.

Бағдарламаның ерекше айырмашылығы:

Бағдарламада ең қажетті базалық білім беріле отырып, қысқа мерзімде мозаика және ағаш ою техникасын меңгертеді, тапсырмалар көп уақыт пен шығынды және мүсіндеу бойынша кәсіби дайындықты қажет етпейтін қиын, оюлар аса көп берілмеген. Таңдап алынған оюлар сирек кездесетін ағаш түрлерімен арнайы құралдарды қажет етпейді.

Сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер

10 сынып

Осы бағдарламаны өту нәтежесінде 10 сынып білім алушысы **білуге міндетті:**

- қауіпсіздік техникасының негізгі ережелері және жұмыс орнын ұйымдастырудағы принциптерін;
- құрал-жабдықтарды сақтау орны, олардың жұмыс үстелінде орналасуы. Ағашты өңдеу және көркем өңдеу үшін тиісті құралдарды пайдаланудың қауіпсіз тәсілдерін;
- графика, графикалық бейне (сызба, эскиз, техникалық бейне) туралы негізгі түсінікті білу;
- материалдардың физика-механикалық, технологиялық, қуаттылық, экологиялық қасиеттерін білу;
- сызба және шаблон бойынша өлшеу әдістерін білу;
- электрқондырғылар мен станоктардың тағайындалуы мен құрылысын білу (ағаш өңдеуге арналған токарлық станок,

бұрғылау, фрезерлеу, рейсмусстаноктары, электр қылсымды ара, электр бұрғы машинасы);

- контурлық, геометриялық және жазық рельефті, оюдың қарапайым элементтерін орындауға, техникалық әдістерін білу;

- ағашты әрлеу әдістері – әділеу, ажарлау, бояу сіңдіру, сырлау, парафиндеу, лактау, ысып жылтырату;

- туған өлкесінде ағашты көркемдеп өңдеудің түрлері туралы негізгі мәліметтер мен олардың ерекше сипатын білу;

- негізгі композиция: жазықтықты сәндік безендірудегі негізгі ұстаным, геометриялық және өсімдік тәріздес өрнектерін білу.

Жасай білу:

- жұмыс орнын ұтымды ұйымдастыру;

- қауіпсіздік техникасы ережесін сақтау;

- техникалық суреттер, эскиз, сызбаларды оқып және оны орындай білу;

- ағаштың тегін және мүкістерін сыртқы келбетінен анықтай білу;

- дайындаманың өлшемдерін сызба және шаблон бойынша орындай білу;

- ағаш өңдеу құралдарының тағайындалуына байланысты қолдану, іске қосуды білу;

- ағашта қарапайым операцияларды орындауды білу;

- контурлық, геометриялық және жазық рельефті оюлардың қарапайым элементтерін орындау дағдысын игеру;

- дизайн арқылы ағашқа ою сала білу;

- өз бетімен оюға композиция құрастыру және оны орындау;

- электрокуат және материалдарды үнемдеу.

10 сыныпта оқытуға берілген құзыретті бағыт бойынша дайындалған:

Жалпы мәдениет:

1. Қоғамға игілікті жұмыс жасау.
2. Оюшының негізгі әлеуметтік мақсатын, мазмұнын, мәнін түсіну.
Өз білімімен жоғарыға ұмтылуы.

Кәсіптік:

1. Ағаштан көркем бұйымдар жасауда технологиялық операцияларды орындау үшін өз бетімен жұмыс орынын, құрал-саймандарын, материалын дайындай білу.

2. Өз бетімен ағаштан қарапайым бұйым жасап, оны жазық оюлы және жазық рельефті оюмен сәндеп, әрлеу жұмыстарын жүргізуді білу.

3. Дайындалып жатқан бұйымның эскизін (сызу, техникалық сурет) дайындау.

11 сынып

Бағдарламаны меңгерген 11 сынып білім алушысы **білуге міндетті:**

- негізгі композиция: жазықтықтағы сәндік безендірудің негізгі ұстанымын;

- оюдың түрлері және олардың ерекшеліктерін;

- маркетриді орындаудың негізгі әдістерін, үлгілік композициялар және оларды түрлі бұйымдарда орындауды;

- электрокуат, материал шығынын үнемдеу әдістерін, құрал-саймандарды, қондырғылар мен қосалқы құралдарды ұқыпты күтіп ұстай білу;

- қауіпсіздік ережесін, өрт қауіпсіздігін және жұмысты орындау барысындағы тәртіптерді сақтау.

Жасай біледі:

- контурлық, жазықрельефті оюды және мозаика құрауды орындауын;

- ою салуға қажетті құралдарды қолдануды және оларды ұштап, қайрап дайындай біледі;

- бұйым жасаудағы қажетті құнын есептей біледі;

- өрнектердің элементтері мен үзінділерін мозаика құрау әдісімен және оюдың түрлі-түрлісін орындай біледі;

- құрал-саймандарды, қажетті жабдықтарды ұқыпты ұстай біледі.

«Ағашқа көркемдеп ою» бағдарламасын меңгерген мектеп бітірушісі төмендегідей (компетенция) құзыреттілікке ие болуы қажет:

Жалпы:

1. Оюшы мен мозаика құраушы мамандығының әлеуметтік мәнісі мен маңыздылығын түсініп, оған тұрақты қызығушылықты білдіру.

2. Жетекшімен белгіленген мақсат және оған жету әдістерінен шығып, өз қызметін ұйымдастыру.

3. Жұмыстың жағдаятын талдау, ағымдағы және қорытынды бақылау жүргізіп, өз қызметіне түзетулер және бағалау, өз жұмысының қорытындысына жауапкершілікпен қарау.

4. Кәсіби тапсырманы бұлжытпай орындауына ақпаратты ізденісті жүзеге асыру қажет.

5. Өз кәсіби қызметінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану.

Кәсіптік:

1. Жазық рельефті және жазық оюлардың тәсілдерін пайдалана алады.

2. Маркетри әдісінде мозаика құрау жұмыстарын орындау.

3 Халқымыздың ағаштан жасалған бұйымдарының көшірмесін жасай біледі.

4. Өз композициясымен әр түрлі көрмелер мен конкурстарға қатысу үшін көркем бұйымдар дайындай алады.

Оқу-тақырыптық жоспар

10 сынып

Жылдық апта саны – 34 сағат

Аптасына – 1 сағ

№	Тақырып	Сағат саны		
		Теориялық	Тәжірибелік	Барлығы
1	Кіріспе	1		1

2	Ағаш өңдеу мен материалтану негіздері	4		4
3	Ағаша өңдейтін өндірістегі қауіпсіздік техникасы, еңбекті қорғау және санитарлық – гигиеналық нормалар.	2		2
4	Кескіш құралдарды жұмысқа дайындау		3	3
5	Жазық оюлардың (үшқырлы ойық) негізгі түрлері, оны орындау әдістері.	2	7	9
6	Ағаш оюда геометриялық өрнек. Үшқырлы ою бар күрделі емес бұйым жасау. (шығармашылық жұмыс)		7	7
7	Жазық рельефті ою. Жазық рельефті оюдың көркем-техникалық әдістері.	2	6	8
	Барлығы:	11	23	34

1-тақырып: Кіріспе бөлім.

Теория: «Ағашты көркемдеп ою» курстың мақсаты мен міндеттерімен таныстыру. Сәндік-қолданбалы өнер туралы Халқымыздың қолөнері, оның түрлері және ерекшеліктері туралы әңгімелеу. Ағашты ою, ағашты көркемдеп өңдеу түрлерінің ең көне

нұсқасы. Ерекше көркем кәсіп ағашқа көркемдеп ою салу Поволжье, Хотькова, Богородск, орыс Солтүстігі. Қазақстан аумағындағы ағаш оюдың стилистикасы мен рөлі.

Тапсырма: сабақтың қысқаша конспектісі.

Мақсаты: халқымыздың сәндік-қолданбалы өнері туралы деректерді ұсыну.

Міндеті: білім алушыларды кәсіптің әр аумағында ағашты көркемдеп өңдеу мұрасымен таныстыру. Бейнелеу сауаттылығы мен өнер тарихы жөнінде білімдерін тереңдету.

2-тақырып: Ағаш өңдеу және материалтану негіздері.

Теория: ағаш, көркемдік мүмкіншіліктері мен қасиеттері. Қылқан жапырақты және жапырақ текті ағаштардың қаттылығы бойынша қасиеттері. Ағаштың кемшіліктері. Ылғалдығы мен оны кептіру. Оюды орындаудағы ағаш талшығы бейнесінің сипаты мен орналасуының маңыздылығы (үш бағытта қиылуы: талшық бойлай, кесе-көлденең және бұрыштап). Ағаш оюшы мен мозаикашының негізгі құралдары: кескіш, қашау, церазик, бұрыштықтар, клюкарза, пышақтар. Ағаш оюшы мен мозаикашының көмекші құралдары. Ағаш өңдеуде қолданатын станоктар мен механикаландыру әдістері. Өндірістік цикл. Ағаштан көркем бұйымдарды жасаудағы технологиялық үдеріс. Әрлеу жұмыстары. Жұмысқа даярлау. Кесу құралдарымен жұмыс жасағандағы қауіпсіздік техникасы.

Тапсырма: конспект жүргізу.

Мақсаты: ағашпен сапалы және шығармашыл жұмыс жасау үшін қажетті базалық білімді хабарлау.

Міндеті: жаңа білім алу.

3-тақырып: Ағаш өңдеу өндірісіндегі қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау және санитарлық-гигиеналық нормалар.

Теория: Еңбекті қорғау Қазақстан Республикасының негізгі заңдарының бірі. Өндірістік-тазалық сақтау кесу құралдарын пайдалану кезіндегі қауіпсіздік ережесі. Ағашты өңдеу барысындағы қауіпсіздік ережесі. Өрт қауіпсіздігін сақтау. Құрал-саймандарды сақтау ережесі. Кесу құралдарын, электр құралдарын, желім т.б. пайдаланудағы арнайы ережесі. Ағаш өңдеу барысындағы электр құралын пайдалану қауіпсіздік ережесі. Оюшының арнайы киімінің болуы. Оюшының ою жұмысына байланысты жұмыс орнының болуы.

Тапсырма: конспект жүргізу.

Мақсаты: білім алушылардың қауіпсіздік ережесін сақтаудағы білімін нығайту, еңбек қорғау, санитарлық-гигиеналық ережесін сақтау, тәжірибелік жұмыстарда қолдана білу. Қауіпсіздік ережесіне байланысты тест жұмысын алу.

Тапсырма: ағаш өңдеу қондырғылар және кесу құралдармен қауіпсіз жұмыс жасауға жағдай жасау.

4-тақырып: Кескіш құралдарды жұмысқа дайындау.

Тәжірибе: барлық жұмыстың түрі педагогтің қадағалауымен жасалады. Кескіш құралдарды қайрау, және түзету жүргізіледі. Қиғаш жүзді пышақты дайындау, қайрау. Қашау мен пышақты сақтау және қайрау кезіндегі қауіпсіздік техникасы.

Тапсырма: кескіш құралды жұмысқа дайындау. Ағашты ою және мозаика жұмыстарын орындауға арналған әмбебап қиғаш жүзді пышақты дайындау.

Мақсаты: Ағашты ою кезінде пайдаланылатын жабдықтарды және оларды қолданудағы білімдерін нығайту.

Тапсырма: білім алушылармен құралдарды қол немесе механикаландырылған зімпара қайрақты қайрау дағдысын игеру (құралды алғашқы рет қайрау, қол қайрақ, ұсақ тас және былғары). Оюға арналған құралдарды қайрау және тегістеу барысында сақтайтын қауіпсіздік техникасы туралы білімдерін нығайту.

Материалдар: металл кесуге арнаған қол араның тілімі немесе ұстараның пышағы, пышаққа сап жасау үшін ағаш кесіндісі, пышақ-кескіш.

5-тақырып: Жазық (үшқырлы ою) ою түрлері және орындау әдістері.

Теория: Ою түрлері. Жазық оюлардың түрлері – геометриялық, контурлық, күмбез тәрізді (тырнақ тәрізді). Геометриялық оюдың элементтері. Күмбез тәрізді ою элементтері. Жазық оюды дәстүрлі түрде қолданатын кәсіпшілер (Вятка, Тверь, Архангельская губерния, Карелия және т.б).

Қазақ оюшыларының бұйымдарындағы геометриялық оюлар. Ағашқа түсірілетін геометриялық өрнектер (орнамент) өлшемдерімен танысу. Жазық оюды орындау үшін қажетті құралдар.

Тапсырма: Конспект жазу. Тақырып бойынша материал жинау (жазық оюдың элементтерін бейнелеу, оюланған бұйымдар

түрлері, белгілі бір кәсіпшілікке үйлесетін композиция т.б.).
Материал жинақтау кезінде қазақ оюшыларының еңбегіне тоқталу ұсынылады.

Тәжірибе: Жазық оюды орындау әдістерін өтеу (барлық түрлері). Кескіш құралдар және әрлеу материалдармен жұмыс жасаған кезде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Тапсырма: Дайындама тақтайшада талшықты бойлай параллель сызық сызу (екіқырлы ойық), параллель сызық талшыққа көлденең орналасады, әр түрлі диаметрде шеңберлер (екіқырлы ойық), «дойбы» әдісімен ою, «тор етіп» ою әдісі, контурлық және күмбез тәрізді оюлардың элементтері – тырнақшалар, көздейшелер, шұңқыр, қабыршақ; геометриялық оюдың элементтері (үшқырлы ойықтар) – геометриялық элементтері бар оюлар (үшқырлы ойық) – бұрыш, үшбұрыш, төртқырлы ойық, сәулелер, шаршылар. Өрнектердің ою тәсілдері: сатылап, ирелек, сәуле, қазық және т.б. Өрнек «Сәуле шашу». Бір тақтайшада 2-ден 3-ге дейінгі жаттығулар орындалады.

Мақсаты: Көп ғасырлы көркемдеп ағаш ою мәдениетімен таныстыру. Жазық оюды ою кезінде тәжірибелік, теориялық білімдерін қорытындылау, бекіту. Білім алушылардың бойындағы бастапқы еңбек білімін қалыптастырып, дағдыландыру қажет.

Тапсырма: Ағаш ою құрал-саймандарын қолдана білуге үйрету. Жазық оюды орындау тәсілдерін үйрету.

Материалдар: Дайындама – тақтайша жапырақ текті (жұмсақ) ағаш, өлшемі: 250*100*20 мм, қиғаш жүзді пышақ, 5-10 әр түрлі диаметрдегі және түрлі радиуста қисық айшықты қашаулар, калька (бастыру қағазы), қарындаш.

Жұмыс саны: 3-4

6-тақырып: Ағашты оюдағы геометриялық өрнек.

Үшқырлы оюы бар қиын емес бұйым жасау.

(шығармашылық жұмыс)

Тәжірибе: Жазық оюды орындаудағы тәсілдерін жетілдіру. Өз ойынан шығарған эскиздерімен жұмыс жасау. Дайын бұйымды өңдеп бітіру. Кескіш құралдар және өңдеу материалдармен жұмыс жасау кезінде қауіпсіздік техникасы.

Тапсырма: Өңдеу тақтайшасын немесе ағаштан жонылып жасалған тарелкасын (дайындама) безендіру үшін геометриялық өрнектерден композиция құрып эскиз дайындау. Өңдеу тақтайшасын дайындап геометриялық оюмен әсемдеу. Кескіш құралдармен жұмыс жасау кезінде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Мақсаты: Жазық ою туралы тәжірибелік және теориялық білімдерін бекіту.

Тапсырма: Әсемдік композицияға қатысты үйлестіру дағдысын дамыту. Ағашты көркем оюда композицияның ұғымдары туралы түсінік (ырғақ, симметрия, центрін шығару, тепе-теңдік т.б.). Ағашты оюда тәжірибелік дағдыға үйрету.

Материалдар: Жапырақ текті ағаштан өңдеу тақтайшаның (қарапайым қобдишаның) немесе тарелканың дайындамасы, жүзі қиғаш пышақ, калька, қарындаш, парафин немесе жылтыр емес лак.

Жұмыс саны: 1

7-тақырып: Жазық рельефті ою.

Жазық рельефті оюдың көркем-техникалық тәсілдері.

Теория: Жазық рельефті ою туралы түсінік. Жазық рельефті оюдың түрлері – дөңгеленген контурлы ою, айналасы дөңестеніп ойылған ою, айналасы жинақы болып ойылған ою. Абрамцев – Кудриннің оюы. Заманауи оюшылардың еңбектерінде Абрамцев-Кудриннің ою дәстүрлерінің сақталуы (Ағаш және сүйектен көркем бұйым шағаратын Хотьков фабрикасы).

Тапсырма: Конспект жазу.

Тәжірибе: Жазық рельефті ою әдістерін орындауды үйрену (барлық түрлері). Кескіш құралдарын пайдаланған кезде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Тапсырма: Дайындама тақтайшасында сопақша оюдың үзіндісі орындалады. Жүзі қиғаш пышағымен сәндік кеспе тәсілдері орындауды үйрену (жапырақ, гүл, жеміс жіктері), қашау, бұрыштық, церазикпен орындалатын әсемдік кеспе тәсілдері үйретіледі. Кескіш құралдармен жұмыс жасау кезінде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Мақсаты: Жазық рельефті ою туралы тәжірибелік және теориялық білімдерін бекіту.

Тапсырма: Жазық рельефті ою тәсілімен жұмыс жасауға машықтану.

Материалдар: Жапырақ текті ағаштан өлшемі: 250*100*20 мм. дайындама, қиғаш жүзді пышақ, түрлі диаметрдегі айшық тәрізді қашаулар жиынтығы, калька көшірме қағаз, қарындаш.

Жұмыс саны: 2-3

Оқу-тақырыптық жоспар

11 сынып

Жылдық апта саны – 34 сағат

Аптасына - 2 сағ

№	Тақырып	Сағат саны		
		Теориялық	Тәжірибелік	Барлығы
1	Кіріспе.	1		1
2	Жазық рельефті ою элементі бар ойылған шығармашылық жұмыс.		9	9
3	Қазақстанның халық өнеріндегі ағашты ою. Көркемдік әдіс – тәсілдердің ұлттық ерекшеліктері мен стилистикасын үйрену.	2	2	4
4	Ұлттық дәстүрге сай орындалған шығармашылық ою жұмыстары.		8	8
5	Ағаштан мозаика құрау өнері.	1		1
6	Ағаштан мозаика құраудың техникалық әдістері.		5	5
7	Мозаика құрау әдісіндегі өрнекті композициясы. (шығармашылық жұмыс)		6	6
	Барлығы	4	30	34

1-тақырып: Кіріспе.

Теория: 11 сыныпқа арналған курстың міндеттері. Қажетті құрал-жабдықтар мен қондырғылар. Қауіпсіздік техникасы ережелерін, еңбекті қорғау және санитарлық-гигиеналық нормаларын қайталау.

Тапсырма: Конспект жүргізу.

Мақсаты: Білім алушыларды оқу жылында білім материалдарын сәтті игеруіне дайындау.

Міндеті: Алдағы курстарда «Ағашты көркемдеп ою» пәнінің күрделі міндеттерін түсіну. Жұмысқа еңбек құралдарын дайындау. Кескіш құралдармен жұмыс жасау барысында қауіпсіздік техникасын сақтау.

2-тақырып: Жазық рельефті ою элементтері бар ойылған шығармашылық жұмыс.

Тәжірибе: Жасалатын бұйымның эскизін орындау. Шаблондарды қолдана отырып, салынған эскизге материал дайындау. Жазық рельефті ою мен бедерлі оюдың әдіс-тәсілдерін жасап үйрену (Абрамцев-Кудрин). Кескіш құралдар және өңдеу материалдармен жұмыс жасау кезінде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Тапсырма: Алдан ала жасалған эскиз бойынша ағаштан өз бетінше, абрамцев-кудрин оюымен сәнделген шағын бұйым жасау (шағын ожау, сәндік қасық). Кескіш құралдармен жұмыс жасау кезінде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Мақсаты: Жазық рельефті ою туралы алған теориялық және тәжірибелік білімдерін бекіту .

Міндеті: Жазық рельефті (абрамцев-кудрин) ою әдісінде жұмыс жасау барысында дағдысын бекіту. Халықтық өнер негізінде өз бетінше шағын қиын емес композицияларды құрастыру дағдыларын, көркемдік талғамды дамыту – жеке тұлғаның жалпы міндеті. Оюшының кәсіби шебер ретінде жетілуі.

Материалдар: Эскизге сай алынған жапырақ текті ағаш дайындамасы (жұмсақ), қиғаш жүзді пышақ, түрлі диаметрдегі айшық тәрізді қашаулар жиынтығы, калька көшірме қағаз, қарындаш.

Жұмыс саны: 1.

3-тақырып: Қазақ халық өнеріндегі ағашты көркемдеп ою.

Ағашты оюдың көркемдік-техникалық әдіс тәсілдерінің ұлттық ерекшеліктері мен стилистикасын оқып үйрену.

Теория: Қазақ халқының өнері және оның ұлттық ерекшеліктері. Эстетикалық талғам және үй-ішін, тұрмыстық заттарды, киімді әшекейлеудің қажеттілігі. Ағашты ою – қазақ халқының ұлттық қолөнерінің ертеден келе жатқан көне түрі. Ағаштан жасалатын тұрмыстық заттар: азық сақтауға, киім-кешек жинауға арналған сандық түрлері, киіз, кілем және төсек құралдарын жинауға арналған жиһаздар; астық, ағаш, қымыз шайқауға арналған құралдар; түрлі ыдыс-аяқ құралдары т.б. Ағаштан жасалған бұйымдарға салынатын өрнек композициялары. Инкрустация. Жазық рельефті және бедерлі оюдың ұлттық ерекшеліктері.

Тапсырма: Конспект жүргізіледі.

Тәжірибе: Ағаштан жасалған тұрмыстық заттар және ойылып жасалған бұйымдар өрнегі бойынша материал жинақтау.

Тапсырма: Оюға қолданатын өрнекті графилалық бейнесін салып орындау.

Мақсаты: Қазақ халқы өнерінің ұлттық ерекшеліктерін оқып үйрену. Қазақстанда ағашты ою дәстүрі мен ерекшеліктері туралы білімдерін бекіту.

Міндеті: Білім алушыларды қазақтың халық мәдениетінің қалыптасуы туралы қарым-қатынасын таныту. Қазақ халқының ағаш оюға қолданатын өрнектерінің түрлері, оның композициясы, құрылымы, символикасы туралы түсінік қалыптастыру.

Материалдар: Сурет салу дәптері, калька, қарындаш.

4-тақырып: Ұлттық дәстүрге сай орындалған оюланған шығармашылық жұмыс.

Тәжірибе: Жасалатын бұйымның эскизін дайындау. Шаблондар арқылы материалға дайын эскизді бастырып бұйымды жасау. Ұлттық дәстүрге сай оюды орындау әдістерін үйрену. Кескіш құралдар және өңдеу материалдармен жұмыс жасағанда қауіпсіздік техникасын сақтау .

Тапсырма: Алдын ала жасалған эскиз бойынша қазақ халқы дәстүріне сай өз бетінше ағаштан шағын бұйым жасап шығару (мәселен: ожау). Сәндік есебінде қазақ халқының ою-өрнектерінің негізгі элементтерін қолдану керек (мүйіз тәрізді имектер, ирек тәрізді белгілер, шеңберлер, шаршы, ұйтқы тәрізді гүл өрнектер, т.б. – таңдау бойынша). Кескіш құралдар және өңдеу материалдармен жұмыс жасағанда қауіпсіздік техникасын сақтау.

Мақсат: Қазақ халық өнерінің ұлттық ерекшеліктерін оқып үйрену. Қазақстандағы ағашты ою дәстүрі және оның ерекшеліктері туралы алған теориялық және тәжірибелік білімдерін тәжірибе жүзінде бекіту.

Міндет: Жазық рельефті және бедерлі ою әдістері бойынша жұмыс дағдыларын бекіту. Оюшының кәсіби шеберлігін шындау.

Материалдар: Эскизге сай келетін жапырақ текті (жұмсақ) ағаштан дайындамалар, қиғаш жүзді пышақ, түрлі диаметр айшық тәрізді қашаулар және түрлі радиусте қисық қашаулар, шаблон, калька, қарындаш.

Жұмыс саны: 1

5-тақырып: Ағаштан мозаика құрау өнері.

Теория: Мозаика көп тараған көрнекті-сәндік өнердің бір түрі туралы түсінік. Ағашта мозаика құраудың түрлері – инкрустация, интарсия, топтама мозаикасы, маркетри материал (текстура, түс және ағаштың жылтыр болуы). Мозаика құрауға арналған қондырғы, құрал-саймандар. Мозаика құраудың орындау тәсілдері. Мозаикадағы өрнек (геометриялық, өсімдік, геральдикалық) және оның ерекшеліктері. Көріністер жиынтығы. Маркетри әдісіндегі нақыш туралы түсінік. Желім және мастикалармен жиынтық арасындағы жіктерді толтыру. Мозаика құрауды негізге желімдеу, және әрі қарай әрлеу. Мозаика құрау жұмыстарын жасау кезіндегі қауіпсіздік техникасын сақтау.

Тапсырма: Конспект жүргізу.

Мақсаты: Көркем шығармашылықтың жаңа түрі туралы түсінік алу.

Міндеті: Мозаика дайындау туралы тарихымен танысу. Мозаика құраушының кәсіби дағдысы мен білімін жетілдіру.

6-тақырып: Ағаштан мозаика құрағын орындау әдістері.

Тәжірибе: Шпонмен жұмыс жасау дағдысын қалыптастыру. Пышақпен жаттығу жұмыстарын орындау – шпонды талшық бойына, талшыққа көлденең, бұрыштықпен және сызғыш бойымен кесу. Қисық сызықты кесу әдісінің жаттығулары (қолдан кесу). Шпонның қарапайым жиынтығы бойынша жаттығуларды орындау. Кесу құралдарымен жұмыс жасағанда қауіпсіздік техникасын сақтау.

Тапсырма: Штапик – ағаш шпонын қарапайым тілімге кесу. Кесілген штапиктерді кезектестіріп қиылыстыру арқылы біріктіру (талшықтардың бірі ұзандық бойына, бірі көлденең), штапиктердің төменгі жағын таспамен желімдеу. Шпонның парағына ромб тәрізді ендіріме жасау. Шпонның парағына қисық (шеңбер, жапырақ, сопақша) элементті ендіріме жасау (түрлі-түсті ағашты қолдану). Кесу құралдарымен жұмыс жасау кезіндегі қауіпсіздік техникасын сақтау.

Мақсаты: Маркетри әдісін меңгеру. Шпонды кесу және көркем жиынтығын орындау дағдысын қалыптастыру.

Міндеті: Кесу құралымен жұмыс жасауды үйрету. Мозаика құрау түрінде маркетри әдісін орындауды қалыптастыру. Қиын бейне бойынша және орташа қиындықтан құралатын шпон жиынтығын сатылар бойынша технологиялық үдерісін игеріп, орындау. Ұқыптылық пен еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Материалдар: Шпон – 2-3 түсті, қиғаш жүзді пышақ, таспа.

Жұмыс саны: Жаттығу жұмыстарының санына қарай.

7-тақырып: Маркетри әдісінде орындалатын өрнектелген композиция. (Шығармашылық жұмыс)

Тәжірибе. Жасалатын бұйымның қиын емес композициясының эскизін орындау. Бейнеленген эскиз бойынша материалды құрап жинауды орындау. Мозаика құрауларын жинап құрастыру әдістерін орындап үйрену. Кескіш құралдар және өңдеу материалдармен жұмыс жасағанда қауіпсіздік техникасын сақтау.

Тапсырма: Композицияның түстік шешіміне сәйкес келетін шпонды теріп алу. Алдын-ала дайындалған эскиз бойынша өз бетінше қиын емес өрнектің мозаика құрақтарын теріп орындау (қағаз бетіне теру). Кесу құралдар және өңдеу материалдармен жұмыс жасаған кезде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Мақсаты: Білім алушының шығармашылық қабілетін дамыту. Маркетри әдісі туралы теориялық және тәжірибелік білімін тәжірибе жүзінде бекіту.

Міндеті: Білім алушыларда өрнектелген композициясын құру дағдысын қалыптастыру, өзіндік жұмысында негізгі сәттерді бөліп шығаруды білу және оны шығармашыл түрде ұсыну.

Материал: шығармашылық композициясының эскизі, калька, өзінің бар көлеміндегі эскизі, эскиздің түсіне сәйкес келетін шпон, қиғаш жүзді пышақ, түрлі диаметрдегі айшық тәріздес қашаулар жиынтығы және түрлі радиустегі қисық қашаулар, таспа, қарындаш.

Жұмыс саны: 1

Сыныптар бойынша бағдарламалық талаптар

Оқу-әдістемелікпен қамтамасыз етуге қойылатын талаптар.

Оқу үдерісінің оқу-әдістемелік құралмен қамтамасыз етілуі бағдарламаны сапалы түрде игеруге кепіл беруі қажет. Бағдарламаны іске асыру кітапхана қорына, табиғи қорға, оқылып жатқан пән бойынша әдістемелік құралдар мен дайындамаларға, компьютерлік технологияларға еркін қол жетімді болуы қажет.

Оқытудың дидактикалық принциптері:

1. Белсенділік пен саналылық.
2. Көрнекілік.
3. Ғылымилық.
4. Беріктілік.
5. Қолжетімділік.
6. Жүйелілік.
7. Теориялық біліммен тәжірибелік қызметтің байланысуы.
8. Түпкі нәтижеге, болашаққа көздену.

Осы бағдарламаны іске асыру үдерісінде келесі **әдістерді** қолдану қарастырылады:

1. Ауызша әдістер (түсіндіру, әңгіме айту, әңгімелесу, лекция, дискуссия).

2. Көрнекілік әдістері (заттарды бақылау, құбылыстар, көрнекілік құралдар, иллюстрация, көшірмелер, әдістемелік схемалар мен кестелер, әдістемелік құралдар, педагогикалық бейне, тірі сұлбаны қадағалау және қабылдау, оның қасиетін , ерекше түрін, түсін, фактурасын оқып тану).

3. Тәжірибелік әдістер (нақты тәжірибелік іс әрекеттер).

4. Ақпараттық- рецептивті (иллюстративті түсіндіру - педагог дайын ақпаратты хабарлайды, білім алушыдан қажет ететіні оны ұғыну, игеру және есте сақтау). Жаңа материал, тәжірибелік жұмыстың тақырыбын, оның мақсаты мен міндетін түсіндіру кезінде қолданылады. Пәнді зерттеу (ауызша әдістермен тіркеседі).

5. Репродуктивті (іс-әрекет, ептілік және дағдыны дайын күйінде беруді болжайды және білім алушыларды педагог көрсеткен қарапайым үлгіні елестетуге бағыттайды). Педагогикалық бейне (бейнені көрсету әдістері арқылы композицияны іздеу). Жаттығулар.

6. Мәселелі мазмұндау («шығармашылық тапсырмалар әдісі» – бейнелеу тапсырманы қою, шешу барысында пайда болатын қарама-қарсылықты ашу).

7. Бөлшектеп іздестіру («бірлескен шығармашылықтың әдісі», көрсету амалдарын іздеу).

8. Зерттеу («өз бетімен көркемдік шығармашылықпен айналасу әдісі»).

Оқытудың түрі – сабақ.

Білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескеру:

1. сабақты білім алушылардың жас ерекшелеріне сәйкес жоспарлау;
2. сабақты үлгерімі төмен және жоғары білім алушылар бар екенін ескеріп өткізу;
3. үлгерімі төмен және жоғары білім алушылармен тіл табысу, саралап оқыту.

Сабаққа қойылатын гигиеналық талап:

1. температураның тұрақтылығы;
2. ауаның физикалық-химиялық қасиеті (ауасын тазарту қажеттілігі);
3. жарықтандыруы;
4. қажыту және шаршап кететінін ескеру;
5. әрекет жасау түрлерін кезектестіру (тындау кезеңін есептеу, графикалық сызу және тәжірибелік жұмысты ауыстырып отыру);
6. уақытылы сергіту сәтін жүргізу;
- 7 білім алушының жұмыс жасау кезінде денесін дұрыс ұстауын сақтау.

Материалдық-техникалық базасын қамтамасыз етуге қойылатын талап.

Бағдарламаны іске асыратын білім беру мекемесінде бағдарламада берілген барлық теориялық және тәжірибелік дайындықтың түрлерін жүзеге асыру үшін материалдық-техникалық базасы толық болуы қажет:

1. Аудиторлық қор.
2. Компьютерлік сынып.
3. Өндірістік шеберханалар.

Тәжірибелік жұмыстарды ұйымдастыру алдында жұмыс орнын дұрыс ұйымдастыру өте маңызды.

Бөлменің іші кең, құрғақ, жарық, тұрақты температурасы мен ауасының ылғалы болу және ауасы жақсы тазарып тұру қажет. Үстелге жарық алдынан немесе сол жағынан түсіп тұруы қажет, одан бөтен жоғарыда немесе жанында ілініп тұратын шам керек.

Шеберханада міндетті түрде ағаш оюға арналған бір ағаш верстак, қайрау станогі мен қайрауға арналған үстел болуы шарт.

Болуға тиісті:

1. Ағаш өңдеудің қондырғыларын орналастыруға қосымша өндірістік бөлме қажет болады.

Пиломатериалдарды пішу бойынша дайындық операциялары, өлшем бойынша өңдеу, жиһаз өңдеу өндірісінде қолданатын станоктарда өндіріледі.

1. Қор материалдары.

2. Интерактивті технологиялардың қолданылуы (оқу бағдарламасымен қарастырылған барлық теориялық және тәжірибелік дайындықтарын қамтамасыз етеді).

Құрал- жабдықтар:

- ағаш оюға және мозаика құрауға арналған құралдар мен аспаптар;

- ағаш өңдеуге арналған құралдар: балта, ара, қашау, бұрғы;

- ағашты сүргілеу құралдары: шерхебель, фуганок, рубанок;

- өлшеу құралдары: метр, сызғыш, циркуль, рейсмус, деңгейлік, бұрыштап өлшегіш;

- соққы құралдары: балға, тоқпақ;

- верстак және құрал-саймандық шкаф;

- материалдар үлгісі, бояу жиынтығы, желім, қосалқы материалдар, олифа, еріткіштер пен сыр, лак араластырғыштар және т.б.;

- қайрау станогі, ағаш өңдеуге арналған токарлық станогі, бұрғылау станогі, рейсмустік станок;

- жасалған сәндік бұйымдар мен сәндік элементтері бар үлгілер;
- тақырып бойынша технологиялық-нұсқау карталары;
- бағдарламаның тақырыптары бойынша және қауіпсіздік техникасы және еңбекті қорғау туралы плакаттары;
- зімпара қағаз (ірі, ұсақтасты);
- А4 форматтағы қағаз;
- ағаш (түрлі қалыңдықта), жиһаз тақталары.

Бақылау түрлері

1. Қадағалау.
2. Тестілеу (анықтау мақсатында жүргізіледі: теориялық білімін, көркем қызметіне бейіндік, білім алушының сыныпта, топтағы мәртебесі, өзіндік баға, кәсіптік таңдауға қызығушылық танымы).
3. Қорытынды сабақ (жыл соңында).
4. Көрмелер.
5. Шығармашылық жобалар.
6. Өзіндік тәжірибелік жұмыс.
7. Көрме және сайыстар (мектепшілік, аудандық, облыстық, республикалық).
8. Анкета алу (білім алушылардың ағаш ою сабақтарына көз-қарастарын анықтау).

Үлгерімді бақылау және бағалау көрсеткіштері

Оқу бағдарламасын игеру туралы қорытындыны **бақылау және бағалау** педагог теориялық және тәжірибелік сабақтарын өткізіп жатқан үдерісінде іске асырады.

Бағдарламаны игерудің сапа бағасына кіреді: білімді күнделікті бақылау (сабақ үстінде сараптау және өзіндік сараптау), аралық аттестация (тоқсандық баға) және емтихан көрме түрінде жылына 2 рет қаралады.

Бақылауға қойылатын педагогикалық талаптар:

- жүйелілік және күнделікті;
- әділдік;
- дифференциалды тәсіл (әр білім алушының ерекшеліктері және бағдарламаның әр тарау бойынша ерекшеліктерін ескеру);
- педагог талаптарының бірлігі.

Бағалау әмбебап кестесіне сәйкес орындалады

Дұрыс жауаптардың пайыздық қорытындысы	Білім берудегі жетістіктердің жекелей сапалық бағасы	
	Балл (баға)	Ауызша ұқсастық
90-100	5	үздік
80-89	4	жақсы
70-79	3	қанағаттанарлық
70-тен кем	2	қанағаттанарлықсыз

Білім алушылардың тәжірибелік және теориялық білімдері бағаланады. Баға бес балдық жүйемен қойылады.

Баға критерийлері: Критерийлер үш бөліктен тұрады: білім, ептілік, дағды.

Оқытудың 1 жылы білім алушының негізгі теориялық және тәжірибелік білім мен ептілігін игеру деңгейі бағаланады.

Бағаланады:

- құралды пайдалана білу ептілігі;
- жұмыс орнын ұйымдастыру;
- педагогтің жетекшілігімен өз бетімен жұмысты орындау;

- жұмысты орындауға жіберген уақыты;
- ұжымда бейімделуі.

Оқытудың 2 жылы білім алушының алған білімі мен ептілігі өзінің бұйым жасаудағы шығармашылық бастауы деңгейіне қарай бағаланады.

Бағаланады:

- жұмысқа шығармашылық көз-қарас;
- дидактикалық материалмен жұмыс жасай білуі;
- жұмысты сапалы орындауы;
- бұйымды жұмысқа әзірлеуі;
- өз бетімен жұмыс жасай білуі;
- ұжымдасып жұмыс жасай білуі;
- шығармашылыққа эстетикалық көңіл-күймен қарау;
- өз бетімен эскизді ойлап шығарып, және басынан аяғына дейін жұмыстануды білуі.

Күрделілікті еңгізу арқылы оқытудың нәтижелілігі жоғарылайды.

Бағдарламаны жүзеге асыру шарттары.

Бағдарламаның игерілуі және тәжірибеде іске асуы үшін белгілі жағдай болуын қажет етеді. Ол біріншіден материалдық-техникалық база және әдістемелік құралдармен қамтамасыз етілуі.

Ағашты ою сабақтары бейнелеу, технология, сызу, физика, химия пәндері бойынша алынған білімдеріне негізделуі керек.

Таңдалған ағашты ою түрлері, мектеп гигиенасы мен еңбек қауіпсіздігі талаптарына сай болуы.

Бұйым жасауға қажетті материалдың қолжетімділігі және құралдардың шағын болуы да шарттардың біреуі болып табылады.

Бағдарламаны әдістемелік қамтамасыз ету.

Әдістемелік ұсыныстар.

Мектептегі ағаш ою сабақтарына көп көңіл бөлінеді. Халық шеберлерінің жасалған бұйымдарының кең рухани құндылықтарын ашу сәтіндегі сабақтар білім алушылардың эстетикалық талғамдарын қалыптастырады, білім алушыларды әдіс-тәсіл тұрғысында, техникалық тұрғыда қаруландырады, оларда еңбек ептілігі мен дағдыны қалыптастырады, еңбекке деген психологиялық және тәжірибелік дайындықты жүргізуді, мамандықты таңдауға көмек береді.

Ағашты ою сияқты көркемдік қызмет бас-басына қол жетімді. Оюдың техникалық әдістерінде қиын еш нәрсесі жоқ, себебі ең жоғары көркем шеберлікпен орындалған бұйым қиын композицияға біріктірілген қарапайым элементтерден тұрады.

Жеке гигиенасы, өндірістік санитария, еңбекті қорғау және еңбектің қауіпсіздік техникасы мәселелеріне аса маңызды назар аудару керек.

Жиі жарاقات алудың себебі жалығудан, демалыссыз артық уақыт жұмыс жасағындықтан болады, сондықтан арасында білім алушыларға жиі сергіту сәттерін жасап тұрған дұрыс болады. Ертеден келе жатқан алтын бір ережеде былай делінген: «Егер келістіре алмай жатсаң, отырып ойланып ал», осы жағдайға дәл келеді. Білім алушыларды тәртіппен тазалыққа үйрету қажет – жұмыс орнындағы ағаш жоңқасы мен үгінділерін жинап отыру. Ол әрекет тек қана тәртіпке тәрбиелей қомайды, кей кезде ол қоқыс арасында шағын құралдармен бірге бөлініп түскен өрнек

бөлшектері болады. Ағаш ою әрекеті қанша дегенмен кесу құралдарымен орындалғандықтан арасында кесіп алу жарақаттары болады, сондықтан қол астында бинт, йод, мүсәтір спирті, су тегінің асқын тоғы, лейкопластырь үнемі болу қажет.

Байқаушылық, көркемдік талғам, композицияны құрастыру ептілігі және ағаш бетіне тірі табиғаттың көрінісін айнытпай көрсету бір-екі сабақта бола қалмайды. Педагогпен қарым-қатынаста болып, күннен-күнге сурет салып, ойып, жасөспірімдер тамашалап қана қоймай, таңданарлық көркемдік шығармаларды дайындауды үйренеді. Ақырын абайлаушылық, қажымаушылық, табандылық қасиеттер пайда болады, онсыз қандай да бір істің табысқа жетуі екі талай.

Бағдарлама ағаш оюдың тәжірибелік ептілікке оқытып қоймай, өз шығармашылық әлуетін іске асыруға, ой-ұшқырлығын көрсетуге, туған өлкедегі халық шеберлерінің тәжірибесін оқып үйренуге мүмкіншілік береді. Ол осы бағдарламаның маңыздылығы – материал жинау бөлігінде болады. Материал жинау – ол білім алушылардың көркем мұражай қорларынан, кітаптардан, ғаламтор ресурстарынан ағашты ұлттық ою үлгілерін көшіріп алу, суретке салып алу болып табылады. Ұлттық үлгілерді көшіріп алу оларға тек қана ағаш оюдың түрлері мен әдістерін емес, ағаш оюдың типтік композицияларын өзі түсінуге, игеруге мүмкіншілік береді.

Ұлттық ағаш ою шығармаларды көшірген кездегі сурет жинақтары – әр білім алушының әдістемелік қоры болып табылады, сонын негізінде ол таңдаған ағаш оюдың түрлері бойынша жеке шығармашылық композициясын жасап шығарады.

Көшірме сурет салу әдісімен өрнектер түрінде, өрнектер үзінділері, ою композициялары түрінде сурет салуға арналған дәптеріне салынады.

Теориялық және тәжірибелік оқыту бір уақытта жүргізіледі. Әр тәжірибелік сабақтар нұсқаумен басталады (кіріспе, ағымдағы және қорытынды), жұмыстың дұрыс және қауіпсіз орындалуына, құрал-саймандарға ұқыпты қарауға, материал шығынын үнемдеуге, сабақтың уақыты тиімді пайдалануға бағытталған.

Әр білім алушыда өзімен бірге дәптер, альбом және графикалық жұмыстарды орындайтын сызу құралдары болуы керек.

Оюға арналған тәуір материал болып жұмсақ, жапырақ текті ағаштар – жөке, қандағаш, көктерек болып табылады. Ағаш оюды жаңадан бастап жатқан оюшыға жұмсақ ағаш тегі – жөке ұсынылады, себебі құрамы біртекті жұмсақ, біраз жабысқақ, ұзыннан да, көлденең де жеңіл кесіледі, ою барысында жарылмайды, кепкен соң берік болады, әрі жырылмайды.

Ағаштан көркем бұйымдарды жасау үшін ағаш өңдеу жұмыстарының белгілі бір дағдысы болуы: ағаш өңдеу құралдарын қолдануда, оны қайрауда, шағын жөндеуде, кейбір жағдайда оны жасап шығаруда маңызды. Көбіне жасалған жұмыстың сапасы құралды дұрыс қолдану, онымен жұмыс жасау ептілігіне және құралды дұрыс күтіп ұстау тәуелді.

Басынан бастап оюшыға ағашты оюды қағаз бетінде өзінің бар өлшемімен эскиз бойынша орындауды игерген дұрыс. Өрнек композициясын оюдың түріне үйлесетін элементтерін құрастырады. Эскизден суретті калькаға бастырады, содан кейін

калькадан көшіргі қағаз бен өткірлеп ұшталған қарындаш арқылы ағашқа бастырады.

Оюда композицияны тиімді қарапайым, табиғи, әдемі, нәзік жарықпен көлеңке аралас өрнек ажыратады. Оны құрастырудың дәстүрлі ережелері бар. Егер, мысалға, шеңбердегі композиция құрылса (тарелке, ыдыс) барлық жазықтықты шеңберлермен бөлшектерге бөледі: ортасында негізгі өрнек, сыртқы телімдеріне қосымша, кезектесетін өрнектер орналастырады.

Өрнектің тікбұрышты, шаршы алаңдарын да бірнеше композициялық бөлшектерге бөліп, оларды да өрнектермен толықтырып, бір-бірін ажырату үшін тереңдетіп контурлы кесіктермен бөледі.

Бейне сипаты оюдың техникасымен орындалады. Контурлық композицияда сурет сызықты ырғақта құрастырылады. Үшқырлы ойықты ою бейненің нақты геометриялық құрылысын біртұтас және элементтерінің әрқайсысын бөлек-бөлек көрсетеді. Геометриялық оюдың маңызды талаптарының бірі – өрнек айқындылығы.

Сабақта шығармашылық белсенділік пен ынталылық атмосфераны жасауға ұмтылу маңызды. Білім алушылардың жасаған бұйымдары қоғамдық пайда әкелетін бағытта жасалынады және өзіне қолданыс табуы керек.

Ағашты ою көпшілікке ұнайды. Ағаштың жылулығы, материалдың құрылымының әдемілігі, бұйымдарды күнделікті тұрмыста қолдануға жарамдылығы осы ежелгі ұлттық кәсіпті ерекше тартымды етеді.

Қорытынды

Сәндік-қолданбалы өнер – ол адам баласының жасауымен материалдық ортаны көркем құралымына қызмет ететін өнердің кең аймағы. Әдістердің, материалды өңдеу технологиялар әдістерінің көркем шығармашылық және өнермен біріктіру арқылы заттың ерекше сәндік әдемілігі мен мәнерлілігі жетіледі.

Ағашты ою – ежелден келе жатқан өнер түрі, бүгінгі таңда өзектілігін жоғалтпай, керісінше, сұранысы артып, адам баласының өміріне, тұрмысына аз ғана нығыздылықпен кіргелі жатыр. Еш жасанды материал ағаштың жылулығы мен әдемілігін ауыстыра алмайды. Ағаштың құрылымы айналып-толғандырады, назарды өзіне аударады. Ағаш адамды емдеп, өмірлік қуатпен толтырады.

Автомат – адамдар, таза орындаушылар заманы өтіп кетті. Дегенмен олардың саны азайып келе жатыр.

Сонғы онжылдықта ізденісте жүрген шығармашыл тұлғаларға сұраныс артып келе жатыр. Әр адам баласында табиғатпен берілген кең мүмкіншіліктері бар. Оларды іске асыруға көмектесу, жаңалықтан, қорқыныштан, психологиялық кедергісінен ауаландыру, бар қабілеттерін дамыту қызықты өткен сабақта іске асыру оңайға түседі. Аса маңыздысы – шығармашыл тұлғаны балалық шақтан бастап дамытқан дұрыс.

Ағаш ою сабақтарында қолмен орындау әдістердің түрлілігі білім алушылардың жоғары қызығушылығын арттыруға өз септігін тигізеді. Сабақтар білім алушылардың шығармашылық қабілеттері мен қиялын дамытуға, ой-өрісін кеңейтуге және технологиялық дағдысын жетілдіруге бағытталған. Осы нәрсе балаларға өз ісінің

шебері болуға, өздерінің авторлық жұмыстарын жасап шығаруға көмектеседі.

Ағашты оюдың әр сабағы – ол біздің балаларымызбен ересек өмірлерінде көп қайтадан жаңғыртылатын қуаныш пен шығармашыл серпілістің сабағы. Ол – көрікті және рухани әсемділікке толы өмір болсын.

Нормативті-құқықтық қамтамасыздануы

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы 30 тамыз 1995 жыл.

2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы Заңы» 27 шілде 2007 жыл, № 319-III (өзгерістермен, толықтыруларымен 13.06.2013 ж).

3. Қазақстан Республикасында 2011-2020 жылдарға білім беру жүйесінің дамуы мемлекеттік бағдарламасы. (ҚР Президенті Жарлығы 7 желтоқсан 2010 жыл № 1118).

4. Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие концепциясы (ҚР БЖҒМ 16 қараша 2009 жыл № 521).

5. Қазақстан Республикасындағы «Бала құқығы туралы Заң» 8 тамыз 2002 жыл № 345.

6. Балалар құқығы туралы конвенция (Бас Ассамблеясының 44/25 20 Резолюциясы қараша 1989 жыл).

7. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.
Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы.

8. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің 2011-2015 жылдарына арналған стратегиялық жоспары.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие концепциясы (ҚР БЖҒМ 16 қараша 2009 жыл № 521).
2. Супрун Л.Я. Резьба и роспись по дереву [Текст]. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1983 ж. – 120 б. (Серия «Кем быть?»). – 60 000 экз.
3. Рафаенко В.Я. Народные художественные промыслы [Текст]. М.: Знание, 1988 ж. – 176 б.: ил. – 35000 экз.
4. Каплан Н.И. Народные художественные промыслы [Текст]: учеб.пособие для сред. проф.-техн. учеб. заведений / Н. И. Каплан, Т.Б. Митлянская. - М.: Высшая школа, 1980 ж. – 176 б.: ил. – (Профтехобразование. Декоративно-прикладное искусство).
5. Джанибеков У.Д. Культура казахского ремесла [Текст]. – Алма-Ата: Өнер, 1982 ж.- 144 б.: ил. – 10000 экз.
6. Маргулан А.Х. Казахское народное прикладное искусство [Текст]. А.Х.Маргулан. - Альбом. - Алма-Ата: Өнер. - т.3.-1987 ж. – 288 б.
7. Матвеева Т.А. Мозаика и резьба по дереву [Текст]: учебник для сред. проф.-техн. училищ. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш.школа, 1981 ж. – 80 б.: ил. - (Профтехобразование. Декоративно-прикладное искусство). – 300000 экз.
8. Мухин Б.И. Изготовление деревянной мозаики [Текст]: практические рекомендации. – Л.: Стройиздат. Ленингр. отд-ние., 1989 ж. - 144 б.: ил.

Ұсынылатын әдебиеттер

Педагог үшін:

1. Афанасьев А. Резьба по дереву. Приемы, техника, изделия [Текст]. - М.: Эксмо, 2006 ж. - 538 б.
2. Боровых В.Н.: Технология. 5-9 классы. Художественная обработка изделий из древесины. Резьба по дереву [Текст]- Волгоград: Учитель, 2009 ж. - 187 б: ил. – (Дополнительное образование). – ISBN: 9785705717996.
3. Деннинг Энтони. Резьба по дереву [Текст]. Практическое пособие. - М.: Арт-родник, 2004 ж. – 176 б.
4. Маркелова О.Н. Декоративно-прикладное творчество: изделия из древесины и природного материала. Волгоград: Учитель, 2009 ж. - 91 б: ил. ISBN: 978-5-7057-1713-2.
5. Вишневская В.М. Резьба и роспись по дереву [Текст]. - Петрозаводск: Карелия, 1981 ж. – 105 б.
6. Ворончихин Н.С., Емшанова Н.А. Орнаменты. Стили. Мотивы [Текст]. – Ижевск: Удмуртский университет, 2004 ж. – 399 б.
7. Герчук, Ю.А. Что такое орнамент? Структура и смысл орнаментального образа [Текст]. – М.: Галарт, 1998 ж. – 328 б.
8. Джанибеков, У.Д. Эхо... По следам легенды о золотой домбре [Текст]. – Алма-Ата: Онер, 1991 ж. – 304 б.
9. Комарова Т.С. Школа эстетического воспитания [Текст]. – М.: Зимородок, 2006 ж. – 418 б.
10. Круглова О. Русская народная резьба и роспись по дереву[Текст] . – М.: Изобразительное искусство, 1983 ж. – 196 б.
11. Рыженко В.И. Резьба по дереву. Мозаика, - М.: Рипол классик, 2004 ж. – 192 б.

12. Лгачева Л.А., Нилова И.В. Резчикам по дереву. Альбом орнаментов. Вып.1-й - М.: Изд. «Народное творчество», 2002 ж. – 40 б.

13. Лгачева Л.А., Нилова И.В. Резчикам по дереву. Альбом орнаментов. Вып.2-М.:Изд. «Народное творчество», 2002 ж. - 40 б.

14. Лгачева Л.А., Нилова И.В. Резчикам по дереву. Альбом орнаментов. Вып.3-М.:Изд. «Народное творчество», 2003 ж. - 43 б.

15. Лгачева Л.А., Нилова И.В. Резчикам по дереву. Альбом орнаментов. Вып.5-М.:Изд. «Народное творчество», 2003 ж. - 40 б.

16. Соколова, Т.М. Орнамент – почерк эпохи [Текст] . – Л.: 1972 ж. – 201 б.

17. Шорохов, Е.В. Основы композиции [Текст]: учебн. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2109 «Черчение, рисование и труд». – М.: Просвещение, 1979 ж. – 303 б.

18. Шпикалова Т.Я. Народное искусство на уроках декоративного рисования [Текст]: пособие для учителей. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1979 ж. – 192 б.

Білім алушылар үшін:

1. Деннинг Энтони. Резьба по дереву [Текст]. Практическое пособие. – М.: Арт-родник, 2004 ж. – 176 б.

2. Жегалова С.К. Русская народная живопись [Текст]: Кн. для учащихся ст. классов. – М.: Просвещение, 1984 ж. – 160 б.

3. Ильяев М.Д. Прикоснувшись к дереву резцом: Справочное пособие. — М.: Экология, 1996 ж. -317 б.

4. Искусство резьбы по дереву [Текст]. Учебное пособие/ под общей редакцией М.З.Соркина- М.: «Антиква», 1998 ж.

5. Жегалова С.К., Жижина С.Г., Попова З.П., Черняховская Ю.С. Пряник, прялка и птица Сири́н [Текст]: кн. для учащихся ст. классов /. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1983 ж. – 192 б.

6. Рихвк Э.В. Мастерим из древесины [Текст]: Кн. для учащихся 5-8 кл. сред. шк. – М.: Просвещение, 1988 ж. – 128 б.

7. Рогов А.П. Кладовая радости [Текст]: Юному читателю о русском народном искусстве и его творцах.– М.: Просвещение, 1982 ж. – 239 б.

«Кілем тоқу» үлгілік оқу бағдарламасы

Түсіндірме жазба

Кілем тоқу – Ежелгі Шығысқа тамыр жайған өнер түрі болып табылады. Кілем ежелден адам өмірінде өзінің көркемдігі, әдемілігімен бағаланған және үй тұрмысында әшекей ретінде кеңінен қолданылған. Кілем түрлері өзінің көркемдігімен, композициясымен, өрнегімен техникалық жұмысымен бір-бірінен ерекшеленеді. Кілемдер адам, аңдар, өсімдіктер, гүлдер сияқты суреттер түсімен бояулар мен түстердің суретте құбылып өзара үйлесуіне қарай, симметриялық композицияға бет алуына қарай ерекшеленеді. Кілем тоқу – өнер, шеберлік немесе қолөнер бола алады және екеуімен қатар саналады. Балаларды кілем тоқуға үйрету олардың сәндік-қолданбалы өнер туралы мағлұматтарын толықтыру адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға: Отанға деген сүйіспеншілігін, халықтық қолөнерге, әдемілікті жаратушыларды сыйлауға баулиды. Жіптер сәндік- қолданбалы өнердің материалы ретінде кілем тоқушы шеберлігімен, тігінші, киім пішуші және

әрлеушімен тығыз байланысты. Қазіргі заман талабына сай даму қоғамында шығармашылық ойлаудың жеке және әлеуметтік маңыздылығы күрт өсуде. Балаларға арналған көркемөнер мектептері білім алушыларға қабілеттері мен қажеттіліктеріне қарай білім алып жітік жетілулеріне психологиялық тұрғадын жағдай жасау керек. Жаратылысынан келешек баланың талабы, оның шығармашылық қабілеттері еңбек үрдісінде ғана дамиды, өйткені еңбек үрдісінде зейін салу керек, қиындықтарды жеңу және операциялардың реттілігін және жүйелілігін есте сақтау қажет. Осының барлығы білім алушының ерік жігерін жетілдіреді, оның зейінін және есте сақтау қабілеттерін нығайтады. Кілем тоқушының сурет салу қабілеті, көркемдік талғамы және қиялы, қолөнерге деген бейімділігі, шыдамдылығы, жүйелі түрде ойлау және әрекет ету, көз өткірлігі және түстерді қабылдауы жоғары деңгейде болуы керек.

Білім мазмұны: білім алушылардың шығармашылық қызметін қалыптастыру болып саналады. Әрине шығармашылық қызмет үшін табиғи нышан болу керек, бірақ педагогикалық тәжірибеде продуктивті оқыту әдістері де қолданылады, әр баланың шығармашылық қабілеттерін айқындауға арналған технологиялар қолданылып жатады. Ұжымда ойдағыдай қарым-қатынас құру үшін педагог балалардың жасерекшелік физиологиясын, олардың жеке мүмкіндіктерін және қызығушылықтарын білуі тиіс. Педагог пен білім алушылардың тәрбиелік потенциялы, қарым-қатынасы біріккен тәжірибелік қызметке байланысты.

Бағдарламаны жүзеге асыру

Педагог білім алушылардың физиологиялық жағдайына және мүмкіндіктеріне қарай бағдарламадағы оқу материалын ескереді. Материалды өту тәртібі өзгерілуі мүмкін.

Оқу түрі- топтық.

Топтағы білім алушылар саны – 8-12 оқушы.

Бағдарлама қатал жүйелі түрде оқытылуы тиіс.

Кілем тоқу оқу бағдарламасы көркемөнер мектептеріне және балалар өнер мектептеріне арналған.

Берілген курс- аптасына 1 сағат деп есептелген.

Орындалу мерзімі- 2 жыл

Көлемі- жылына 68 сағат.

Оқу сағаттарын бөлу.

Бағдарламаның негізгі бөлімдері бойынша күнтізбелік жоспар

Бөлім аттары	Оқу жылы	
	1	2
	Сағат саны	
Кіріспе	9	
Станок құрылғысы	2	
Жіппен жұмыс	5	
Түгі жоқ кілемді тоқу	18	
Түкті кілемді тоқу		34
Барлығы	34	34

ПӘННІҢ МАЗМҰНЫ

Бағдарламаның мақсаты:

- сәндік-қолданбалы өнердегі халықтық дәстүрді сақтай отырып оқушылардың шеберлік мүмкіндіктерін айқындау; мамандыққа дейінгі дайындық және еңбек дағдысына қолайлы жағдай жасау;

Бағдарламаның міндеттері:

1. Білім алушыларды көркемдік мәдениетке және тарихи мұраға тарту;
2. Білім алушыларды шығармашылық қызметке жұмылдыру, балалардың көркемдік- шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге жағдай жасау;
3. Қазақстан Республикасында тұратын халықтардың салт-дәстүрлерін, халықтық мәдениетін сыйлау, тарихи мұраға ұқыпты қарау;
4. Білім алушылардың эстетикалық талғамын қалыптастыру, қоғам өміріндегі өнердің рөлін түсіндіре білу;
5. Білім алушылардың кілем тоқудағы негізгі түрлерін, түстердің маңыздылығын жетілдіру.

Негізгі бөлім

Оқу бағдарламасы материалдың кезең-кезеңмен оқытылуына және тапсырмалардың жүйелі түрде қиындауын қарастырады.

Оқу бағдарламасы бойынша курс аяқтаған білім алушылар **білу керек:**

1. Станок, қайшы, ине, кесте инесі және бояу заттарымен, сонымен қатар жіппен жұмыс жасағанда қауіпсіздік техникасының ережелерін.
2. Жұмыс жасаған жағдайда еңбек қауіпсіздігі ережелерін, өнеркәсіптік санитарлық, өрт сөндіру қауіпсіздігі ережелерін және ішкі тәртіп ережелерін.
3. Жұмыс орнын ұйымдастыру қағидаларын.
4. Станок пен жұмыс жасағанда барлық негізгі операцияларды.
5. Тоқу станогында қолданылатын барлық негізгі және қосалқы құрал-саймандарды.
6. Жіппен жұмыс жасағанда көркемдік және техникалық әдіс-тәсілдердің түрлерін.

7. Композиция негізін: кеңістікті сәнді безендіру принциптерінің негізін.
8. Ою ою негізін. Түстер негізін.
9. Қазақстандағы кілем тоқу тарихын, тоқу түрлерін.
10. Материалды үнемдеу әдісін, құрал саймандарға ұқыпты қарау.

Үйренуі керек:

1. Жұмыс орнын тиімді пайдалану және еңбек қауіпсіздігінің ережелерін сақтау.
2. Кілем тоқудағы қолданылатын негізгі құрал-саймандарды қолдана білу.
3. Халықтық салт- дәстүр шығармашылығын қолданып композиция құру және кілемнің алғашқы үлгісін, нобайын жасау.
4. Тоқудың техникасын білу.
5. Бұйымның түстерін таңдау және үйлестіре білу.
6. Кілем тоқудың барлық кезеңдерін сақтау.
7. Құрал- саймандарға, жабдықтарға ұқыптылықпен қарау.
8. Материалды үнемдеп қолдану.

Пәннің тақырыптық жоспары

1 жыл

I. Кіріспе. 9 сағат.

1. Курс мазмұны және міндеттері. Керекті, құрал-саймандар, материалдар, Қауіпсіздікті сақтау туралы бірінше инструктаж Қауіпсіздікті сақтау туралы және санитарлық- гигиеналық ережелер.
2. Кілем көркемдік шығармашылық түр ретінде. Өлкетану мұражайына саяхат. Қазақстандағы кілем тоқу тарихы, кілем тоқу түрлері.
3. Шығармашылық жоба, оны рәсімдеу ережелері. Жобалық бұйымды дайындау: жұмыс негізіне дайындық. Бұйымның нобайын

қағазға түсіру. Суретті матаға аудару. Кілемдік инемен жұмыс технологиясы.

4. Жобалық бұйымды дайындау: жұмысқа керекті жіптерді дайындау. Жіптің түрі мен түсін келтіру.

5. Кілемдік композициялар. Композиция. Ковровые композиции. Негізгі композициялар. Әдебиетті оқу, ақпарат жинау. Өз жаңаша ойларын білдіру. Жобалық жұмысты таңдау.

6. Түстер негізі. Негізгі, қосымша және өзара ұқсас түстер. Түстердің араласуы. Бұйымдағы түс. Композицияның негізгі заңы. Стилдік бірлікке жету. Нобайлау. Жеке нобайлау.

7. Өрнек. Өрнек түрлері: өсімдік, геометриялық, аңдар. Өрнекті түсіру негіздері. Өрнек элементтерін түсіру негіздері. Өз өрнегін құрау.

II. Станок құрлымы.

1. Кілем тоқудың пайда болу тарихы. Кілем тоқу станогы. Станок құрылысымен танысу. Станокпен жұмыс жасаудағы қауіпсіздік техникасының ережелері.

III. Жіптермен жұмыс.

1. Жіптердің түрі.
2. Кілем тоқуға керекті шикізаттар.
3. Жіп негізінің құрлымы. Виды ниток.
4. Жіптерді кілем тоқуға дайындау.
5. Жіптерді жай байлап тоқуды үйрену.
6. Жіптерді керекті ұзындыққа кесу технологиясы.

IV. Түксіз кілем тоқу.

1. Жіптерді дайындау. Кілем тоқуға керекті жіптердің түрлері. Кілем тоқуға керекті шикізаттар. Ұзындығынан және көлденеңінен

өтетін жіптерді түсіне қарай бөліп ажырату және дайындау. Бұйымдағы түсті таңдау және үйлесімділігін табу.

2. Тоқу станогына ұзындық жіптерін өткізу. Станоктағы жіптер санының бұйымның нобайындағы жіптер санымен сәйкес келуі.

3. Кілем шетін тоқу. Станоктағы көлденең жіптерді бос қою.

4. Көлденеңінен жіптерді қою жаттығулары. Көлденеңінен жатқан жіпті бекіту. Көлденең жатқан жіптерді қою.(жіптерді қатты тартқан жағдайда кілем ішке қарай кіріп кетеді)

5. Кілем тоқу үрдісін бақылау. Жеке байламсыз, екі байламмен тоқу. Кілемнің ұзындығы мен көлденеңінен қисаюды жібермей тоқу технологиясын қадағалау.

6. Білім алушылардың білімін тексеру сабағы. Өткен бөлімдердің тақырыптары бойынша оқушылардың білімін тексеру. Оқушылардың білімін тексеру түрлері: тест түрінде тексеру, жобаларды қорғау, дайын бұйымдарды тексеру

7. Кілем шетін тоқу. Тоқу кезінде бұйымның ұзындығы мен көлемін қадағалау. Жіппен жұмыс кезінде оқушылардың қолдарының жылдамдығын жаттықтыру.

8. Кілемнің ортасындағы гүлді тоқу. Кілемді нобайына қарап тоқу, тоқу үрдісінде сурет пен нобайдағы суреттің ұқсастығын қадағалау. Балалардың көз өткірлігін жетілдіру.

9. Табиғатқа саяхат. Табиғаттағы түстер, түс шешімдері. Табиғи бояулардың қалыптасуы.

10. Кілем шетіндегі өрнектерді тоқу. Оқушылардың білімін қорытындылау. Тоқу техникасы бойынша оқушылардың білімін тексеру. Бұйымның аяқтау кезіндегі кілем тоқудың ерекшелігі: төрт бұрышты өрнектер симметриялық орналғанда кілемді тоқу шетінен ортасына қарай жүргізіледі.

11. Кілемнің түгін қию. Түксіз кілемнің екі шетін тігу. Дайын кілемді оның нобайымен салыстыру. Оқушылар бір-бірінің жұмыстарын тексеру. Қорытынды кезеңі: дайын болған кілемді тоқу станогынан шешу үшін пышақпен кілемнің екі жақ бетін тазалау керек.

Пәннің тақырыптық жоспары

2 жыл

I. Түкті кілемді тоқу

1. Кілем тоқу өнеріне арналған кітаптардан кілем тоқу түрлерімен танысу. Табылған материалдарды жалпылау. Кілемдердің жобаларын қарындашпен түсіру.

2. Кілем нобайын түсті түрде жасау (кілемнің түс үйлесімдігін белгілеу).

3. Дайын нобайды техникалық суретке түсіру.(ұзындығы, көлемі, негізгі жіптер саны, өрнек түрі және түсі)

4. Жіптерді дайындау. Кілем тоқуға керекті жіптердің түрлері. Кілем тоқуға керекті шикізаттар. Ұзындығынан және көлденеңінен өтетін жіптерді түсіне қарай бөліп ажырату және дайындау. Бұйымдағы түсті таңдау және үйлесімділігін табу.

5. Технологиялық операция: кілемнің негізін салу. Станокқа ремиз салу

6. Кілемнің негізін жасау.

7. Оқушыларды технологиялық үрдісіне үйрету: негізгі жіптерді ауыстыру, тоқу технологиясы, кілем шетін байлау.

8. Түкті кілемді дайындау. Бұрыштық тоқу түрлері.

9. Технологиялық операция түкті кілемнің бұрышын шығару.

10.Технологиялық операция түкті кілемнің ортасын шығару.

11. Технологиялық операция : шетін тоқу, түгін түзету және қию.
Дайын бұйымды көрсету.

12. Қорытынды сабақ . Қорытынды есептік көрме. Ш.
Абдуалиевтің «Қалалық қолөнер» диафильмін көру.

**Меңгерілген компетенциялар түрінде оқу жылдары бойынша
күтілетін нәтижелер:**

1 жылда:

1. жұмыс орнын дайындауға және техникалық қауіпсіздікті сақтай алу;
2. станокта жұмыс істеудің барлық негізгі операцияларын білу;
3. жіппен жұмыс істеуде көркемдік және техникалық тәсілдерді меңгеру;
4. кілем бұйымдарының үлгілерін өңдеу, матаға сурет баса білу, жүннен иірілген жіпті жұмысқа әзірлеу, түстерді және ою-өрнек бұйымдарын таңдау;
5. жіптің технологиясын сақтап кілемді түксіз тоқу.

2 жылда:

1. тоқу станогына жіпті сала алу;
2. түкті кілемнің жобасын дайындау;
3. технологиялық үдерістерді меңгеру: негізгі жіптерді ауыстыру, негізден жіптерді өткізу, айқастыру техникасындағы тесу, кілемнің жиектерін орап байлау.
4. түкті кілем жиегін тоқу.

Оқу – тақырыптық жоспары

1 оқу жылы

Оқу жылындағы жұма саны-34

р/с	Бөлімдер, тақырыптар	барлығы	Сағат саны	
			теория	тәжірибе
	I. Кіріспе	9	2	7
1	1 Тақырып. Курс мазмұны және міндеттері. Керекті, құрал-саймандар, материалдар, қауіпсіздікті сақтау туралы бірінші инструктаж. Қауіпсіздікті сақтау туралы және санитарлық- гигиеналық ережелер.	1	1	
2.	2. Тақырып. Кілем көркемдік шығармашылық түр ретінде. Өлкетану мұражайына саяхат.Қазақстандағы кілем тоқу тарихы, кілем тоқу түрлері.	1	1	
3.	3. Тақырып. Шығармашылық жоба, оны рәсімдеу ережелері. Жобалық бұйымды дайындау: жұмыс негізіне дайындық. Бұйымның нобайын қағазға түсіру. Суретті матаға аудару. Кілемдік инемен жұмыс технологиясы.	1		1
4.	4. Тақырып. Жобалық бұйымды дайындау: жұмысқа керекті жіптерді дайындау. Жіптің түрі мен түсін келтіру.	1		1
5.	5 Тақырып. Кілемдік композициялар. Композиция. Ковровые композиции. Негізгі композициялар. Әдебиетті оқу, ақпарат жинау. Өз жаңаша ойларын білдіру. Жобалық жұмысты таңдау.	2		2
6.	6 Тақырып.Түстер негізі. Негізгі, қосымша және өзара ұқсас түстер. Түстердің араласуы.Бұйымдағы түс. Композицияның негізгі заңы. Стилдік бірлікке жету. Нобайлау. Жеке нобайлау.	2		2
7.	7. Тақырып . Өрнек. Өрнек түрлері: өсімдік, геометриялық, аңдар. Өрнекті түсіру негіздері. Өрнек элементтерін түсіру негіздері. Өз өрнегін құрау.	1		1
	II. Станок құрлымы	2	2	

8.	Кілем тоқудың пайда болу тарихы. Кілем тоқу станогы. Станок құрылысымен танысу. Станокпен жұмыс жасаудағы қауіпсіздік техникасының ережелері.	1	1	
	III. Жіптермен жұмыс.	5		5
9.	Жіптердің түрі. Кілем тоқуға керекті шикізаттар. Жіп негізінің құрлымы. Виды ниток. Жіптерді кілем тоқуға дайындау. Жіптерді жай байлап тоқуды үйрену. Жіптерді керекті ұзындыққа кесу технологиясы.			
	Түксіз кілем тоқу.	19	1	18
10.	Жіптерді дайындау. Кілем тоқуға керекті жіптердің түрлері. Кілем тоқуға керекті шикізаттар. Ұзындығынан және көлденеңінен өтетін жіптерді түсіне қарай бөліп ажырату және дайындау. Бұйымдағы түсті таңдау және үйлесімділігін табу.	1		1
11.	Тоқу станогына ұзындық жіптерін өткізу. Станоктағы жіптер санының бұйымның нобайындағы жіптер санымен сәйкес келуі.	1		1
12.	Кілем шетін тоқу. Станоктағы көлденең жіптерді бос қою.	2		2
13.	Көлденеңінен жіптерді қою жаттығулары. Көлденеңінен жатқан жіпті қаттырату. Тартуды жібермей көлденең жатқан жіптерді қою.	2		2
14.	Кілем тоқу үрдісін бақылау. Жеке байламсыз, екі байламмен тоқу. Кілемнің ұзындығы мен көлденеңінен қисаюды жібермей тоқу технологиясын қадағалау.	2		2
15.	Оқушылардың білімін тексеру сабағы. Өткен бөлімдердің тақырыптары бойынша оқушылардың білімін тексеру. Оқушылардың білімін тексеру түрлері: тест түрінде тексеру, жобаларды қорғау, дайын бұйымдарды тексеру, өздік жұмыс туралы есеп.	1		1

16.	Кілем шетін тоқу. Тоқу кезінде бұйымның ұзындығы мен көлемін қадағалау. Жіппен жұмыс кезінде оқушылардың қолдарының жылдамдығын жетілдіру.	3		3
17.	Кілемнің ортасындағы гүлді тоқу. Кілемді нобайына қарап тоқу, тоқу үрдісінде сурет пен нобайдағы суреттің ұқсастығын қадағалау. Балалардың көз өткірлігін жетілдіру.	2		2
18.	Табиғатқа саяхат. Табиғаттағы түстер, түс шешімдері. Табиғи бояулардың қалыптасуы.	1	1	
19.	Кілем шетіндегі өрнектерді тоқу. Оқушылардың білімін қорытындылау. Тоқу техникасы бойынша оқушылардың білімін тексеру. Бұйымның біту кезіндегі кілем тоқудың ерекшелігі: төрт бұрышты өрнектер симметриялық орналасқанда кілемді тоқу шетінен ортасына қарай жүргізіледі.	2		2
20.	Кілемнің түгін қию. Түгі жоқ кілемнің екі шетін тігу. Дайын кілемді оның нобайымен салыстыру. Оқушылар бір – бірінің жұмыстарын тексереді. Қорытынды саты: дайын болған кілемді тоқу станогынан шешу үшін пышақпен кілемнің екі жақ бетін тазалау керек.	2		2

Оқу- тақырыптық жоспары

2 оқу жылы

Оқу жылындағы жұма саны-34

Жұмасына берілетін сағат саны-1

р/с	Бөлімдер , тақырыптар	барлығы	Сағат саны	
			теория	тәжірибе
	I.Түкті кілемді тоқу	34		34
1	1 Тақырып. Жіптерді дайындау. Кілем тоқуға керекті жіптердің түрлері.	1		1

	Кілем тоқуға керекті шикізаттар. Ұзындығынан және көлденеңінен өтетін жіптерді түсіне қарай бөліп ажырату және дайындау. Бұйымдағы түсті таңдау және үйлесімділігін табу.			
2.	Тоқу станогына ұзындық жіптерін өткізу. Станоктағы жіптер санының бұйымның нобайындағы жіптер санымен сәйкес келуі.	3		3
3.	3 Тақырып. Дайын нобайды техникалық суретке түсіру.(ұзындығы, көлемі, негізгі жіптер саны, өрнек түрі және түсі)	3		3
4.	4. Тақырып. Жобалық бұйымды дайындау: жұмысқа керекті жіптерді дайындау. Жіптің түрі мен түсін келтіру.	3		3
5.	5 Тақырып. Кілемдік композициялар. Композиция. Ковровые композиции. Негізгі композициялар.	3		3
6.	6 Тақырып.Түстер негізі. Негізгі, қосымша және өзара ұқсас түстер. Түстердің араласуы.Бұйымдағы түс. Композицияның негізгі заңы. Стилдік бірлікке жету. Нобайлау. Жеке нобайлау.	3		3
7.	7 Тақырып. Оқушыларды технология үрдісіне үйрету: негізгі жіптерді ауыстыру, тоқу технологиясы, кілем шегін байлау.	3		3
8.	7 Тақырып. Түкті кілемді дайындау. Бұрыштық тоқу түрлері.	3		3
9.	9Тақырып. Технологиялық операция түкті кілемнің бұрышын шығару.	3		3
10.	10 Тақырып. Технологиялық операция түкті кілемнің ортасын шығару.	3		3
11.	11 Тақырып. Технологиялық операция : шетін тоқу, түгін түзету және қию. Дайын бұйымды көрсету.	3		3
12	12 Тақырып. Қорытынды сабақ . Қорытынды есептік көрме. Ш.	1		1

	Абдуалиевтің «Қалалық қолөнер» диафильмін көру.			
--	---	--	--	--

Сыныптар бойынша бағдарламалық талаптар

Білім алушылар 1 жылдан кейінгі оқуда **білуі керек:**

- кілем тоқу өнерінің тарихы мен кілем тоқу өнерінің түрлері;
- қазақ ою-өрнектерінің түрлерін білу;
- станоктың құрылымын білу;
- станокта жұмыс істеу кезінде барлық негізгі операцияларды білу;
- жіптің түрі мен сипатын білу;
- еңбектің қауіпсіздік ережелері мен жеке гигиена ережелері.

Жасай білуі керек:

- станокты жіптермен қосу;
- кілем тоқуда қолданылатын негізгі құралдармен жұмыс істеу;
- тоқымашылықтың негіздерін дайындау және тоқыма жіпті таңдау;
- эскиздер жасау, кілем және кілем бұйымдарын халық шығармашылығының дәстүрін өңдеудің қарапайым композицияларын өзбетінше жасау;
- бұйымға түстерді таңдау және үйлестіру;
- түксіз кілем матасының барлық этаптарын орындау.

Білім алушылар 2 жылдан кейінгі оқуда **білу керек:**

- Кілем бұйымдарының негізгі композициялары;
- Ою-өрнекті жасаудың негіздері;
- түстің негіздері;
- Түкті кілем матасының технологиясы.

Жасай білуі керек:

- мата бұйымдарында жіпті үнемді жұмсау;
- бұйымдарда түстерді таңдау және үйлестіру;

- кілем бұйымының жеке жобасын дайындау, көрмеге көрсетуге бұйым жасау;
- түкті кілем маталарының барлық техникалық тәсілдерін игеру, шығарылған бұйымды өңдеудің операцияларын қоса білу.

Бақылау түрлері:

Тесттік бақылау, бақылау жұмыстары, ғылыми жобаларға қатысу, көрмелерге қатысу.

Бағдарламаны жүзеге асыру шарттары:

Берілген бағдарламаны орындау үшін келесі материалдық-техникалық заттар қажет:

1. Оқу бөлмесі
2. Техникалық оқу құралдары, аудио-видео құралдары.
3. Көрнекіліктер, оқулықтар, анықтама кітаптары.

Бағдарламаның әдістемелік қамтамасыз ету

Кілем тоқу сабақтарының түрлері: топтық жұмыс және жеке жұмыс, тәжірибелік сабақтар, дайын бұйымдарды көру, компьютерлік – ақпараттық технологияларды қолдану; мұражайларға саяхат. Негізгі оқу түрі- оқушылардың оқу-тәжірибелік қызметі. Бағдарламада оқушылардың шығармашылық және жобалық жұмыстар жасауы белгіленген.

Қорытынды

Бағдарламаның тәжірибелік маңызы оның балалардың кілем тоқуға деген құштарлықтарын ояту, шығармашылық жұмысқа тарту,

оларды кілем тоқуға үйрету олардың сәндік- қолданбалы өнер туралы мағлұматтарын толықтыру адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру.

Бағдарлама кілем тоқу біліміндегі жоғарғы эстетикалық талғамды іске асыруға жағдай жасайды. Бұйымдарды жасау кезінде техникалық талаптармен бірге эстетикалық, экологиялық эргономикалық талаптарға да көңіл бөлінеді.

Бағдарлама бойынша Қызылорда қаласының қосымша білім беретін оқу-әдістемелік орталығы үш жыл көлемінде жұмыс жасаған.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ұ.М.Әбдіғаппарова. Қазақтың ұлттық ою-өрнектері.
2. Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы. 2-том.
3. Мектептегі технология журналдарының басылымдары.
4. А. Марғұлан. Казахское народное прикладное искусство. 2-том.
5. Дәстүрлі қазақ қалы өнері және ТІКА Арал аймағы қалы тоқу өнерін дамыту, жобасы.
6. С. Қасиманов. Қазақ халқының қолөнері.
7. К. Ибраева. Казахский орнамент.
8. Е. Каменова. Кемпірқосақтың түсі қандай.
9. Бейнелеу өнері – дидактикалық материалдар.
10. Технология – дидактикалық материалдар.
11. Ш. Әбдуәлиева. Халық қолөнері. Әдістемелік құрал.
12. С. Төленбаев., М. Өмірбекова. Қазақтың ою-өрнегінің жасалу жолдары.

«Киіз өнері» үлгілік оқу бағдарламасы

Түсіндірме жазба

Сәндік қолданбалы қолөнер бейнелеу өнеріндегі ұлттық көркем-шығармашылықтың негізі болып табылады. Сәндік қолданбалы қолөнер қандай уақытта болмасын халықтық дәстүр негізінде ұрпақтан - ұрпаққа мирас болып, уақыт озсада өшпей ізі жоғалмай бүгінгі күнге жетті.

Киіз басу өнері көне заманнан келе жатқан қолөнердің бірі. Киіз адамзат баласының ең алғаш тоқу - тоқыма өнерін үйренуден бұрын дамыған болса керек. Киіз басу белгілі бір шеберлікті қажет ететін күрделі үдеріс. Киізден тұрмысқа қажетті әртүрлі бұйымдар жасаумен қатар, оған оюлап, өрнек салудың табиғи ыңғайлылығын пайдалана отырып, сәндік қасиетін көне заманнан бері кеңінен қолданғанын білеміз.

Киіз басу – жүн талшықтарының өзара шиеленісіп өрілуі арқылы жүннен жасалатын бұйымдарды дайындау үрдісі болып табылады. Жүн илеуге жататын жалғыз талшық. Жүн талшықтары илеу барысында

ылғалдылық пен жоғары температура кезінде механикалық әсерінен бір-бірімен өріледі және көлемі қысқарады.

Білім алушыларды осы өнер түрімен қызықтыру ұқыптылыққа, эстетикалық талғамдылыққа көркемдік білімділігінің дамуына әсерін тигізеді. Киіз басу бағдарламасы білім алушыны шығармашылық жұмысқа тарту арқылы танымдық қабілеттерін, қызығушылығын арттыру, белсенділігін қалыптастыру, өздігінен еңбек етуге дағдыландырып, іскерлігін дамытады.

Киіз басу өнері қазіргі уақытта жаңғыртылуда. Киіз басу өнері ойлау қабілетін, шығармашылық қиялды дамытуға ықпал етеді.

Киіз басу өнерінің туындылары мен бұйымдары қазақ халқының салт-дәстүрін, оның өмірлік түсінігін, әлемді қабылдауын, көркемдік тәжірибесін көрсетіп, тарихын сақтайды. Киіз басу өнерінің туындыларының бағалы екендігі оның тек табиғи дүние мен материалдық мәдениетті ұсынатынында емес, сонымен бірге олар мәдениет ескерткішетрі болып табылатындығында. Әсіресе қазіргі уақытта халық өнерінің маңыздылығы ұлғаюда.

Халық өнері өткенді қазіргі уақытпен жалғастырады, ұлттық көркем дәстүрлерді сақтай отырып, бұл заманауи көркем мәдениеттің таза бұлағы болып табылады. Дүние жүзінде аса күрделілігімен, қайталанбастығымен ерекшеленетін қолдан жасалатын жұмыстар жоғары бағаланады.

Берілген бағдарлама арқылы оқушылар киіз басу өнері сабақтарында көргені мен естігендерін ойлана отырып, өнер туындыларын бағалауды, шығармашылық жұмыстарды жасауды үйренеді. Бүгінгі күні халық өнері көркем мәдениеттің толыққанды бөлігі екендігі рас. Шығармашылықтың жеке түрі ретінде дамып, кәсіптік шеберлер өнерімен әрекет етеді.

Көркемөнер мектептерінің ұжымдары алдында күрделі де жауапты міндет тұр, ол – оқушылардың халық өнеріне қызығушылығын тәрибиелеу, өнімдік еңбекке қабілетін дамыту, оларды қажетті білім мен икемге қамтамасыз ету. Осыған байланысты, «Киіз басу өнері» бағдарламасы аса өзекті болып, анық тәжірибелік маңызға ие.

Халықтық сәндік қолданбалы өнердің басты ерекшеліктерінің бірі туындының қолдан жасалуы. Халық шеберлерінің әрбір бұйымы қайталанбас туынды, оған шебердің жан дүниесінің бір бөлігі, қолының жылуы берілген. Сәндік қолданбалы өнердің ұстанымдары мен шығармашылық әдістерін көркемөнер практикасында қалыптастыра отырып, шеберден шеберге, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отырады. Білім алудағы басты мәселелердің бірі шығармашылық қабілетті дамыту болып табылады. Әдістемелік әдебиеттердің талдауы бойынша, өнер балалардың шығармашылық деңгейінің дамуында әсері мол.

Өнер балалардың дүниені тануға, оны ұқыпты бақылауға және эстетикалық мәдениетінің дамуына, кеңістікті ойлауын дамытып, бейнені елестету қабілетін арттырып, табиғат әсемдігін тануға ықпал етіп, ойлау мен сезу икемділігін арттырады.

Бағдарлама екі (курс) оқу жылына есептелген. Оқушылардың жас ерекшеліктері 12-15 жас. Негізгі бөлімде қол өнерінің шығу тарихын, бұйымның жасалу әдісін, қолданатын материалдар мен құрал - жабдықтарын зерттейді және көркемдік бағытымен стилінің бейнелеу өнеріндегі әсерін, сонымен қатар салт-дәстүрлердің түрлерін оқып білуді ұсынады. Сәндік – қолданбалы қол өнердің

түрлері мен жасалу жолдары туралы мәлімет береді. Киіз басу әдістерін қолдана отырып, киім үлгілерін, киізден жасалған сырғалар, алқалар, білезіктер, сөмкелер, ұялы телефондарға арналған қапшаларды, аяқ киімдерді, т.б. бұйымдардың жасалу әдістерін ұсынады.

Білім берушілерді киіз басу өнеріне үйрету теориялық және тәжірибелік бөлімнен тұрады. Теориялық сұрақтарды шешу үшін сұлбалар мен суреттерді көрсету арқылы жаңа тақырыпты түсіндіру, әңгімелесу, дайын бұйымдарды көрсетудің конструктивтік түрлері, оларды көру және талқылау сияқты жұмыс әдістері пайдаланылады.

Бағдарламаны жүзеге асыру шарттары

«Киіз басу өнері» бағдарламасы түсіндірме жазбадан, тақырыптық жоспарлардан, сонымен қатар оқушылар білімі мен икеміне берілген курс бойынша қойылатын талаптардан тұрады.

Бағдарлама тек оқушылардың нәтижесіне ғана емес, сонымен қатар өз қызметіне қызығушылық танытатын ұстаздың қолынан келеді. Нәтижеге жету үшін талмай жұмыс істеу, педагогтың жақсы тәжірибелік дайындығы, оның көркемдік қабілеті, шығармашылық еңбегі, өз жұмысын талдауы қажет.

Бағдарлама қазақ халқының қолданбалы өнерінің ұлттық ерекшеліктерін есепке алып жасалған. Бірінші оқу жылында оқушылар қарапайым заттар – моншақ, ойыншық, кішігірім панно жасауға болатын киіз басудың негізгі әдістері және тәсілдерімен танысады.

Екінші оқу жылының бағдарламасы материалдарды тереңірек өтуге негізделген. Жаңа шығармашылық композицияларды жасауға көп көңіл бөлінген. Оқушылар сабақтарда алынған білімдерін жетілдіреді, өз бұйымдарының эскиздерін жасайды, киізден бұйымдарды жасау шеберлігін жоғарлатады.

Жүзеге асыру мерзімі - 2 жыл.

Көлемі - 68 сағат.

Оқу сағаттарын бөлу Бағдарламаның негізгі бөлімдері бойынша оқу-тақырыптық жоспары

Бөлімдердің аталуы	Оқу жылы	
	1	2
	Сағат саны	
Кіріспе сабақ	2	
Ылғал киіз басу техникасы	14	
Аралас құрғақ және ылғал киіз басу	10	
Құрғақ киіз басу немесе фальцтеу техникасы	8	
Ылғал киіз басу техникасы		24
Аралас құрғақ және ылғал киіз басу		10
Жалпы	34	34

Пәннің мазмұны

Бағдарламаның мақсаты: білім алушыны шығармашылық жұмысқа тарту арқылы танымдық қабілеттерін, ұлттық көркем шығармашылыққа қызығушылығын арттыру, жетістіктерін бағалап көрсету, белсенділігін қалыптастыру, өздігінен еңбек етуге дайындау, іскерлігін дамыту.

Бағдарламаның міндеті:

Білімділігі:

- Білім деңгейін жоғарылату, оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ету;
- қазақ халқының салт-дәстүрін дәріптеу, өнерге деген, эстетикалық;
талғамын және шығармашылық көз қарасын кеңейту;
- өзіндік мамандануға жағдай жасау.

Тәрбиелік:

- оқушыларды осы өнер түрімен қызықтыру, ұқыптылыққа, еңбексүйгіштікке, сұлулықты қабылдау сезімін ояту, эстетикалық талғамдылыққа тәрбиелеу;

- қазақ халқының тұрмыс мәдениетін түсінуге, бағалауға дәріптеу;
- еңбек тәрбиесін қалыптастыру, қолданған заттарды үнемдеуге тәрбиелеу.

Дамытушылық:

- теориялық білімдерін сарамандық жұмыста пайдалана білу, оқушыларды өз бетінше ізденуге дағдыландыру, олардың ой-өрісін дамыту;
- оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін дамыту, өмір шындығы мен кеңістікті ойлауын, образдық елестетуін және қиялын дамытуға дұрыс бағдар беріп, бастаған істі аяқтауды дағдыландыру;
- Жұмыстың сапалы шығуына іс тәжірибе барысында талпындыру.

Негізгі бөлім

Бағдарлама киіз басу өнері туралы тәжірибелік бағыт бағдар береді.

Бағдарламада өскелең ұрпақтың рухани байлығымен мәдениеттілігін, еркін ойлау қабылетімен, шығармашылығын, кәсіби біліктілігімен, білімділігін талап етеді.

Оқыту келесі педагогикалық принциптерге негізделеді:

- жеке басқа бағытталған;
- табиғи тиімділік;
- мәдени тиімділік;
- шешімдерді еркін таңдау және оларды жүзеге асыру;
- қарым-қатынас пен жауапкершілік;
- оқушылардың оқу материалдарын саналы түрде меңгеруі.

Оқу бағдарламасы тақырыптардың жай тапсырмадан күрделі тапсырмаға кезеңдер бойынша жұмыс жасауға бағытталған.

Сынып топтарындағы бала саны 12-15 оқушыдан асауы керек. Оқушылардың жасы - 12-15 жас.

Мұғалім бағдарлама бойынша шығармашылық тұрғыдан білім алушыларға нақты талаптарын түсіндіреді.

Бағдарламаны қолданатын салалар: Бағдарлама қосымша білім беру жүйесінде жастармен жұмыс істеуге арналған.

Сабақ тәртібі

Апталық сағат саны: 1.

Жүзеге асыру мерзімі - 2 жыл.

Көлемі: 68 сағат.

Нәтижелігін болжау

Білім алушылар бірінші оқу жылынан кейін **білуі керек:**

- Киіз басу өнерінің тарихын.
- Қазақ оюларының түрін.
- Киізді өңдеу әдістерін.
- Еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена ережелерін.

Жасай алуы керек:

- Жұмыс орнын дұрыс дайындау.
- Еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена талаптарын сақтау.
- Киізді өңдеу.
- Бұйымдарды жасауға киізді дайындау.
- Бұйымдар эскизын жасау.
- Бұйымдарды шаблон бойынша дайындау.
- Алған білімін тәжірибе жүзінде қолдана білу.

Білім алушылар бірінші оқу жылынан кейін **білуі керек:**

- Киіз басу өнерінің тарихын.

- Қазақ оюларының түрін.
- Киізді өңдеу әдістерін.
- Еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена ережелерін.

Жасай алуы керек:

- Жұмыс орнын дұрыс дайындау.
- Еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена талаптарын сақтау.
- Киізді өңдеу.
- Бұйымдарды жасауға киізді дайындау.
- Бұйымдар эскизын жасау.
- Бұйымдарды шаблон бойынша дайындау.
- Алған білімін тәжірибе жүзінде қолдана білу.

Пәннің тақырыптық жоспары

III курс

I жартыжылдық

I тақырып: Кіріспе

III курста Қазақ қол өнерінің көркемдік ерекшеліктерін, киіздің шығу тарихын, жасалу әдісін, қолданатын материалдармен құрал-жабдықтарын зерттейді және көркемдік бағытымен стилінің бейнелеу өнеріндегі әсерін, сонымен қатар салт - дәстүрлердің түрлерін, оқып білуді ұсынады.

Тапсырма: Конспектілеу

Мақсаты: Сәндік – қолданбалы қолөнердің түрлері мен жасалу жолдарын қарастыру.

Міндеті: білім алушыларға жүннен жасалатын бұйымдар туралы толық мағлұмат беру,

II тақырып: Киіз басу технологиясы. Жүннен жасалынатын бұйымдар. бұйым түрі: (моншақ,шашбау).

Киіз басудың әр түрлі технологиялық жолдары. Жұмыс орнын ұйымдастыру. Техника қауіпсіздігін сақтау.

Тапсырма: Негізгі нобайдағы түстік композициялық шешімін анықтау.Жүннен домалақ түйіршіктерді илеу. Моншақтың композициялық шешімі.

Мақсаты: Білім деңгейін жоғарылату өнерге деген, эстетикалық талғамын және шығармашылық көз қарасын кеңейту. Киіз басудың әр түрлі технологиялық жолдары мен әдіс тәсілдерін үйрету.

Міндеті: Оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін дамыту.

Қолданатын материалдар: Түрлі түске боялған жүн, сабын, су құятын табақ, гуашь, жіп, ине, акварель, қағаз.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

III тақырып: Көп қабатты киіз. Күрделі сәндік бұйымдар: Алқа, екі қатарлы моншақ.

Ұлттық нақыштағы әшекей бұйымдармен танысу.Бекітілген тақырыптағы бұйымның табиғи көлемін, түстік шешімін көрсету. Жұмыс орнын ұйымдастыру.Күрделі сәндік бұйымдардың жасалу технологиясы. Техника қауіпсіздігі.

Тапсырма: Негізгі нобайдағы түстік композициялық шешімін анықтау.Жүннен домалақ түйіршіктерді илеу.Моншақтың композициялық шешімі.

Мақсаты: Жүнмен жұмыс істеу барысында көп қабатты киіздің басылу тәсілдерін меңгеру.

Міндеті: Оқушының шығармашылық ойлау қаблеттерін арттыру,көп қабатты киіз басудың түрлі әдіс тәсілдерін меңгеру арқылы,

өздігінен еңбек етуге дайындау, іскерлігін дамыту, жетістіктерін бағалап көрсету.

Қолданатын материалдар: Қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн, сабын, су құятын табақ, жуан жіп, ине, жылы су, лента, швенза .

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

III курс

II жартыжылдық

I тақырып: Киіз басудағы біріктірілген әдісі.

Панно. «Тасқа түскен таңбалар», өсімдіктермен жан жануарлардан құралған композиция. Киіз басудағы біріктірілген әдістің орындалу тәсілдерін меңгеру. Композициялық түстік шешімін көрсету. Жұмысты материалда орындау.

Тапсырма: Алғашқы тақырыптық нобайлар олардың түстік шешімдерін беру. Табиғи шамасына сәйкес бекітілген жобаны үлкейту. Материалда жұмыс жасау.

Мақсаты: Оқушыны шығармашылық жұмысқа тарту арқылы танымдық қабілеттерін, қызығушылығын арттыру, жетістіктерін бағалап көрсету, белсенділігін қалыптастыру, өздігінен еңбек етуге дайындау, іскерлігін дамыту. Киіз басудағы біріктірілген әдістің орындалу тәсілдерін меңгеру.

Міндеті: Оқушыларға арнайы инемен жұмыс жасау тәсілдері туралы толық мағлұмат беру, теориялық білімдерін нығайту.

Қолданатын материалдар: Керекті форматтағы қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн, арнайы ине, сабын, түрлі безендіруге арналған материалдар.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

II тақырып: Жүннен жасалатын бұйымдар.

Сәндік заттардан безендірілген көлемді ойыншық (ботақан, құлыншақ).

Тапсырма: Алғашқы тақырыптық нобайлар олардың түстік шешімдерін беру. Керекті материалдарды іріктеу, тақырып бойынша ойыншықтың көлемін шығару.

Мақсаты: Орындау технологиясы. Шығармашылық дағдыны дамыту.

Міндеттері: Бұйымның жасалу технологиясын анықтау. Тақырып бойынша ойыншықтың формасын шығару.

Қолданатын материалдар: түрлі фурнитуралар, қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

IV курс

I жартыжылдық

I тақырып: Киіз басу технологиясы.

Жүннен жасалынатын бұйымдар. бұйым түрі: (байпақ).

Бұйымның жасалу кезеңдері. Тақырыптық бұйымның пішімін және қалыбын әзірлеу. Орындалу технологиясы. Бұйымды сәндік әшекейлермен безендіру.

Тапсырма: Тігіссіз жүннен жасалатын бұйымдар. Бұйым түрі (Байпақ).

Мақсаты: Жаңа технологияны меңгеру.

Міндеті:

- Киіз басудың жаңа технологиясын меңгеру. Оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін дамыту, өмір шындығы мен кеңістікті ойлауын, образдық елестетуін және қиялын дамытуға, дұрыс бағдар беру. Саусақ маторикасын дамыту.
- оқушыны шығармашылық жұмысқа тарту арқылы танымдық қабілеттерін, қызығушылығын арттыру, жетістіктерін бағалап көрсету, белсенділігін қалыптастыру, өздігінен еңбек етуге дайындау, іскерлігін дамыту.
- оқушыны шығармашылық іс-әрекетке белгілі бір мақсатқа жетуге баулу.

Қолданатын материалдар: Керекті форматтағы қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн, арнайы ине, сабын, қалып, түрлі безендіруге арналған материалдар.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

II тақырып: Жұмыстың техникалық әдісі. Панно

Өсімдіктер, құстармен жан-жануарлардан құралған стилизациялы композиция. Жүннен иленіп дайындалған панноның қыртыстарырын жапсырмалау арқылы тегістеу және тесіктерін, жөндеу. Панноның негізінің қалыңдығын илеу арқылы жұқарту.

Тапсырма: Композициялық түстік шешім. Орындалу технологиясы.

Мақсаты: Киіз басудың әр түрлі технологиялық жолдары мен әдіс тәсілдерін, киіз қыртыстарын және тесіктерін жапсырмалау арқылы тегістеуді үйрету.

Міндеті: Стилизациялық әдістерді қолдана отырып ұлттық нақышта композиция құру. Оқушының шығармашылық ой - өрісін дамытып, өнерге деген құштарлығын ояту.

Қолданатын материалдар: Керекті форматтағы қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн және қосымша материалдар.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

IV курс

II жартыжылдық

I тақырып: Ұлттық киім үлгісімен танысу.

Жүннен жасалынатын бұйымдар. Аралас технология. Бұйым түрі: (көкірекше).

Тапсырма: Композициялық және түр-түстік шешім. Ұлттық нақышта жасалынған көкрекше.

Мақсаты: Оқушыларды киім өлшемін алуға, киімнің пішу әдісін және де лекал дайындауға үйрету. Шығармашылық, эстетикалық талғамын нығайту.

Міндеті: Әр түрлі құрал – жабдықтар мен материалдарды қолдану барысын дағдыландыру.

Қолданатын материалдар: Керекті форматтағы қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн және қосымша фурнитуралар.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

II ТАҚЫРЫП: Жұмыстың техникалық әдісі.

Еркін тақырыптағы панно.

«Көктемдегі дала», «Бабалар тарихы», «Дала әуені». Тапсырма: Еркін тақырыптағы күрделі композициялық шешім.

Мақсаты: Шығармашылық дағдыны тереңдету, бекіту. Шығармашылық, эстетикалық талғамын нығайту.

Міндеті: Оқушыларды күрделі композициялық ШЕШІМДІ ОРЫНДАУҒА және де жүннен жасалатын бұйымдар туралы алған теориялық білімдерін нығайту.

Қолданатын материалдар: Керекті форматтағы қағаз, гуашь, түрлі түске боялған жүн және қосымша фурнитуралар.

Жұмыстың саны: Нобай-1

Дайын жұмыс-1

Меңгерілген компетенциялар түрінде оқу жылдары бойынша күтілетін нәтижелер:

III курс:

1. жұмыс орнын дайындай алады;
2. қауіпсіздік техникасы бойынша білімдерін тәжірибеде қолдана алады;
3. бұйымдардың эскиздерін жасай алады;
4. киізді өңдей алады және бұйымдарға киіз төсемін жасай біледі;
5. бұйымдарды шаблондар бойынша жасай алады;

IV курс:

1. шығармашылық ойлауды көрсетіп, оны киізден сәндік композицияларды жасауда жүзеге асыруы керек;
2. көлемдік және көп қабатты киізді, киіз төсемдерінде бүктелелген жерлерін, әр түрлі қабатты киізді өңдей біледі;
3. теориялық білімдерін киізбен тәжірибелік жұмыс кезінде жүзеге асыра алады;
4. көлемдік киізді өңдейтін құрал-жабдықтар, әдістері және тәсілдерді меңгеруі тиіс;

5. өз кескіндері бойынша киізден бұйымдар жасай алады;
6. сым каркасты пайдаланып, кескіндері бойынша киізден бұйымдар жасай алады;
7. дайын бұйымдар сәндей алады.

Оқу-тақырыптық жоспары

III курс

Апталық сағат саны – 1

Бір жылдық апта саны– 34

Жылдық сағат саны – 34

I жартыжылдық

№	Тақырып	Практикалық тапсырма	Сағат саны
I	Кіріспе Көрме	1. Сәндік қоданбалы колөнер туралы әңгіме. 2. Киіздің шығу тарихы. 3. Ою-өрнектің түрлері.	2 сағат
II	Киіз басу технологиясы. Моншақ(шашбу)нобай бойынша.	1. Алғашқы тақырыптық нобайлар олардың түстік шешімдерін беру. 2. Жүнді жұмысқа дайындау. 3. Практикалық жұмыс: жүннен домалақ түйіршіктерді илеу. 4. Жұмысты аяқтау. Иленген домалақ түйіршіктерді (швензы, түрлі-түсті) жіпке тізу.	6 сағат

III	Көп қабатты киіз. Күрделі сәндік бұйымдар: Алқа, екі қатарлы моншақ.	1. Техника қауіпсіздігі туралы. 2. Жұмыс орнын ұйымдастыру. 3. Нобайдың түстік шешімін табу. 4. Практикалық жұмыс: а) жүнді бірнеше қабатқа жайу; б) орамды илеу; в) орамды бірнеше бөлшекке кесу; г) жүнен жасалған моншақтарды дайындау; д) домалақ шар түйіршіктерімен моншақтарды біріктіру.	8 сағат
-----	---	--	---------

III курс

II жартыжылдық

№	Тақырып	Практикалық тапсырма	Сағат саны
I	1. Жұмыстың техникалық әдісі. Панно. «Тасқа түскен таңбалар», өсімдіктермен жан жануарлардан құралған композиция.	1. Алғашқы тақырыптық нобайлар олардың түстік шешімдерін беру. 2. Табиғи шамасына сәйкес бекітілген жобаны үлкейту. 3. Материалда жұмыс: а) илеу арқылы (полотно) негізді дайындау; б) жапсырмалау (полотноға суретті түсіру); в) жұмыстың деталдарын анықтау.	10 сағат

		4.Сәндік заттармен жұмысты әшекейлеу.	
II	Арнайы инемен орындалатын шанышпалы әдіспен жұмыс. Сәндік заттардан безендірілген көлемді ойыншық (ботақан,құлыншақ).	1 .Алғашқы тақырыптық нобайлар олардың түстік шешімдерін беру. 2. Бұйыммен жұмыс арнайы инені қолдану арқылы. 3. Жұмысты аяқтау. Түрлі материалдармен құралдарды қолдану арқылы бұйымды безендіру	8 сағат

Тақырыптық жоспар.

IV курс

Апталық сағат саны – 1

Бір жылдық апта саны – 34

Жылдық сағат саны – 34

I жартыжылдақ

№	Тақырыбы	Практикалық тапсырма	Сағат саны
I	Жұмыстың техникалық әдісі. Ұлттық нақышта жасалынған киім үлгілері (байпақ, бас киім).	1. Бұйымның нобайы. Жасалынған нобайдың түстік шешімдерін табу. 2. Практикалық жұмыс: а) Қалыптың және пішімнің үстіннен жүнді жапсырмалап илеу; 3.Жұмысты аяқтау. Сәндік бұйымды қосымша материалдарды қолдану арқылы сәндеу.	8 сағат
II	Жұмыстың техникалық әдісі. Панно	1.Тақырыптық наубайдың түрлі түстік үлгілері 2.Табиғи шамасына сәйкес бекітілген жобаның эскизі.	8сағат

	Өсімдіктер, құстармен жан-жануарлардан құралған стилизациялық композиция.	3.Материялмен жұмыс: а) жүнді илеу. 4. Панноны қосымша материалдарды қолдану арқылы сәндеу.	
--	---	---	--

IV курс

II жартыжылдық

№	Тақырыбы	Практикалық тапсырма	Сағат саны
I.	Ұлттық киім үлгісімен танысу (Желеткі). Жұмыстың техникалық әдісі. Қалыптың және пішімнің үстіннен жүнді жапсырмалап илеу; 3.Жұмысты аяқтау. Сәндік бұйымды қосымша материалдарды қолдану арқылы (түйме,моншақ,жібек шіп,тері мен) сәндеу.	1.Бұйымның наубайын жасау. 2.Жай пішім үлгісі. 3.Материялмен жұмыс: А)бірінші қабатын жапсырмалап илеу. Б)екінші қабатын нобайдағы түстік шешімдері боиынша жапсырмалап илеу. 4. Сәндік бұйымды қосымша материалдарды қолдану арқылы (түйме,моншақ,жібек шіп,тері мен) сәндеу.	8сағат
II	Жұмыстың техникалық әдісі.Еркін тақырыптағы панно. «Көктемдегі дала», «Бабалар тарихы», «Дала әуені» 30x40 (40x50) Қазақтың ою-өрнектері арқылы берілген стилизациялық композиция	1.Тақырыпты таңдау. 2.Тақырыптық нобайлар. 3.Табиғи шамасына сәйкес бекітілген жобаның эскизі 1. Суреттің ұзындық өлшемін материалға көшіру. 2. Материялмен жұмыс жасалу кезеңдері. 3. Жұмысты аяқталу. Жұмысты сәндеу.	10

Сыныптар бойынша бағдарламалық талаптар

Оқушы бірінші оқу жылынан кейін

Білуге міндетті:

- Киіз басу өнерінің шығу тарихын;
- қазақ халқының ою-өрнек түрлерін білу;
- киіз басу тәсілдерін;
- еңбек қауіпсіздік ережелерін және жеке гигиенаны сақтау;

Жасай білуі керек:

- жұмыс орнын ұйымдастыру;
- жүннен жасалатын бұйымның технологиясын;
- бұйымның нобайын;
- өлшем бойынша бұйымның жалалу техникасын;
- теориялық алған білімдерін іс жүзінде қолдана білу;
- киіз төсемін жасай білу.

Оқушы екінші оқу жылынан кейін

Білуге міндетті:

- Еңбек қауіпсіздік ережелерін және санитарлық-гигиеналық нормаларды сақтау.
- Көлемді киізді өңдеу технологиясын.
- Киіздің ылғал және құрғақ әдістермен өңделу технологиясын.
- Көп қабатты киіздің жасалу технологиясын.
- Бұйымдарды өз пішімі бойынша жасау.

Жасай білуі керек:

- Түрлі қалыңдықтағы киіздің өңделуі.
- Киіздің қыртыстарырын жапсырмалау арқылы тегістеу және тесіктерін, жөндеу.

- Декоративтік бұйымдарды жасау барысында түрлі материалдарды қолдану;каркасты бұйым жасау.
- Пішім бойынша бұйым жасау.
- Аяқталған жұмысты безендіру.
- Теориялық білімдерін іс жүзінде қолдану.

Бақылау түрлері

Алған білімдерін дұрыс қорытындылау үшін ұжымдық талқылау қажет. Қорытындылау бойынша композициялық шешімдері дұрыс жұмыстарға және жұмыс барысында жіберілген кейбір қателіктерге тоқталып өту керек. Оқушылардың жұмыстарына баға беру сынақ немесе аяқталған 2-3 жұмыстарды қорытынды көрме түрінде ұйымдастыруға болады.

Тексеру келесі түрде блуы мүмкін: Әңгіме, орындалған жұмысты қорғау. Оқу процесінің қорытындысын анықтаудың қосымша әдісі конкурстарға және әртүрлі деңгейдегі көрмелерге қатысу болып табылады.

Бағдарламаны жүзеге асыру шарттары

Сабақ арнайы жабдықталған бөлмелерде өтілуі тиіс. Жұмыс орындарында оқушылардың бір бірне қыймылдары кедергі болмайтындай орналасу керек.Әр сабақта жұмыс орнын ұйымдастыру,еңбек қауіпсіздігі туралы, сабақтың мазмұны жөнінде түсінік беру керек. Әсіресе келесі сұрақтарға ерекше көңіл бөлу керек.

- Құрал жабдықтарды қолдану ережелері;
- Сынып бөлмелерінің тазалығы;

- Жұмыс орындары мен сынып бөлмелерінің дұрыс желденуі және жарықпен қамтамасыз етілуі;
- Сынып бөлмелерінің бір қалыпты температурасының сақталуы.

Сабақтарда қолданылатын қажетті материалдармен құрал жабдықтар: Жүн,жіп, сабын су, поролон, ине, сетка және т.б. безендіруге арналған сәндік әшекейлер.

Бағдарламаны әдістемелік қамтамасыз ету

- Қосымша білім беру ұйымдарын педагогтармен қамтамасыз ету;
- материалды- техникалық көмек;
- сынып бөлмелері мен құрал жабдықтар;
- бейне және фото материалдар, схемалар мен журналдар;
- бұйымдар үлгісі;
- оқу әдістемелік әдебиеттер;
- өнер туралы оқулықтар;
- конспектілер.

Киіз басу әдістері теориялық және практикалық бөлімнен тұрады. Теориялық сұрақтарды түсіндіру барысында әңгімелесу, демонстрациялау, салыстырмалы, көру және жұмысты талқылау әдістерді қолданады. Оқушының теориялық материалды меңгеруі практика жүзінде іске асырылады. Шығармашылық жұмыстарын жасау барысында халықтың дәстүрлі ою-өрнек элементтерін қолдануға рұқсат, халық өнер үлгілерін көшіруге рұқсат жоқ. Практикалық жұмыс кезінде оқушы күрделі емес көркем бұйымдарды орындаудан бастайды.

Әр сабақта инструктаж жүргізілуі тиіс (алғашқы кіріспе,күнделікті,қорытынды).

Түсіндірмеде ең басты жүнмен жұмыс істеу барысында санитарлық гигиенаны сақтау туралы, қолданған заттарды үнемдеуге және сабақ барысында уақытты үнемді пайдалануды әңгімелейді. Сабақты жоспарлау барысында көрмелерге қатысу, ұлттық қолөнер шеберлерімен кездесу, әдістемелік әдебиеттерді қолдануды енгізу керек. оқушылардың жұмыстары тек қана білім көрсеткіштері ғана емес, олардың шығармашылық жұмыстарының қорытындысы болып саналады.

Қорытынды

Бағдарламаның тәжірибелік мәні оқушылардың білімдері кеңейіп, көркем талғамы, жалпы эстетикалық мәдениеті дамып, еңбекке тәрбиелеу жүзеге асырылуында.

Киізден бұйымдарды жасау кезінде технологиялық талаптарға қоса эстетикалық, экологиялық, эргономикалық талаптарға көңіл бөлінеді.

Бағдарлама 3 жыл бойы Оңтүстік Қазақстан облысының Шымкент қ. балалар көркемөнер мектебінде Карабаева Г.С. мұғалімімен сыналған.

Пайдаланылған әдебиет тізімі:

1. Джанибеков У. Д. Культура казахского ремесла. – Алма-Ата: Онер, 1982.
2. Маргулан А. Х. Казахское народное прикладное искусство. – Альбом. Алма-Ата: Онер. – т.3.1987.- 288с.
3. Джанибеков У.Д. Эхо... По следам легенды о золотой домбре. – Алма-Ата: Онер, 1991. – 304с., ил.

4. Шорохов Е. В. Основы композиции: Учебное пособие для студентов педагогических институтов по специальности № 2109 «Черчение, рисование и труд». – М.: Просвещение, 1979. – 303 с.
5. Шинковая К. А. «Вещицы из войлока», Москва, 2008.
6. Алехин А. Д.Изобразительное искусство. Художник. Педагог. Школа: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1984.
7. Герчук Ю. Я.Что такое орнамент? – М.: Галарт, 1998.
8. Некрасова М. А.Народное искусство как часть культуры. – М.: Изобразительное искусство, 1983.
9. Хворостов А. С.Декоративно-прикладное искусство в школе. - М.: Просвещение, 1998.
- 10.Сокольникова Н. М.Изобразительное искусство и методика его преподавания в начальной школе: – М.: Издательский центр «Академия»,2003.
11. Кузин В. С.Психология живописи. Учебное пособие для вузов. – М.: ООО «Издательский дом «ОНИКС 21век», 2005.
- 12.Пульман Л. Г.Методика преподавания композиции декоративно-прикладного искусства в ДХШ. – Минск, 1980.
- 13.Терещенко Т. Ф.Декоративно-прикладная композиция. – М.: 1987.
- 14.Большая книга игр и поделок/пер. с нем. Ю. Бема. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001.
15. Е. В. Данкевич, О. В. Жакова. Большая книга поделок для девочек и мальчиков. ООО «Издательство «Кристалл»», М.: ЗАО «Издательский Дром Оникс», 2000.
16. И. А. Дворкина, Батик. – М.: ОАО издательство «Радуга», 2002.
17. Альбом «Народное искусство СССР». М, 1972г.
- 18.Бардина Р. А. «Изделия народных художественных промыслов и сувениры».изд. М, «Высшая школа», 1972г.

- 19.Косминская В. Б., Халезова И. Б. «Основы изобразительного искусства и методика руководства изобразительной деятельностью детей». Лабораторный практикум. М., «Просвещение», 1981г.
- 20.Муканов М. «Казахские домашние художественные ремесла». Алма-Ата, 1979г.
- 21.Пармон Ф. М. «Композиция костюма». М., 1985г.
- 22.Печерский М.С. «Эстетическое воспитание на уроках труда». М., «Просвещение», 1970г.
- 23.Шпикалова Т.Я. «Народное искусство на уровнях декоративного рисования». М., «Просвещение», 1974 г.
- 24.«Юному художнику. Книга для чтения по истории искусства», М. 1963г.

Введение

Декоративно-прикладное искусство – это обширная область искусств, которая служит художественному формированию материальной среды, создаваемой человеком, способствует внедрению в нее эстетического и идейно-образного начала. Благодаря соединению техники, технологических приемов обработки материалов с художественным творчеством и искусством достигается особая декоративная красота и выразительность предмета.

Народное прикладное искусство прошло тысячелетний путь развития, сохраняя исконные традиции, оберегая художественный язык произведений, развивая исторический, социальный и нравственный опыт многих поколений. Народное творчество – неиссякаемый источник мудрости и красоты, и чем с большей заинтересованностью к нему обращаться, тем многообразнее и глубже оно открывается.

Дерево как материал декоративного искусства неразрывно связано с мастерством столяра, плотника, резчика, чью работу всегда высоко ценили и почитали в народе. Из этого материала изготавливались самые разнообразные предметы: от вещей, необходимых в повседневном обиходе, и декоративных украшений до архитектурных композиций и абстрактных произведений.

Обучение детей декоративной деятельности и ручному художественному труду, в частности резьбе по дереву, приводит к углублению их знаний о декоративно-прикладном искусстве. В процессе восприятия и творческой работы с произведениями декоративно-прикладного искусства создаются благоприятные условия для формирования у детей нравственных качеств: любви к родному краю, к Родине, уважения к творцам прекрасного. Воспитываются дружеские взаимоотношения между детьми, формируется умение заполнять свободное время интересной и полезной деятельностью.

Типовая учебная программа «Резьба по дереву»

Пояснительная записка

Художественная резьба по дереву была известна с первобытных времен практически у всех народов в разных концах Земли. С постоянным совершенствованием орудий труда, с переходом от каменных резцов к металлическим инструментам мастерами осваивались новые технологии, все более совершенные в художественном отношении виды резьбы. Издавна, являясь одной из важнейших областей народного искусства, резьба на сегодня составляет значительную часть традиционных художественных ремесел. Каждый из его видов отличается своеобразием художественно-стилистических черт, основанных на особенностях

исторических, экономических, природных условий развития. Резьба по дереву может быть либо искусством, либо ремеслом, либо и тем, и другим одновременно.

Программа разработана в соответствии с требованиями государственных общеобязательных стандартов образования Республики Казахстан, направлена на осуществление ориентированной начальной допрофессиональной подготовки обучающихся.

«В настоящее время значительно расширилось социальное пространство, в котором подросток ежедневно сталкивается с теми или иными проблемами. Среди детей и учащейся молодежи, с одной стороны, наблюдается интенсивное стремление к объединению, признанию их роли в обществе, самостоятельному выбору путей и форм самовыражения, самореализации. С другой стороны, рост гражданской инициативы подростков зачастую сдерживает отсутствие в организациях образования реальных условий для самореализации.

Наличие серьезных изъянов в сфере организации свободного времени детей и учащейся молодежи было подтверждено в ходе социологического исследования, проведенного Институтом социализации личности Казахской Академии образования им. И. Алтынсарина.

Итоги данных исследований показали, что организация свободного времени, по мнению детей и учащейся молодежи, не отвечает их интересам. Только 6% обучающихся посещают кружки (клубы) по интересам, 15% обучающихся занимаются спортом, всего лишь 2% обучающихся принимают участие в общественной

жизни школы, 18% - играют на компьютере, 9% - смотрят телевизор, 69% - предоставлены сами себе».

Программа «Художественная резьба по дереву» для 10 – 11 классов создана с учетом современных процессов обновления содержания художественного образования в Республике Казахстан, с опорой на положения правительственных документов к вопросам воспитания у граждан нашей страны любви к Отечеству, национального достоинства, интереса к культурно-историческим традициям своего народа.

Содержание дисциплины

Цель программы: гармоничное развитие личности с учетом возрастных особенностей, индивидуальных способностей, образовательных потребностей обучающегося через обучение искусству резьбы по дереву.

Обучающие:

- вооружить детей знаниями в изучаемой области, выработать у них практические навыки и умения;
- научить правилам безопасности при обработке художественных изделий из древесины;
- создать условий для профессионального самоопределения;

Развивающие:

- развивать личностное самообразование, самостоятельность, воображение, целеустремленность;
- развивать творческую активность;
- развивать ключевые компетенции: умение думать, находить нужную информацию из различных источников, умение

доводить начатую работу до конца при изготовлении изделий декоративно-прикладного назначения.

Воспитывающие:

- воспитывать уважение к труду и людям;
- воспитывать чувство уважения к различным народным традициям, создавать условия для освоения исторических культурных ценностей своего народа;
- воспитывать нравственные качества детей (трудолюбие, добросовестность, ответственность, честность).

Программа «Художественная резьба по дереву» для 10-11 классов охватывает материал по основам деревообработки и материаловедения, истории развития резьбы по дереву в Российских регионах и Казахстане, знакомит с орнаментальным изображением, различными технологиями в резьбе. Данная программа даёт основы выполнения мозаичных работ из древесины, раскрывает перед обучающимися социальную роль декоративно-прикладного и народного искусства, знакомит с профессиями художников-прикладников, их творческой и практической деятельностью.

На занятиях обучающиеся получают сведения по технике безопасности и безопасности жизнедеятельности, необходимые для правильного поведения во время занятий и в определённых критических ситуациях.

Предлагаемая программа включает описание базового содержания образования (тематическое содержание), распределение учебной нагрузки по годам обучения, требования к обязательному уровню подготовки. В программе раскрыты

рекомендуемые принципы оценки учебной работы обучающихся, приведен список рекомендуемой и используемой литературы.

В овладении резьбой по дереву важно как усвоение теоретических знаний, так и практических навыков и умений, без которых знания не могут найти применения. Поэтому основной акцент в программе сделан на практическую подготовку обучающихся.

Учебная программа рассчитана на поэтапное освоение материала и предусматривает последовательное усложнение заданий.

В связи со спецификой технологии резьбы по дереву, рекомендуемое количество детей в группе не должно превышать 12-15 человек.

Преподаватель должен использовать программу творчески, исходя из конкретных условий работы и уровня подготовки обучающихся.

Область применения программы.

Настоящая программа предназначена для работы с подростками в системе дополнительного образования.

Режим занятий: по 2 часа в неделю.

Сроки реализации: 2 года

Объём: 68 часов в год

После окончания курса обучения, предусмотренного программой, обучающиеся должны знать:

- правила безопасности труда, производственной санитарии, пожарной безопасности и внутреннего распорядка в

процессе выполнения работ;

- принципы организации рабочего места;
- все основные операции по обработке древесины;
- назначение станков и электрооборудования (токарный, фрезерный, рейсмусовый, сверлильный станки), используемых в деревообработке;

- основные и вспомогательные инструменты, применяемые при резьбе и мозаичных работах по дереву;

- художественные и технические приемы различных видов резьбы и мозаики по дереву;

- способы отделки древесины – грунтовка, шлифование, окраска, лакирование, полирование;

- основы композиции: основные принципы декоративного оформления плоскости;

- виды орнаментов, применяемых в резьбе по дереву;

- основные сведения о видах художественной обработки дерева на территории родного края, их характерные особенности;

- способы экономного расходования материалов, электроэнергии, бережного обращения с инструментами, оборудованием и приспособлениями.

Должны уметь:

- рационально организовывать рабочее место и соблюдать правила безопасности труда;

- затачивать и править необходимый инструмент для резьбы;

- владеть основными ручными инструментами,

применяемыми в резьбе и мозаике по дереву;

- владеть техническими приемами геометрической, контурной, скобчатой, плоскорельефной, объемной резьбы по дереву;
- самостоятельно разрабатывать и выполнять композиции для резьбы и мозаики;
- выполнять все стадии резьбы по дереву, включая операции отделки готовых изделий;
- бережно обращаться с оборудованием, приспособлениями и инструментами;
- экономно расходовать материалы и электроэнергию.

Распределение учебной нагрузки по предмету

Количество часов по программе – 136 часов

Предмет	Часы по предмету			
	10 класс		11 класс	
	в неделю	Всего	в неделю	Всего
ДПИ Курс «Художественная резьба по дереву»	1	34	1	34

Прогнозируемые результаты

В результате прохождения обучающимися двухлетнего курса «Художественная резьба по дереву» можно прогнозировать следующее:

- обучающиеся смогут овладеть навыками и приемами резьбы

по дереву;

- будут выявлены склонности и развиты способности обучающихся к художественной деятельности;
- повысится статус подростка в классе и в группе;
- должно быть сформировано умение планировать свою работу;
- развить творческое воображение, эстетический вкус обучающихся;
- обучающиеся смогут ориентироваться в выборе профессии;
- будут заложены основы для самовоспитания личности.

Основная часть

Программа включает практические занятия по отработке определённых профессиональных навыков и умений в плосковыемчатой и плоскорельефной резьбе.

Основная цель программы в 10 классе: познакомить обучающихся с наследием художественной обработки дерева, привить любовь к данному традиционному художественному ремеслу, обучить практическим навыкам резьбы по дереву, умению создавать собственные творческие композиции в традициях местного художественного промысла.

Программа первого года обучения знакомит с основами деревообработки и материаловедения, даёт теоретические знания в области техники безопасности и охраны труда в РК с дальнейшим подкреплением полученных знаний на практике. Изучаются история развития резьбы по дереву в Российских регионах и Казахстане, различные технологии в резьбе.

Практические занятия направлены на формирование у

школьников навыков и умений по изготовлению художественных изделий на основе знаний, полученных в процессе теоретического обучения (в особенности – художественно-содержательного анализа произведения). Последовательность ознакомления обучающихся с разными приёмами и техникой художественной обработки древесины зависит от сложности исполнения, особенностей материала, особенностей самого изделия, технологией изготовления.

Программа воспитывает привычку точного выполнения правил трудовой культуры, формирует потребность трудиться творчески, совершенствуя умения, приобретённые на уроках ИЗО, черчения и технологии.

Программа «Художественная резьба по дереву» для 10 – 11 классов охватывает материал по основам деревообработки и материаловедения, истории развития резьбы по дереву в Российских регионах и Казахстане, знакомит с орнаментальным изображением, различными технологиями в резьбе. Данная программа даёт основы выполнения мозаичных работ из древесины, раскрывает перед обучающимися социальную роль декоративно-прикладного и народного искусства, знакомит с профессиями художников-прикладников, их творческой и практической деятельностью.

На занятиях обучающиеся получают сведения по технике безопасности и безопасности жизнедеятельности, необходимые для правильного поведения во время занятий и в определённых критических ситуациях.

Предлагаемая программа включает описание базового

содержания образования (тематическое содержание), распределение учебной нагрузки по годам обучения, требования к обязательному уровню подготовки. В программе раскрыты рекомендуемые принципы оценки учебной работы обучающихся, приведен список рекомендуемой и используемой литературы.

В овладении резьбой по дереву важно как усвоение теоретических знаний, так и практических навыков и умений, без которых знания не могут найти применения. Поэтому основной акцент в программе сделан на практическую подготовку обучающихся.

Учебная программа рассчитана на поэтапное освоение материала и предусматривает последовательное усложнение заданий.

В связи со спецификой технологии резьбы по дереву, рекомендуемое количество детей в группе не должно превышать 12-15 человек.

Преподаватель должен использовать программу творчески, исходя из конкретных условий работы и уровня подготовки обучающихся.

Целью курса «Художественная резьба по дереву» является содействие в подготовке обучающихся к самостоятельной трудовой жизни, приобщение школьников к современной технологической культуре обработки древесины и выполнению художественного проектирования изделий, таким образом, занятия резьбой по дереву дают возможность обучающимся реализовать себя, свои возможности в конкретной деятельности, в общении со сверстниками и учителями.

В результате усвоения знаний развиваются нравственные, умственные, физические, эстетические и трудовые качества обучающегося; вырабатываются терпение, усидчивость, сосредоточенность.

Обучающие:

- научить использовать эстетические и механические свойства древесины для создания художественных предметов быта;
- освоить основные технологические приемы и технику безопасности ручной обработки древесины;
- научить работать различными инструментами, приспособлениями;
- изучить технику исполнения геометрической резьбы;
- изучить технику исполнения плоскорельефной резьбы по дереву.

Развивающие:

- развивать художественно-творческие способности обучающихся;
- развить способности работы с инструментом, объемное видение предметов;
- развивать фантазию, память, эмоционально-эстетическое отношение к предметам и явлениям действительности.

Воспитывающие:

- прививать любовь к народным традициям, к истории родного края;
- пробуждать интерес к русскому народному творчеству и к новым, современным направлениям народного творчества;
- воспитывать терпение, настойчивость, трудолюбие.

11 класс

На втором году обучения обучающиеся знакомятся с более сложным видом резьбы: плоскорельефной, осваивают технику мозаики из дерева.

Основная цель программы в 11 классе: закрепить и углубить знания и умения обучающихся в художественной обработке дерева, привить интерес и любовь к новому художественному ремеслу – мозаичным работам, обучить новым практическим навыкам резьбы по дереву и мозаики.

Программа второго года обучения знакомит с техникой выполнения плоскорельефной резьбы и ее разновидностями, дает теоретические и практические знания в области мозаичных работ. Изучаются история развития плоскорельефной резьбы и мозаики по дереву.

Мозаика по дереву – один из видов декоративно-прикладного искусства, обладающий сильным эстетическим воздействием. Декоративные качества древесины позволяют создавать мозаики широкого диапазона: от небольших сувениров и украшений на мебели до монументальных панно. Также богато и разнообразно по своим возможностям и искусство резьбы по дереву. Изделия ребят могут иметь общественно полезную направленность и находить применение в оформлении школы, дома и так далее.

Обучающие:

- учить различать породы деревьев, выбирать пригодные для резьбы способы хранения древесины;
- изучить технологию плоскорельефной резьбы по дереву;

- изучить технологию мозаики.

Развивающие:

- формировать творческую индивидуальность в различных направлениях декоративно-прикладного творчества;
- развить у обучающихся навыки познавательной, творческой деятельности;
- овладеть различными специальными терминами в разговорной речи;
- сформировать представление о народном мастере как творческой личности.

Воспитывающие:

- приобрести знания основ культуры и искусства наших предков;
- сформировать у детей мировоззрение, открытое национальным традициям, проникнутое любовью к природе и народной культуре.

Актуальность программы

В настоящее время огромное количество молодых людей школьного возраста увлекаются компьютерными играми и проводят много времени за компьютерами. Это сказывается на их общем всестороннем развитии, они становятся более замкнутыми, им тяжело находить общий язык со своими сверстниками, они более раздражительны, зачастую живут в каком-то своем выдуманном мире при этом, не зная, как себя вести в реальном мире и ничего не умея делать руками. Другая категория современных детей предоставлена сама себе, уходит на улицы, в подъезды и основное

их занятие направлено на разрушение, а не на созидание. При освоении программы будут расширяться интересы подростков, переключится их внимание на другие сферы деятельности. Иными словами, создаются условия для развития, увлечения подростка различными видами деятельности при изготовлении изделий декоративно-прикладного назначения. Тем самым, появляется мотивация к познанию и творчеству, обеспечивается приобщение детей к общечеловеческим ценностям, создаются условия для социального, культурного и профессионального самоопределения, творческой самореализации. Решение этих задач относится к числу наиболее актуальных проблем в современном обществе.

Педагогическая целесообразность программы

Программа даёт необходимый объем знаний, умений и навыков для художественно-творческой работы, пробуждает у обучающихся интерес к новым видам деятельности, расширяя их жизненный кругозор, а также позволяет решить проблему свободного времени детей.

Программой решаются задачи триединства пространственных искусств: изобразительных, декоративных и конструктивных. Резчик и мозаичист по дереву должен обладать способностью к рисованию, художественным вкусом и фантазией, иметь склонность к ручному труду, терпение, умение мыслить и действовать последовательно и системно, хороший глазомер и чуткое цветовое восприятие.

Наличие прочных межпредметных связей позволяет получать на уроках резьбы, кроме практического применения, дальнейшее развитие знаний, приобретаемые школьниками на уроках по другим

дисциплинам, таким как изобразительное искусство, черчение, трудовое обучение (технология), физика и химия.

Обучение проводится в группах. Сложность выполнения заданий определяется индивидуально. На протяжении всего процесса обучения проводится контроль выполнения заданий и необходимая корректировка.

Пройдя полный курс программы, дети получают определенные знания и умения, увеличивающие, безусловно, их профессиональные способности, которые в будущем помогут более уверенно определиться с выбором направления своей профессиональной деятельности.

Отличительные особенности программы

Программой даются необходимые базовые знания, позволяющие в краткие сроки освоить технику резьбы и мозаики, она не перегружена заданиями по более сложным видам резьбы, требующим больших временных затрат и серьезной подготовки по скульптуре. Подобранные виды резных работ не требуют сложных инструментов и редких материалов.

Ожидаемые результаты по классам

10 класс

В результате прохождения данной программы обучающиеся 10 класса **должны знать:**

- принципы организации рабочего места и основные правила техники безопасности;
- основные понятия графики, графического изображения (чертёж, эскиз, технический рисунок);

- физико-механические, технологические, энергетические, экологические свойства материалов;
- способы разметки по шаблону и чертежу;
- принцип подбора столярного инструмента – по назначению, по виду деятельности, по свойствам материалов;
- назначение и устройство станков и электрооборудования (токарного станка по обработке древесины, сверлильного, фрезерного, рейсмусового станков, электролобзика, электродрели);
- технические приемы выполнения простейших элементов контурной, геометрической и плоскорельефной резьбы;
- способы отделки древесины – шлифование, грунтовка, окраска, вощение, лакирование, полирование;
- основные сведения о видах художественной обработки дерева на территории родного края, их характерные особенности;
- основы композиции: основные принципы декоративного оформления плоскости, виды орнаментов – геометрического и растительного.

Уметь:

- рационально организовывать рабочее место;
- соблюдать правила Техники безопасности;
- уметь читать и выполнять чертежи, эскизы, технические рисунки;
- определять породу и пороки древесины по её внешнему виду;
- производить разметку заготовки по шаблону и чертежу;
- применять столярный инструмент по назначению. Производить его наладку;
- выполнять простейшие столярные операции;

- владеть навыками выполнения простейших элементов контурной, геометрической и плоскорельефной резьбы;
- производить отделку резных изделий с учётом дизайна;
- самостоятельно разрабатывать композиции для резьбы и выполнять их;
- экономно расходовать материалы и электроэнергию.

Процесс изучения дисциплины в 10 классе направлен на формирование элементов по данному направлению:

Общекультурных:

1. Стремление работать на благо общества.
2. Понимание содержания, смысла, основных целей, социальной значимости профессии резчика, стремление к улучшению этого понимания через использование знаний в своей деятельности.

Профессиональных:

1. Уметь самостоятельно подготавливать материал, инструмент, рабочее место для проведения технологических операций по созданию художественных изделий из дерева.
2. Самостоятельно изготавливать простейшие изделия из древесины, декорировать их плосковыемчатой и плоскорельефной резьбой, проводить отделочные работы.
3. Выполнять эскиз (чертеж, технический рисунок) изготавливаемого изделия.

11 класс

В результате прохождения данной программы обучающиеся 11 класса **должны знать:**

- основы композиции: основные принципы декоративного

оформления плоскости;

- разные виды резьбы и их особенности;
- основные приёмы выполнения маркетри, типовые композиции и их выполнение на различных видах изделий;
- технологический процесс изготовления изделий декорированных мозаикой;
- способы экономного расходования материалов, электроэнергии, бережного обращения с инструментами, оборудованием и приспособлениями;
- правила безопасности труда, производственной санитарии, пожарной безопасности и внутреннего распорядка в процессе выполнения работ.

Уметь:

- выполнять контурную, плоскорельефную резьбу и мозаику по дереву;
- затачивать и править необходимый инструмент для резьбы;
- выполнять простейшие расчёты стоимости изделия;
- выполнять элементы и мотивы орнаментов в технике мозаики, различных видов резьбы;
- проектировать простые изделия в традициях местного промысла и изготавливать их;
- бережно обращаться с оборудованием, приспособлениями и инструментами.

Выпускник, освоивший программу «Художественная резьба по дереву» должен обладать следующими **компетенциями:**

Общими:

1. Понимать сущность и социальную значимость профессии резчика и мозаичиста, проявлять к ней устойчивый интерес.

2. Организовывать собственную деятельность, исходя из цели и способов ее достижения, определенных руководителем.

3. Анализировать рабочую ситуацию, осуществлять текущий и итоговый контроль, оценку и коррекцию собственной деятельности, нести ответственность за результаты своей работы.

4. Осуществлять поиск информации, необходимой для эффективного выполнения профессиональных задач.

5. Использовать информационно-коммуникационные технологии в профессиональной деятельности.

Профессиональными:

1. Владеть техникой плосковыемчатой и плоскорельефной резьбы.

2. Выполнять мозаичные работы в технике маркетри.

3. Выполнять копии традиционных народных изделий из дерева.

4. Готовить художественные изделия по собственным композициям для участия в различных выставках и конкурсах.

Учебно-тематический план

10 класс

Количество учебных недель в году – 34 часов

В неделю – 1 час

№	Тема	Количество часов		
		Теоретич.	Практич.	Всего
1	Вводное занятие.	1		1
2	Основы материаловедения	4		4

	и деревообработки.			
3	Техника безопасности, охрана труда и санитарно-гигиенические нормы на деревообрабатывающем производстве.	2		2
4	Подготовка режущего инструмента к работе.		3	3
5	Основные виды плосковыемчатой (трехгранновыемчатой) резьбы, приемы их выполнения.	2	7	9
6	Геометрический орнамент в резьбе по дереву. Несложное изделие с трехгранновыемчатой резьбой (творческая работа).		7	7
7	Плоскорельефная резьба. Художественно-технические приемы плоскорельефной резьбы.	2	6	8
	Всего:	11	23	34

Тема 1: Вводное занятие.

Теория: Знакомство с целями и задачами курса «Художественная резьба по дереву». Декоративно-прикладное искусство. Беседа о народном декоративном искусстве, его видах и особенностях. Резьба по дереву как один из древнейших видов художественной обработки древесины. Отличительные особенности художественных промыслов резьбы по дереву Поволжья, Хотькова, Богородска, русского Севера. Роль и стилистика резьбы по дереву на территории Казахстана.

Задание: Краткий конспект занятия

Цель: Получение представления о декоративно-прикладном и народном искусстве.

Задачи: Познакомить обучающихся с наследием художественной обработки дерева в каждом районе промысла. Углубление знаний в области изобразительной грамоты и истории искусств.

Тема 2: Основы материаловедения и деревообработки.

Теория: Древесина, её свойства и художественные возможности. Свойства хвойных и лиственных пород древесины по твердости. Недостатки древесины. Влажность и сушка. Значение расположения и характера рисунка волокон древесины при создании резьбы (срез в трех направлениях: вдоль волокна, поперек и под углом). Основные инструменты резчика по дереву и мозаичиста: резки, стамески, церазики, уголки, клюкарзы, ножи. Вспомогательные инструменты резчика и мозаичиста. Способы механизации и применяющиеся станки в деревообработке.

Производственный цикл. Технологический процесс изготовления художественных изделий из дерева. Отделочные работы. Подготовка к работе. Техника безопасности при работе с режущими инструментами.

Задание: Ведение конспекта.

Цель: Сообщение базовых знаний, необходимых для качественной и творческой работы с древесиной.

Задачи: Получение новых знаний

Тема 3: Техника безопасности, охрана труда и санитарно-гигиенические нормы на деревообрабатывающем производстве.

Теория: Основы законодательства об охране труда в Республике Казахстан. Охрана труда на деревообрабатывающем производстве. Производственная санитария и гигиена труда. Техника безопасности при работе с режущим инструментом. Техника безопасности при работе на деревообрабатывающем оборудовании. Правила пожарной безопасности. Правила хранения инструментов и приспособлений. Специальные правила при использовании режуще-пилящих инструментов, электроинструментов, клея и так далее. Правила использования деревообрабатывающего электрооборудования. Спецодежда резчика по дереву. Подготовка рабочего места резчика по дереву в зависимости от характера выполняемых резных работ.

Задание: Ведение конспекта.

Цель: Вооружить обучающихся знаниями в области техники

безопасности, охраны труда и санитарно-гигиенических норм, с дальнейшим применением их на практике. Закрепление знаний по технике безопасности – тестирование.

Задачи: Создание условий для безопасной работы с режущим инструментом и деревообрабатывающим оборудованием.

Тема 4: Подготовка режущего инструмента к работе.

Практика: Все работы выполняются под контролем педагога. Заточка и правка режущего инструмента. Изготовление богородского ножа и его заточка. Техника безопасности при заточке и хранении стамесок и ножей.

Задание: Подготовить режущий инструмент к работе. Изготовить богородский нож как наиболее универсальный инструмент для выполнения резьбы и мозаичных работ.

Цель: Закрепление знаний об оборудовании, инструментах и приспособлениях для резьбы по дереву.

Задачи: Освоение обучающимися навыков заточки инструментов на наждачном точиле с ручным или механическим приводом (первоначальная заточка инструментов, правка их на брусках, оселках и гладком ремне). Закрепление знаний по технике безопасности при заточке и правке инструментов для резьбы.

Материалы: Полотно ножовки для металла или лезвие опасной бритвы, деревянный брусок для изготовления ручки ножа, нож-резак.

Тема 5: Плосковыемчатая (трехгранновыемчатая) резьба, виды и приемы её выполнения.

Теория: Виды резьбы. Разновидности плосковыемчатой резьбы – геометрическая, контурная, скобчатая (ногтевидная). Элементы геометрической резьбы. Элементы скобчатой резьбы. Традиционные промыслы, использующие плосковыемчатую резьбу (Вятка, Тверь, Архангельская губерния, Карелия и др.). Геометрическая резьба на изделиях казахских резчиков. Знакомство с разметкой геометрических узоров (орнаментов) на древесине. Инструменты для выполнения плосковыемчатой резьбы.

Задание: Ведение конспекта. Сбор материала по теме (зарисовки элементов плосковыемчатой резьбы, характерных форм резных изделий, композиций характерных для определенного промысла). При сборе материала рекомендуется сделать акцент на работы казахских резчиков.

Практика: Отработка приемов выполнения плосковыемчатой резьбы (все виды). Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Задание: На пробных дощечках-заготовках выполняются: параллельные линии вдоль волокон (двугранные выемки), параллельные линии поперек волокон (двугранные выемки), окружности разного диаметра (двугранные выемки), прием резьбы «шашечки», прием резьбы «сетка»; элементы контурной и скобчатой резьбы – ноготки, глазки, чешуйки, лунки; элементы геометрической резьбы (трехгранные выемки) – уголок, треугольник, треугольник с зубчиками, глазок, фонарик, четырехгранники, лучи, ромбы. Приемы резьбы узоров – лесенка, витейка, змейка, сияние, сколышек и так далее. Узор «розетка с сиянием». На одной дощечке располагается от 2-х до 3-х

упражнений.

Цель: Знакомство с многовековой культурой художественной резьбы по дереву. Закрепление теоретических и практических знаний о плосковыемчатой резьбе. Формирование у обучающихся начальных трудовых знаний и умений.

Задачи: Обучить владению инструментом для резьбы по дереву. Отработка приемов выполнения плосковыемчатой резьбы.

Материалы: дощечки-заготовки из лиственных (мягких) пород размером 250x100 x20 мм, богородский нож, 5 – 10 полукруглых стамесок различного диаметра и различного радиуса кривизны, калька, простой карандаш.

Количество работ: 3 – 4.

Тема 6: Геометрический орнамент в резьбе по дереву.

Несложное изделие с трехгранновыемчатой резьбой (творческая работа).

Практика: Дальнейшее совершенствование приемов выполнения плосковыемчатой резьбы. Выполнение резьбы по собственному эскизу. Чистовая отделка готового изделия. Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Задание: Создать эскиз композиции с геометрическим орнаментом для оформления разделочной доски или небольшой по размеру плоской тарелочки (готовая заготовка). Изготовить разделочную доску и декорировать ее геометрической резьбой. Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Цель: Закрепление теоретических и практических знаний о плосковыемчатой резьбе. Совершенствование профессиональных навыков резчика.

Задачи: Развитие композиционных навыков применительно к декоративной композиции. Понятие принципов композиции (ритм, симметрия, выявление центра, равновесие и т.д.) в художественной резьбе. Обучить практическим навыкам резьбы по дереву.

Материалы: Заготовка разделочной доски (простой шкатулки) или тарелочки из лиственных (мягких) пород древесины, богородский нож, калька, простой карандаш, воск или матовый лак.

Количество работ: 1.

Тема 7: Плоскорельефная резьба. Художественно-технические приемы плоскорельефной резьбы.

Теория: Понятие плоскорельефной резьбы. Разновидности плоскорельефной резьбы – резьба с заovalенными контурами (заovalенная или завальная); резьба с подушечным фоном; резьба с подобранным (выбранным) фоном. Абрамцево-кудринская резьба. Сохранение традиций абрамцево-кудринской резьбы в работах современных резчиков (Хотьковская фабрика художественных изделий из дерева и кости).

Задание: Ведение конспекта.

Практика: Отработка приемов выполнения плоскорельефной резьбы (все виды). Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Задание: На пробных дощечках-заготовках выполняются фрагменты заovalенной резьбы, резьбы с выбранным фоном.

Отрабатываются приемы декоративных порезок выполняемых богородским ножом (прожилки листиков, цветов, ягод); приемы декоративных порезок, выполняемые стамесками, уголками, церазиками. Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Цель: Закрепление на практике теоретических знаний о плоскорельефной резьбе.

Задачи: Приобретение навыков работы в технике плоскорельефной резьбы. Совершенствование профессионального мастерства резчика.

Материалы: дощечки-заготовки из лиственных (мягких) пород размером 250x100 x20 мм, богородский нож, набор полукруглых стамесок различного диаметра и различного радиуса кривизны, калька, простой карандаш.

Количество работ: 2 – 3.

Учебно-тематический план

11 класс

Количество учебных недель в году – 34 часов

В неделю – 2 часа

№	Тема	Количество часов		
		Теоретич.	Практич.	Всего
1	Вводное занятие.	1		1
2	Творческая резная работа с элементами плоскорельефной резьбы.		9	9
3	Резьба по дереву в народном искусстве Казахстана.	2	2	4

	Изучение стилистики и национальных особенностей художественно-технических приемов.			
4	Творческая резная работа, выполненная в соответствии с национальной традицией.		8	8
5	Искусство деревянной мозаики.	1		
6	Технические приемы мозаики из дерева.		5	5
7	Орнаментальная композиция в технике мозаики (творческая работа).		6	6
	Всего:	4	30	34

Тема 1: Вводное занятие.

Теория: Задачи курса в 11 классе. Необходимые инструменты и приспособления. Повторение правил техники безопасности, охраны труда и санитарно-гигиенических норм.

Задание: Ведение конспекта.

Цель: Подготовка обучающихся к успешному усвоению программы в текущем учебном году.

Задачи: Получение представления об усложнении задач предмета «Художественная резьба по дереву» на предстоящем курсе. Подготовка инструмента к работе (при необходимости). Создание условий для безопасной работы с режущим инструментом и деревообрабатывающим оборудованием.

Тема 2: Творческая резная работа с элементами плоскорельефной резьбы.

Практика: Выполнение эскиза будущего изделия. Выполнение изделия в материале по отрисованному эскизу с использованием шаблонов. Отработка приемов выполнения объемной и плоскорельефной резьбы (абрамцево-кудринской). Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Задание: Самостоятельно выполнить небольшое изделие из древесины декорированное абрамцево-кудринской резьбой (небольшой ковшик, декоративная ложка, лоток – на выбор) по предварительному эскизу. Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Цель: Закрепление на практике теоретических и практических знаний о плоскорельефной резьбе.

Задачи: Закрепление навыков работы в технике плоскорельефной (абрамцево-кудринской) резьбы. Развитие навыков самостоятельного составления несложных композиций резьбы по дереву на основе традиций народного искусства. Развитие художественного вкуса, общей культуры личности. Совершенствование профессионального мастерства резчика.

Материалы: Заготовки из лиственных (мягких) пород древесины, соответствующих эскизу, богородский нож, набор полукруглых стамесок различного диаметра и различного радиуса кривизны, шаблоны, калька, простой карандаш.

Количество работ: 1.

Тема 3: Резьба по дереву в народном искусстве Казахстана.

Изучение стилистики и национальных особенностей художественно-технических приемов резьбы по дереву.

Теория: Народное искусство Казахстана и его национальные особенности. Эстетические вкусы и потребности в украшении одежды, жилища и домашней утвари. Резьба по дереву – один из древнейших видов народного прикладного искусства казахов. Домашняя утварь из древесины: сундуки для хранения продуктов, одежды, белья; подставки для тюков, кошм, ковров и постели; подголовники; миски и мутовки для взбалтывания кумыса; черпаки, футляры для пиал и так далее. Орнаментальные композиции и мотивы на изделиях из дерева. Инкрустация. Национальные особенности объемной и плоскорельефной резьбы.

Задание: Ведение конспекта.

Практика: Сбор материала по предметам быта из древесины, орнаменту резных изделий.

Задание: Выполнить графические зарисовки орнамента, используемого в резьбе.

Цель: Изучение национальных особенностей казахского народного искусства. Закрепление полученных знаний о традициях и особенностях резьбы по дереву в Казахстане.

Задачи: Приобщение обучающихся к истокам казахской народной культуры. Дать представление о видах орнамента в казахской резьбе по дереву, его композиции, построении, символике

Материалы: Альбом для зарисовок, калька, простой

карандаш.

Тема 4: Творческая резная работа, выполненная в соответствии с национальной традицией.

Практика: Выполнение эскиза будущего изделия. Выполнение изделия в материале по отрисованному эскизу с использованием шаблонов. Отработка приемов выполнения резьбы в соответствии с национальной традицией. Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Задание: Самостоятельно выполнить небольшое изделие из древесины, соответствующее традициям казахского народа (например, ожау) по предварительному эскизу. В качестве декора использовать основные элементы казахского резного орнамента (рогообразные завитки, S-образные знаки, круги, квадраты, ромбы, вихревые розетки и т. д. – на выбор). Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Цель: Изучение национальных особенностей казахского народного искусства. Закрепление на практике теоретических и практических знаний о традициях и особенностях резьбы по дереву в Казахстане.

Задачи: Закрепление навыков работы в технике объемной и плоскорельефной резьбы. Совершенствование профессионального мастерства резчика.

Материалы: Заготовки из лиственных (мягких) пород древесины, соответствующих эскизу, богородский нож, набор полукруглых стамесок различного диаметра и различного радиуса кривизны, шаблоны, калька, простой карандаш.

Количество работ: 1.

Тема 5: Искусство деревянной мозаики.

Теория: Понятие о мозаике, как разновидности монументально-декоративного искусства. Виды мозаики по дереву – инкрустация, интарсия, блочная мозаика, маркетри. Материал (текстура, цвет и блеск древесины). Оборудование, инструмент и приспособления для мозаичных работ. Приемы выполнения мозаики. Орнамент (геометрический, растительный, геральдический) в мозаике и его особенности. Сюжетный набор. Понятие о гравировке в технике маркетри, заполнение швов набора мастиками и клеем.

Наклеивание мозаичного набора на основу и его дальнейшая отделка. Техника безопасности при выполнении мозаичных работ.

Задание: Ведение конспекта.

Цель: Получение представления о новом виде художественного творчества.

Задачи: Знакомство с историей изготовления мозаики из дерева. Совершенствование профессиональных навыков и умений.

Тема 6: Технические приемы мозаики из дерева.

Практика: Приобретение навыков работы со шпоном. Тренировочные упражнения с ножом – резание шпона вдоль волокон, поперек волокон, под углом, по линейке. Приемы криволинейного резания (от руки). Выполнение упражнений по простейшему набору. Техника безопасности при работе с режущим инструментом.

Задание: Нарезать древесный шпон на простые полоски – штапики. Нарезанные штапики соединить, чередуя продольные с поперечными полосками, с нижней стороны склеить штапики гуммированной лентой. Выполнить ромбовидную вставку на листе шпона. Выполнить вставку криволинейного элемента (круг, овал, листочек) на листе шпона (использовать древесину разных цветов). Техника безопасности при работе с режущим инструментом.

Цель: Освоение техники маркетри. Приобретение навыков резания шпона и выполнения художественного набора.

Задачи: Обучение правильному владению инструментом. Приобретение технических навыков в мозаичной технике – маркетри. Освоение стадий технологического процесса составления и выполнения набора по средней сложности и сложному рисунку. Воспитание аккуратности и трудолюбия.

Материалы: Шпон – двух, трех цветов, богородский нож, гуммированная лента.

Количество работ: В зависимости от количества упражнений.

Тема 7: Орнаментальная композиция в технике маркетри (творческая работа).

Практика: Выполнение эскиза несложной композиции будущего изделия. Выполнение набора в материале по отрисованному эскизу. Отработка приемов выполнения мозаичного набора. Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Задание: Подобрать шпон соответствующий цветовому

решению композиции. Самостоятельно выполнить мозаичный набор несложного орнамента по предварительному эскизу (набор по бумаге). Техника безопасности при работе с режущим инструментом и отделочными материалами.

Цель: Развитие индивидуальных творческих способностей. Закрепление на практике теоретических и практических знаний о технике маркетри.

Задачи: Приобретение обучающимися навыков построения орнаментальной композиции, умения выделить основные ритмические моменты и творчески представить их в самостоятельной работе. Развитие художественного вкуса. Совершенствование профессионального мастерства мозаичиста.

Материалы: Эскиз творческой композиции; калька, снятая с эскиза в натуральную величину; шпон, соответствующий цветовой гамме эскиза; богородский нож; набор полукруглых стамесок различного диаметра и различного радиуса кривизны; гуммированная лента; простой карандаш.

Количество работ: 1.

Программные требования по классам

Требования к учебно-методическому обеспечению

Учебно-методическое обеспечение учебного процесса должно гарантировать возможность качественного освоения программы. Реализация программы должна обеспечиваться свободным доступом к библиотечным фондам, натурфондам, методическим пособиям и разработкам по изучаемой дисциплине; компьютерным технологиям.

Дидактические принципы обучения:

1. Сознательность и активность.
2. Наглядность.
3. Научность.
4. Прочность.
5. Доступность.
6. Системность и последовательность.
7. Связь теоретических знаний с практической деятельностью.
8. Перспективность, нацеленность на конечный результат.

В процессе реализации данной программы предусмотрено использование следующих **методов**:

1. Словесные методы (объяснение, рассказ, беседа, лекция или дискуссия).

2. Наглядные методы (наблюдаемые предметы, явления, наглядные пособия – иллюстрации, репродукции, методические схемы и таблицы, методические пособия, педагогический рисунок; наблюдение и восприятие живой природы, изучение её качеств и свойств, особенностей формы, цвета, фактуры и прочее).

3. Практические методы (конкретные практические действия).

4. Информационно-рецептивный (объяснительно-иллюстративный – учитель сообщает готовую информацию, а от обучающихся требуется ее осознание, усвоение и сохранение в памяти). Используется при подаче нового материала, объяснении темы практической работы, ее цели и задач. Обследование предметов (сочетается со словесными приемами).

5. Репродуктивный (предполагает передачу способов деятельности, умений и навыков в готовом виде и ориентирует

обучающихся на простое воспроизведение образца, показанного учителем). Педагогический рисунок (показ способов и приемов изображения, поиск композиции). Упражнения.

6. Проблемное изложение («метод творческих заданий» — постановка образной задачи, раскрытие противоречий, возникающих в ходе ее решения).

7. Частично-поисковый («метод совместного творчества», так как поиск средств выражения).

8. Исследовательский («метод самостоятельного художественного творчества»).

Форма проведения занятий – урок.

Учет возрастных особенностей обучающихся:

1. планирование урока в соответствии с индивидуальными и возрастными особенностями обучающихся;
2. проведение урока с учетом сильных и слабых учеников;
3. дифференцированный подход к сильным и слабым ученикам.

Гигиенические требования к уроку:

1. температурный режим;
2. физико-химические свойства воздуха (необходимость проветривания);
3. освещение;
4. предупреждение утомления и переутомления;
5. чередование видов деятельности (смена слушания выполнением вычислительных, графических и практических работ);
6. своевременное и качественное проведение физкультминуток;

7. соблюдение правильной рабочей позы обучающегося.

Требования к материально-техническому обеспечению

Организации образования, реализующие программу, должны располагать материально-технической базой, обеспечивающей проведение всех видов теоретической и практической подготовки:

1. Аудиторный фонд.
2. Компьютерный класс.
3. Производственные мастерские.

При организации практических работ важна правильная организация рабочего места. Помещение должно быть просторным, сухим, светлым с нормальной температурой и влажностью воздуха, хорошо проветриваться. Освещение стола должно располагаться спереди или с левой стороны, помимо общего освещения над столом, должно быть установлено местное искусственное освещение в виде висящей или настенной лампы. В мастерской должен быть один столярный верстак для подготовки материала к резьбе, заточный станок и стол для заточки и правки инструмента. Вспомогательные производственные помещения с деревообрабатывающим оборудованием.

Все подготовительные операции по раскрою пиломатериалов, обработке их в размер по сечению и периметру производятся на станках, широко применяемых в мебельном производстве: круглопильных и ленточных, фуговальных, рейсмусовых,

продольно-фрезерных, токарных. С применением универсальных деревообрабатывающих станков возможна частичная механизация самого процесса резьбы.

1. Фондовые материалы.

2. Применение интерактивных технологий, обеспечивающих проведение всех видов теоретической и практической подготовки, предусмотренной учебным планом с применением современных образовательных технологий.

Инструменты и оборудование:

- инструменты и приспособления для резьбы по дереву и мозаики;

- инструменты для обработки древесины: топоры, пилы, долото, сверла, буравы, стамески и так далее;

- строгальные инструменты: шерхебель, рубанок, фуганок, отборник;

- измерительные инструменты: метр, линейка, циркуль, угольник, рейсмус, ярунок, уровень;

- ударные инструменты: молоток, киянка;

- верстаки и инструментальный шкаф;

- образцы материалов, наборы красителей, клеев, вспомогательных материалов, олиф, растворителей и разбавителей, лаков и так далее;

- заточной станок, токарный станок для работ по дереву, сверлильный, рейсмусовый станки;

- образцы декорированных изделий и элементов декора;

- инструкционно-технологические карты по темам;

- плакаты по темам программы и технике безопасности и

охране труда;

- наждачная бумага (крупно - и мелкозернистая);
- копировальная бумага;
- древесина (доски различной толщины), массив, мебельный

щит.

Формы контроля

1. Наблюдение.
2. Тестирование (проводится с целью выявления: теоретических знаний; склонностей обучающихся к художественной деятельности; статуса ученика в группе и в классе; самооценки; мотивации; познавательных интересов в связи с задачами профориентации).
3. Итоговое занятие (в конце каждой четверти).
4. Просмотры (выставления)
5. Творческие проекты.
6. Самостоятельная практическая работа.
7. Выставки и конкурсы (школьные, городские, областные, международные).
8. Анкетирование (проводится с целью выявления отношений обучающихся к занятиям резьбы по дереву).

Контроль успеваемости и критерии оценки

Контроль и оценка результатов освоения учебной дисциплины осуществляется преподавателем в процессе проведения теоретических и практических занятий.

Оценка качества освоения программы включает текущий контроль знаний (анализ и самоанализ работ на уроках),

промежуточную аттестацию (оценка за четверть) и экзамен в форме просмотров (выставлений) два раза в год.

Педагогические требования к контролю:

- систематичность и регулярность;
- объективность;
- дифференцированный подход (учет особенностей каждого учащегося и каждого раздела каждого учебного предмета);
- единство требований учителей.

Оценка производится в соответствии с универсальной шкалой

Процент результативности (правильных ответов)	Качественная оценка индивидуальных образовательных достижений	
	балл (отметка)	вербальный аналог
90 – 100	5	отлично
80 – 89	4	хорошо
70 – 79	3	удовлетворительно
менее 70	2	не удовлетворительно

Оцениваются как практические умения, так и теоретические знания обучающихся. Оценки выставляются по пятибалльной системе.

Критерии оценки: Критерии имеют три составные части – знания, умения, навыки.

1 год обучения оценивается на уровне приобретения обучающимися основных теоретических и практических знаний и умений по изучаемому вопросу.

Оцениваются:

- умение владеть инструментом;
- организация рабочего места;

- самостоятельность выполнения работы под руководством педагога;

- время, затраченное на работу;
- степень адаптации в коллективе.

2 год обучения оценивается на уровне применения обучающимися приобретённых знаний и умений, привнесения своего творческого начала в работе над изделием.

Оцениваются:

- творческий подход к работе;
- умение работать с дидактическим материалом;
- качество выполнения работ;
- умение правильно подготовить изделие к работе;
- умение работать самостоятельно;
- умение работать коллективно;
- эмоционально-эстетическое отношение к творчеству;
- умение самостоятельно создать (выбрать) эскиз и работать от начала до конца.

Эффективность обучения повышается при введении элементов проблемности.

Условия реализации программы

Для успешного усвоения знаний и реализации программы на практике необходимы определенные условия. Это, прежде всего, наличие материально-технической базы и методического обеспечения.

Занятия резьбой по дереву должны основываться на знаниях, приобретенные обучающимися на уроках изобразительного искусства, черчения и трудового обучения, физики и химии.

Немалое значение имеет соответствие выбранных видов резьбы по дереву требованиям школьной гигиены и безопасности труда.

Непременным условием также является доступность материалов и малое количество инструментов, применяемых для создания изделий.

Методическое обеспечение

В школьных занятиях резьбы по дереву заложен высокий потенциал. Раскрывая огромную духовную ценность изделий народных мастеров, такие занятия формируют эстетический вкус школьников, позволяют вооружать обучающихся техническими знаниями, вырабатывать у них трудовые умения и навыки, вести психологическую и практическую подготовку к труду, к выбору профессии.

Такой вид художественной деятельности, как резьба по дереву доступен каждому. В технических приемах резьбы нет ничего сверхъестественного, поскольку даже самое высокохудожественное резное изделие состоит из простых элементов, соединенных в сложную композицию.

Особое внимание следует уделить вопросам, связанным с обеспечением техники безопасности труда, охраны труда, производственной санитарии и личной гигиены (Приложение 2).

Часто причиной травмы является переутомление, связанное с чрезмерным увлечением работой, поэтому надо периодически давать отдых обучающимся, например, устроив промежуточный просмотр. Золотое старинное правило «Если у тебя не получается, то посиди и подумай», здесь как раз кстати. Необходимо приучать обучающихся к порядку – систематически убирать стружки, опилки. Это не только дисциплинирует, это совершенно необходимо, чтобы не потерять отколовшийся кусочек поделки или какую-либо деталь, инструмент. Поскольку все-таки вероятность порезов и ранений при резьбе по дереву имеется, надо всегда иметь под рукой бинт, йод, нашатырный спирт, перекись водорода, бактерицидный лейкопластырь.

Наблюдательность, художественный вкус, умение составить композицию и точно передать в дереве элементы живой природы, приходят не за несколько занятий. Изо дня в день, рисуя, вырезая, общаясь с преподавателем, подростки учатся не только видеть прекрасное, но и создавать удивительные по изяществу произведения. Постепенно приходит внимательность, усидчивость, настойчивость, без которых трудно добиться успехов в любом деле.

Программа обучает не только практическим навыкам резьбы по дереву, но и дает возможность реализовать свой творческий потенциал, проявить фантазию, изучить опыт народных умельцев родного края. Это возможно, благодаря важной составляющей данной программы – сбору материала. Сбор материала – это копирование (выполнение зарисовок) обучающимися образцов народной резьбы по дереву в фондах художественных музеев, из книг, ресурсов интернета. Копирование народных образцов позволяет им понять и усвоить для себя не только разные виды и технику резьбы, но и типовые композиции резьбы по дереву. Зарисовки, собранные во время копирования произведений народной резьбы по дереву – ценный методический фонд каждого ученика, на основе которого им разрабатываются собственные творческие композиции того или иного вида резьбы по дереву.

Копирование производится обучающимися в виде зарисовок орнаментальных мотивов, фрагментов, композиций резьбы в альбомах для рисования.

Теоретическое и практическое обучение проводится одновременно. Каждое практическое занятие начинается с инструктажей (вводного, текущего и заключительного), направленных на правильное и безопасное выполнение работ, бережное отношение к инструменту, оборудованию, а также экономному расходованию материалов, эффективному использованию времени занятий.

Каждый обучающийся должен иметь тетрадь, альбом и необходимые принадлежности для выполнения графических работ и записей.

Лучшим материалом для резьбы является мягкая древесина лиственных пород – липы, ольхи и осины. Начинающему резчику рекомендуется древесина липы – мягкая однородного строения, достаточно вязкая, легко режется вдоль и поперек волокон, не дает сколов, а после высыхания становится прочной и не коробится.

Для выполнения художественных изделий из древесины важно иметь определенные навыки столярных работ: обращения со столярным инструментом, его заточки, ремонта, а иногда изготовления. Часто качество работы зависит от умения пользоваться инструментом, правильно его содержать.

Начинающему резчику лучше всего осваивать резьбу по эскизу, выполняемому на листе бумаги в натуральную величину. Композицию орнамента составляют из элементов, характерных для данного вида резьбы. С эскиза рисунок переводят на кальку, а затем с помощью копировальной бумаги и остро отточенного карандаша на древесину.

Композицию в резьбе отличают рациональная простота, неброская, но естественная красота, нежный светотеневой узор. Существуют традиционные правила ее составления. Если, например, создается композиция в круге (блюдо, тарелка), то всю поверхность делят концентрическими кругами на зоны: в центре – основной мотив типа розетки, по внешним участкам размещают вспомогательные, ритмически чередующиеся узоры.

Прямоугольное или квадратное поле орнамента также принято делить на несколько композиционных частей, каждую из которых заполняют резьбой и отделяют друг от друга углубленными контурными прорезями.

Установленные каноны служат лишь отправной точкой для свободного сочинения композиции.

Характер рисунка обуславливается техникой резьбы. Так, при контурной композиции рисунок строится на линейном ритме. Треугольная резьба диктует четкое геометрическое построение изображения в целом и каждого элемента в отдельности. Одно из важных требований геометрической резьбы – это четкость узора, выражающаяся в немногословной и несколько традиционной трактовке.

На уроках важно стремиться к созданию атмосферы увлеченности и творческой активности. Изделия обучающихся должны носить общественно полезную направленность и находить своё полезное применение.

Резьба по дереву нравится многим. Теплота дерева, красивая структура материала и возможность практического использования изделий делает этот древний народный промысел особенно привлекательным.

Заключение

Декоративно-прикладное искусство – это обширная область искусств, которая служит художественному формированию материальной среды, создаваемой человеком, способствует внедрению в нее эстетического и идейно-образного начала. Благодаря соединению техники, технологических приемов обработки материалов с художественным творчеством и искусством достигается особая декоративная красота и выразительность предмета.

Древнейшее искусство резьбы по дереву, актуальность которого, очень сильно выросла в последнее время, все настойчивей и уверенней входит в нашу жизнь и быт. Никакие искусственные материалы не заменят красоту и теплоту натурального дерева. Структура дерева

ласкает и зачаровывает взгляд. Дерево лечит человека и наполняет его жизненной энергией.

Уже прошла эпоха чистых исполнителей, людей-автоматов. Конечно, сохраняется еще немало ситуаций, когда вполне возможно стандартное, много раз опробованное действие. Однако их число быстро сокращается.

Последние десятилетия выросла явная потребность в ищущей и творческой личности. Ведь в каждом человеке от природы заложены огромные возможности. Помочь реализовать их, преодолеть психологический барьер боязни нового, увлечь, развить способности легче всего в интересном занятии. И что особенно важно творческую личность развивать с раннего детства.

Разнообразие ручных операций на уроках резьбы по дереву помогает поддерживать высокий интерес. Уроки направлены на развитие творческих способностей и фантазии обучающихся, расширение кругозора и совершенствование технологических навыков. Это помогает детям стать мастерами своего дела – изготавливать свои авторские работы.

Каждый урок резьбы по дереву – это урок творческого вдохновения и радости, которое будет многократно воспроизведено нашими детьми во взрослой жизни. Пусть это будет жизнь, полная красоты и духовности.

Нормативно-правовое обеспечение

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года.
2. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 13.06.2013 г.).

3. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы (Указ Президента РК от 7 декабря 2010 года №1118).

4. Концепция воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан // Приказ МОН РК от 16 ноября 2009 года. №521.

5. Закон Республики Казахстан «О правах ребенка» от 8 августа 2002 года. №345.

6. Конвенция о правах ребенка // Резолюции 44/25 Генеральной ассамблеи от 20 ноября 1989 года. Вступил в силу 2 сентября 1990 года.

7. Ежегодное Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана.

8. Стратегический план Министерства образования и науки Республики Казахстан на 2011-2015 годы.

Список используемой литературы

1. Концепция воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан (Приказ МОН РК от 16 ноября 2009 года №521).

2. Супрун, Л.Я. Резьба и роспись по дереву. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1983. – 120с.

3. Рафаенко, В.Я. Народные художественные промыслы. – М.: Знание, 1988. – 176с.

4. Каплан, Н. И. Народные художественные промыслы: Учеб. пособие / Каплан Н.И., Митлянская Т.Б.. – М.: Высшая школа, 1980. – 176 с.

5. Джанибеков У.Д. Культура казахского ремесла. – Алматы: Онер, 1982. – 144с.

6. Маргулан, А.Х. Казахское народное прикладное искусство / Маргулан А.Х. – Альбом. – Алматы: Онер. – Т. 3. – 1987. – 288с.

7. Матвеева, Т.А. Мозаика и резьба по дереву: учебник для сред. проф.-техн. училищ. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш.школа, 1981.

– 80с.

8. Мухин, Б.И. Изготовление деревянной мозаики: практические рекомендации. – Л., 1989. – 144с.

Список рекомендуемой литературы

Для педагога:

1. Афанасьев, А. Резьба по дереву. Приемы, техника, изделия. – М.: Эксмо, 2006. – 538 с.

2. Боровых В.Н.: Технология. 5-9 классы. Художественная обработка изделий из древесины. Резьба по дереву – Волгоград: Учитель, 2009. – 187 с.

3. Деннинг Энтони. Резьба по дереву. Практическое пособие. – М.: Арт-родник, 2004. – 176 с.

4. Декоративно-прикладное творчество: изделия из древесины и природного материала / авт.-сост. О. Н. Маркелова. – Волгоград: Учитель, 2009. – 91 с.

5. Вишневская, В.М. Резьба и роспись по дереву. – Петрозаводск: Карелия, 1981. – 105с.

6. Ворончихин, Н.С., Емшанова Н.А. Орнаменты. Стили. Мотивы. – Ижевск: Удмуртский университет, 2004. – 399с.

7. Герчук Ю.А. Что такое орнамент? Структура и смысл орнаментального образа. – М.: Галарт, 1998. – 328с.

8. Джанибеков, У.Д. Эхо... По следам легенды о золотой домбре. – Алматы: Онер, 1991. – 304с.

9. Комарова Т.С. Школа эстетического воспитания. – М.: Зимородок, 2006. – 418с.

10. Круглова, О. Русская народная резьба и роспись по дереву. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 196с.

11. Резьба по дереву. Мозаика /сост. В.И. Рыженко. – М.: Рипол классик, 2004. – 192с.

12. Резчиком по дереву. Альбом орнаментов / Лгачева Л.А., Нилова И.В.: Вып.1-й – М.: Народное творчество, 2002. – 40с.

13. Резчиком по дереву. Альбом орнаментов / Лгачева Л.А., Нилова И.В.: Вып.2 – М.: Народное творчество, 2002. – 40с.

14. Резчиком по дереву. Альбом орнаментов / Лгачева Л.А. Нилова И.В.: Вып.3– М.: Народное творчество, 2003. – 43с.

15. Резчиком по дереву. Альбом орнаментов /Лгачева Л.А., Нилова И.В.: Вып.5 – М.: Народное творчество, 2003. – 40с.

16. Соколова Т.М. Орнамент – почерк эпохи. – Л., 1972. – 201с.

17. Шорохов Е.В. Основы композиции: учебное пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2109 «Черчение, рисование и труд». – М.: Просвещение, 1979. – 303с.

18. Шпикалова, Т.Я. Народное искусство на уроках декоративного рисования: пособие для учителей. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1979. – 192с.

Для обучающихся:

1. Деннинг Энтони. Резьба по дереву. Практическое пособие. – М.: Арт-родник, 2004. – 176 с.

2. Жегалова С.К. Русская народная живопись. – М.: Просвещение, 1984. – 160с.

3. Ильяев М. Д. Прикоснувшись к дереву резцом: Справочное пособие. — М.: Экология, 1996. —317 с.

4. Искусство резьбы по дереву. Учебное пособие / Под общей редакцией Соркина М.З. – М.:Антиква, 1998.

5. Пряник, прялка и птица Сири́н: кн. для учащихся ст. классов / Жегалова С.К., Жижина С.Г., Попова З.П., Черняховская Ю.С. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1983. – 192с.

6. Рихвк Э.В. Мастерим из древесины: для учащихся 5-8 классов. – М.: Просвещение, 1988. – 128с.

7. Рогов А.П. Кладовая радости: Юному читателю о русском народном искусстве и его творцах.– М.: Просвещение, 1982. – 239с.

Типовая учебная программа «Ковроткачество»

Пояснительная записка

Ковроткачество – искусство, которое своими корнями уходит в Древний Восток. С древнейших времен ковры применялись в обстановке жилища человека и были излюбленным бытовым украшением, благодаря своим художественным качествам. Ковровые изделия отличаются исключительным разнообразием по своей художественной отделке, по декоративным свойствам, типам композиции и орнаментации, по материалам и по технике обработки. Ковры отличаются своей трактовкой людей, животных, растений, цветов с плавным, гибким, криволинейным рисунком, с разнообразным и нередко пестрым колоритом, с тенденцией к симметричной композиции.

Ковроделие может быть либо искусством, либо ремеслом, либо и тем, и другим одновременно. Обучение детей ковроделию позволяет углубить их знания о декоративно-прикладном искусстве, формирует у детей нравственные качества: любовь к Родине, к народному творчеству, уважение к творцам прекрасного. Нити как материал декоративно-прикладного искусства неразрывно связан с мастерством ковродела, швеи, закройщика, дизайнера.

В настоящее время, время стремительных социальных изменений, в развивающемся обществе резко возрастает личностная и социальная значимость умения творчески мыслить. Детские художественные школы должны создать такие условия обучения, которые обеспечивали бы в наибольшей степени психологический комфорт для обучающихся и возможности их интенсивного развития в соответствии с индивидуальными потребностями и способностями. Задатками ребенка

от природы, его творческие способности могут развиваться только в процессе труда, так как в процессе труда необходимо напрягать внимание, преодолевать некоторые препятствия, запоминать последовательность тех или иных операций. Все это развивает волю ученика, укрепляет его внимание и память.

Ковродел должен обладать способностью к рисованию, художественным вкусом и фантазией, иметь склонность к ручному труду, терпение, умение мыслить и действовать последовательно и системно, хороший глазомер и чуткое цветовое восприятие. Необходимым содержанием образования является формирование у учащихся опыта творческой деятельности. Естественно, для творческой деятельности необходимы природные задатки, которые могут развивать способности при соответствующих условиях. В педагогической практике используются и продуктивные методы обучения, технология развивающего обучения с применением личностно-ориентированного подхода для выявления творческих способностей каждого ребенка. Для того, чтобы успешно строить взаимоотношения в коллективе, педагогу необходимо знать физиологию возрастных способностей детей, их индивидуальные возможности, склонности и интересы. Большой воспитательный потенциал для формирования взаимоотношений педагога и учащихся заложен в совместной практической деятельности, если сама деятельность носит творческий характер.

Условия реализации программы

Программа предусматривает учебный материал, который может быть использован педагогом с учетом физических данных и возможностей учащихся. Возможны некоторые изменения порядка прохождения материала.

Форма занятий – групповая. Наполняемость группы – 8-12 учащихся. Программа должна изучаться в строгой последовательности. Учебная программа по ковроткачеству предназначена для детских художественных школ и детских школ искусств.

Данный курс рассчитан на 1 час в неделю.

Сроки реализации – 2 года.

Объём – 68 часов в год.

**Распределение учебных часов
Учебно-тематический план по основным разделам программы**

Наименование разделов	Год обучения	
	1	2
	Количество часов	
Введение	9	
Устройство станка	2	
Работа с нитками	5	
Тканье ковра без ворса	18	
Тканье ворсового ковра		34
Итого	34	34

Содержание дисциплины

Цель программы:

- выявление творческих возможностей обучающихся по сохранению и развитию народных традиций в декоративно-прикладном искусстве, создание условий для развития трудовых навыков и допрофессиональной подготовки.

Задачи программы:

1. привлечения обучающихся к художественной культуре и историческому наследию;

2. вовлечение обучающихся в активную творческую деятельность, создание условий для развития художественных, творческих способностей детей;
3. воспитание уважения и бережного отношения к истории, национальной культуре, традициям и обычаям народов, живущим в Республике Казахстан;
4. формирование эстетического вкуса у обучающихся, понимание ими роли искусства в жизни общества;
5. расширение и углубление знаний обучающихся о цвете, композиции, перспективе, основных видах и способах создания ковровых изделий.

Основная часть

Учебная программа рассчитана на поэтапное освоение материала и предусматривает последовательное усложнение заданий.

После окончания курса обучения, предусмотренного программой, учащиеся должны

Знать:

1. Требования техники безопасности при работе на станке, ножницами, иглами, крючком, красящими веществами.
2. Правила безопасности труда, производственной санитарии, правил личной гигиены при работе с нитками, пожарной безопасности и внутреннего распорядка в процессе выполнения работы.
3. Принципы организации рабочего места.
4. Все основные операции при работе на станке.
5. Основные и вспомогательные инструменты, применяемые при работе на ткацком станке.
6. Художественные и технические приемы различных видов работы с нитками.

7. Основы композиции: основные принципы декоративного оформления плоскости.
8. Основы построения орнамента. Основы цветоведения.
9. Историю ковроткачества в Казахстане, виды ткачества.
10. Способы экономного расходования материалов, бережного обращения с инструментами, оборудованием и приспособлениями.

Уметь:

1. Рационально организовывать рабочее место и соблюдать правила безопасности труда.
2. Владеть основными ручными инструментами, применяемыми в ковроделии.
3. Делать эскизы, самостоятельно разрабатывать элементарные композиции для ковров и ковровых изделий с использованием традиций народного творчества.
4. Владеть техническими приемами тканья.
5. Подбирать и сочетать цвета в изделии.
6. Выполнять все этапы ковроделия, включая операции отделки готовых изделий.
7. Бережно обращаться с оборудованием, приспособлениями и инструментами.
8. Экономно расходовать материалы.

Тематический план дисциплины

1 год

I. Введение. 9 часов.

1. Содержание и задачи курса. Необходимые инструменты, материалы, приспособления. Вводный инструктаж по ТБ. Правила техники безопасности и санитарно-гигиенические требования.

2. Ковер как вид художественного творчества. Экскурсия в краеведческий музей. История ковроткачества в Казахстане, виды ткачества.

3. Творческий проект, требования к его оформлению. Изготовление проектного изделия: подготовка основы к работе. Составление эскиза на бумаге. Перенос рисунка на ткань. Технология работы ковровой иглы.

4. Изготовление проектного изделия: подготовка пряжи к работе. Цветовой и фактурный подбор пряжи.

5. Ковровые композиции. Композиция. Основы композиции. Изучение литературы, сбор информации. Идеи, предложения. Обоснование проектной работы. Выбор проектной работы.

6. Основы цветоведения. Основные, дополнительные и родственные цвета. Цветовой контраст. Смешение цветов. Цвет в изделии. Основные законы композиции. Достижение стилового единства. Зарисовка эскиза. Зарисовка отдельных деталей.

7. Орнамент. Виды орнамента: растительный, геометрический, зооморфный. Основы построения орнамента. Зарисовка разных элементов орнамента. Составление собственного орнамента.

II. Устройство станка.

1. История возникновения ткачества. Ткацкий станок. Знакомство с устройством станка. Правила ТБ при работе на станке.

III. Работа с нитками.

1. Виды ниток. Свойства ниток. Сырье для ковроткачества.

2. Свойства нитей основы. Виды нитей основы. Подготовка основы к ткачеству.

3. Связывание нитей простым узлом.

4. Подготовка нитей основы к ткачеству.
5. Заматывание нитей в клубок.
6. Технология нарезания нитей нужной длины.

IV. Тканье ковра без ворса.

1. Подготовка ниток. Виды ниток для ковроткачества. Свойства ниток. Сырье для ковроткачества. Подготовка поперечных и линейных ниток разных цветов. Подбор и сочетание цвета в изделии.

2. Заправка ткацкого станка линейными нитками. Соответствие количества нитей на станке количеству ниток эскиза изделия. Спускание ниток путем запутывания.

3. Тема «Эскиз». Тканье краев ковра. Свободное прокладывание поперечных ниток на станке.

4. Упражнения по прокладыванию поперечных ниток. Укрепление поперечной нитки. Свободное прокладывание поперечных ниток, не допуская натягивания (при сильном натягивании ниток ковер становится узким и сворачивается вовнутрь).

5. Контроль за процессом тканья ковра. Связывание ниток по парам, не допуская одиночного связывания ниток. Соблюдение технологии во время тканья ковра, не допускать перекосов по длине и ширине изделия.

6. Урок контроля знаний и умений обучающихся. Проверка знаний обучающихся по пройденным разделам. Формы проверки знаний учащихся: тестовая проверка знаний, использование рисунков, схем, ребусов.

7. Тканье краев ковра. Соблюдение при тканье размеров (длины, ширины) изделия. Развитие у обучающихся моторики и скорости движения рук при работе с нитками.

8. Тканье центрального цветка ковра. Тканье ковра по эскизу, в процессе работы сопоставление рисунка и эскиза изделия. Развитие глазомера у детей. Развитие моторики рук детей.

9. Экскурсия на природу. Цвет и цветовое решение в природе. О красках растительного происхождения.

10. Тканье орнаментов, расположенных по краям ковра. Рефлексия знаний обучающихся. Проверка знаний обучающихся по технике тканья. Контроль последовательности выполнения работ обучающимися. Особенность тканья ковра при завершении изделия: при симметричном расположении четырехугольных орнаментов тканье ковра начинается с края к середине.

11. Стрижка ворса с ковра. Обшивка безворсового ковра с обеих сторон. Оценка готового ковра на соответствие эскизу. Обучающиеся анализируют работы друг друга. Завершающий этап работы: для того, чтобы снять ковер с ткацкого станка необходимо ножом зачистить ворс с изнаночной и лицевой сторон.

2 год

I. Тканье ворсового ковра.

1. Знакомство и изучение репродукций ковров, имеющих в книгах, посвященных ковровому искусству. Подбор, обобщение и творческая переработка материала. Разработка графического проекта ковра простым карандашом.

2. Выполнение цветного варианта эскиза (определение общего колорита и цветных компонентов расцветки ковра).

3. Перевод готового эскиза в технический рисунок (размер длины, ширины, количество нитей основы и утка, уточнение узора и цвета).

4. Подготовка ниток. Виды ниток для тканья ворсового ковра. Подготовка ниток разных цветов. Подбор и сочетание цвета в изделии.

5. Технологическая операция: заправка ковра основой. Заправка станка ремизом.

6. Изготовление начальной (паласной) части ковра. Выработка ткани ковра.

7. Обучение детей технологическим процессам: перемещение нитей основ, прокидка уточных нитей и пробивка в технике переплетения, обвязка кромки ковра.

8. Изготовление ворсовой части ковра. Способы угловязанья.

9. Технологическая операция: вязка ворсовых узлов.

10. Технологические операции: перемещение нитей основы, прокидка утка, прибивание утка к опушке ковра.

11. Технологические операции: вязка кромок, оправка и стрижка ворса. Демонстрация готового изделия.

12. Итоговое занятие. Годовая отчетная выставка. Диафильм. «Городское ремесло» Ш.Абдуалиева.

Ожидаемые результаты

по годам обучения в виде приобретенных компетенций

1 год:

1. могут подготовить рабочее место и соблюдать технику безопасности;

2. знают все основные операции при работе на станке;

3. владеют художественными и техническими приемами при работе с нитками;

4. умеют разрабатывать эскизы ковровых изделий, перенести рисунок на ткань, подготовить пряжу к работе, подобрать цвет и орнамент изделия;

5. связать ковер без ворса с соблюдением технологии тканья.

2 год

1. умеют заправлять ткацкий станок нитками;
2. изготовить проект ворсового ковра;
3. владеют технологическими процессами: перемещение нитей основ, прокидка уточных нитей, пробивка в технике переплетения, обвязка кромки ковра.
4. умеют вязать кромку ворсового ковра.

Учебно - тематический план дисциплины

1 год обучения

Количество учебных недель в году – 34.

№	Разделы, темы	всего	ЧАСЫ	
			теория	практика
	I. Введение	9	2	7
1	Тема 1. Содержание и задачи курса. Необходимые инструменты, материалы, приспособления. Вводный инструктаж по ТБ. Правила техники безопасности и санитарно-гигиенические требования.	1	1	
2.	Тема 2. Ковер как вид художественного творчества. Экскурсия в краеведческий музей. История ковроткачества в Казахстане, виды ткачества.	1	1	
3.	Тема 3. Творческий проект, требования к его оформлению. Изготовление проектного изделия: подготовка основы к работе. Составление эскиза на бумаге. Перенос рисунка на ткань. Технология работы ковровой иглы.	1		1
4.	Тема 4. Изготовление проектного изделия: подготовка пряжи к работе. Цветовой и фактурный подбор пряжи.	1		1
5.	Тема 5. Ковровые композиции. Композиция. Основы композиции.	2		2

	Изучение литературы, сбор информации. Идеи, предложения. Обоснование проектной работы. Выбор проектной работы.			
6.	Тема 6. Основы цветоведения. Основные, дополнительные и родственные цвета. Цветовой контраст. Смешение цветов. Цвет в изделии. Основные законы композиции. Достижение стилового единства. Зарисовка эскиза. Зарисовка отдельных деталей.	2		2
7.	Тема 7. Орнамент. Виды орнамента: растительный, геометрический, зооморфный. Основы построения орнамента. Зарисовка разных элементов орнамента. Составление собственного орнамента.	1		1
	II. Устройство станка.	2	2	
8.	История возникновения ткачества. Ткацкий станок. Знакомство с устройством станка. Правила ТБ при работе на станке.	1	1	
	III. Работа с нитками.	5		5
9.	Виды ниток. Свойства ниток. Сырье для ковроткачества. Свойства нитей основы. Виды нитей основы Подготовка основы к ткачеству. Связывание нитей простым узлом. Подготовка нитей основы к ткачеству. Заматывание нитей в клубок. Технология нарезания нитей нужной длины.			
	Тканье ковра без ворса	19	1	18
10.	Подготовка ниток. Виды ниток для ковроткачества. Свойства ниток. Сырье для ковроткачества. Подготовка поперечных и линейных ниток разных цветов. Подбор и сочетание цвета в изделии.	1		1

11.	Заправка ткацкого станка линейными нитками. Соответствие количества нитей на станке количеству ниток эскиза изделия. Спускание ниток путем запутывания.	1		1
12.	Тканье краев ковра. Свободное прокладывание поперечных ниток на станке.	2		2
13.	Упражнения по прокладыванию поперечных ниток. Укрепление поперечной нитки. Свободное прокладывание поперечных ниток, не допуская натягивания.	2		2
14.	Контроль за процессом тканья ковра. Связывание ниток по парам, не допуская одиночного связывания ниток. Соблюдение технологии о время тканья ковра, не допуская перекосов по длине и ширине изделия.	2		2
15.	Урок контроля знаний и умений обучающихся. Проверка знаний обучающихся по пройденным разделам. Формы проверки знаний учащихся: тестовая проверка знаний, защита проектов, показ готовых изделий, отчет по самостоятельной работе.	1		1
16.	Тканье краев ковра. Соблюдение при тканье размеров (длины, ширины) изделия. Развитие у обучающихся моторики и скорости движения рук при работе с нитками.	3		3

17.	Тканье центрального цветка ковра. Тканье ковра по эскизу, в процессе работы сопоставление рисунка и эскиза изделия. Развитие глазомера у детей. Развитие моторики рук детей.	2		2
18.	Экскурсия на природу. Цвет и цветорешение в природе. О красках растительного происхождения.	1	1	
19.	Тканье орнаментов, расположенных по краям ковра. Рефлексия знаний обучающихся. Проверка знаний обучающихся по технике тканья. Контроль последовательности выполнения работ обучающимися. Особенность тканья ковра при завершении изделия: при симметричном расположении четырехугольных орнаментов тканье ковра начинается с края к середине.	2		2
20.	Стрижка ворса с ковра. Обшивка безворсового ковра с обеих сторон. Оценка готового ковра на соответствие эскизу. Обучающиеся анализируют работы друг друга. Завершающий этап работы: для того, чтобы снять ковер с ткацкого станка необходимо ножом зачистить ворс с изнаночной и лицевой сторон.	2		2

Учебно - тематический план дисциплины.

2 год обучения

Количество учебных недель в году – 34

Количество часов в неделю – 1

№	Разделы, темы	всего	ЧАСЫ	
			теория	практика
	I. Тканье ворсового ковра	34		34
1	Тема 1. Подготовка ниток. Виды ниток для ковроткачества. Свойства ниток. Сырье для ковроткачества. Подготовка поперечных и линейных ниток разных цветов. Подбор и сочетание цвета в изделии.	1		1
2.	Тема 2. Заправка ткацкого станка линейными нитками. Соответствие количества нитей на станке количеству ниток эскиза изделия. Спускание ниток путем запутывания.	3		3
3.	Тема 3. Перевод готового эскиза в технический рисунок(размер длины, ширины, количество нитей основы и утка, уточнение узора и цвета).	3		3
4.	Тема 4. Изготовление проектного изделия: подготовка пряжи к работе. Цветовой и фактурный подбор пряжи.	3		3
5.	Тема 5. Ковровые композиции. Композиция. Основы композиции.	3		3
6.	Тема 6. Основы цветоведения. Основные, дополнительные и родственные цвета. Цветовой контраст. Смешение цветов. Цвет в изделии. Основные законы композиции. Достижение стилевого	3		3

	единства. Зарисовка эскиза. Зарисовка отдельных деталей.			
7.	Тема 7. Обучение детей технологическим процессам: перемещение нитей основ, прокидка уточных нитей и пробивка в технике переплетения, обвязка кромки ковра.	3		3
8.	Тема 8. Изготовление ворсовой части ковра. Способы угловязанья.	3		3
9.	Тема 9. Технологическая операция: вязка ворсовых узлов.	3		3
10.	Тема 10. Технологические операции: перемещение нитей основы, прокидка утка, прибивание утка к опушке ковра.	3		3
11.	Тема 11. Технологические операции: вязка кромок, оправка и стрижка ворса. Демонстрация готового изделия.	3		3
12	Тема 12. Итоговое занятие. Годовая отчетная выставка. Диафильм Ш.Абдуалиева «Городское ремесло».	1		1

Программные требования по годам обучения

Обучающиеся после первого года обучения **должны знать:**

- Историю ковроткачества и виды ковроткачества.
- Знать виды казахских орнаментов.
- Знать устройство станка.
- Знать все основные операции при работе на станке.
- Знать виды и свойства ниток.
- Правила безопасности труда и личной гигиены.

Должны уметь:

- Заправлять станок нитками.
- Работать основными инструментами, применяемыми в ковроделии.
- Подобрать пряжу и подготовить основу к ткачеству.
- Делать эскизы, самостоятельно разрабатывать простейшие композиции для ковров и ковровых изделий с использованием традиций народного творчества.
- Подбирать и сочетать цвета в изделии.
- Выполнять все этапы тканья ковра без ворса.

После второго года обучения обучающиеся **должны знать:**

- Основы композиции ковровых изделий.
- Основы построения орнамента.
- Основы цветоведения.
- Технологию тканья ворсового ковра.

Должны уметь:

- Экономно расходовать нитки при тканье изделия.
- Подбирать и сочетать цвета в изделии.
- Подготовить собственный проект коврового изделия, изготовить изделие для представления на выставки.
- Владеть всеми техническими приемами тканья ворсового ковра, включая операции отделки готовых изделий.

Формы контроля:

Текущий контроль знаний, тестовый контроль знаний, контрольная работа, участие в конкурсе проектов, участие в выставках.

Условия реализации программы:

Для выполнения данной программы необходимы следующее материально-техническое обеспечение:

1. Учебный кабинет.
2. Технические средства обучения, аудио-видео аппаратура.
3. Наглядные пособия, литература, справочники.

Методическое обеспечение программы:

Формами занятий по ковроткачеству являются уроки, сочетающие групповую и индивидуальную работу, практические занятия, просмотр и анализ готовых изделий, использование информационных компьютерных технологий; экскурсии в музеи. Основной формой обучения является учебно – практическая деятельность обучающихся. В программе предусмотрено выполнение обучающимися творческих и проектных работ.

Заключение

Практическая значимость программы заключается в том, что у детей расширяются знания, формируются умения и навыки по ковроткачеству, желание заниматься творческим трудом, создаются благоприятные возможности для развития личностных качеств обучающихся.

Программа дает возможность осуществить высокий эстетический уровень образования по ковроткачеству. При изготовлении изделий наряду с технологическими требованиями уделяется внимание эстетическим, экологическим, эргономическим требованиям.

Программа апробирована в течение трех лет в городском учебно - методическом центре дополнительного образования г. Кызылорда.

Список используемой литературы

1. У.М.Абдигаппарова. Казахские национальные орнаменты.
2. Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы. 2-том.
3. Мектептегі технология журналдарының басылымдары.
4. А.Маргулан. Казахское народное прикладное искусство. 2-том.
5. Дәстүрлі қазақ қалы өнері және ТІКА Арал аймағы қалы тоқу өнерін дамыту, жобасы.
6. С.Қасиманов. Қазақ халқының қолөнері.
7. К.Ибраева. Казахский орнамент.
8. Е.Каменова. Кемпірқосақтың түсі қандай.
9. Бейнелеу өнері-дидактикалық материалдар.
10. Технология – дидактикалық материалдар.
11. Ш.Әбдуәлиева. Халық қолөнері. Әдістемелік құрал.
12. С.Төленбаев., М.Өмірбекова. Қазақтың ою-өрнегінің жасалу жолдары.

Пояснительная записка

Декоративно-прикладное творчество является основой национально-художественного творчества. Декоративно-прикладное искусство органично вошло в современный быт и продолжает развиваться, сохраняя национальные традиции в целостности. Оно содержит в себе огромный потенциал для освоения культурного наследия, так как донесло до сегодняшнего дня характер духовно-художественного мира.

Войлоковаление – один из древнейших видов прикладного искусства, который возник значительно раньше того, как человек стал заниматься вязанием или ткачеством. Изготовления войлока – очень трудоемкий способ обработки шерсти. Войлоком покрывали стены и купол юрты: он не только утеплял жилище степняков, но и защищал от палящего солнца, ливневых потоков, ветров и ураганов. Войлок вносил особый уют в жилище, из войлока изготавливали молитвенные коврики, тускиизы, одежду, головные уборы.

Валяние или валка – это процесс изготовления шерстяных изделий (войлока, фетра, сукна) путем сцепления и переплетения между собой волокон шерсти. Шерсть – единственное волокно, которое можно свалить. Волокно при валянии взаимно переплетается, а затем сокращается при механических воздействиях в условиях влажности и высокой температуры.

Изучение войлока развивает у обучающихся интерес к народному искусству, формирует художественный вкус. Программа по войлочному искусству развивает самостоятельность, творческие способности, помогает приобрести практические

навыки. Художники по войлоку используют известные приемы его обработки и предлагают новые методы его использования. Войлок рождает неожиданные креативные решения – так, например, входят в моду войлочные аксессуары и украшения из войлока, войлочные картины.

Войлоковальние в настоящее время переживает, поистине, второе рождение. Войлочное искусство способствует развитию мышления, творческого воображения.

Программа рассчитана на два года (курса) обучения для обучающихся 12-15 лет. В основу программы включены знакомство с историей возникновения искусства войлоковальния, с изделиями, выполненными из войлока мастерами далекого прошлого и мастерами настоящего времени. Программа знакомит с основными методами и приемами войлоковальния, применяя их можно изготовить браслеты, панно, игрушки, бусы, чехлы для телефона, сумки и многое другое. Обучение обучающихся войлоковальнию включает теоретические и практические навыки. Для изложения теоретических вопросов используются такие методы работы, как объяснение новой темы, беседа, сопровождающаяся демонстрацией схем и рисунков, показ конструктивных форм готовых изделий, просмотр и обсуждение готовых изделий.

Содержание дисциплины

Цель программы: создание условий для развития художественно-творческих способностей посредством художественного ваяния.

Задачи программы:

Обучающие:

- вооружить обучающихся знаниями в изучаемой области, выработать у них практические навыки и умения;
- ознакомить обучающихся с общими вопросами эстетики, народными традициями, обычаями и видами прикладного творчества;
- создать условия для профессионального самоопределения.

Воспитательные:

- развивать у обучающихся художественный вкус, общую эстетическую культуру, интерес к войлочному искусству;
- приобщать обучающихся к наследию отечественного искусства;
- осуществлять трудовое воспитание, воспитывать экономное отношение к используемым материалам.

Развивающие:

- развивать внимание, память, воображение, логическое, абстрактное и пространственное мышление, моторику рук и глазомер;

- развивать творческие способности, внимание, усидчивость, трудолюбие, терпение, потребность доводить начатое до конца;

- формировать практические умения и навыки качественного выполнения изделий.

Основная часть

Программа носит практико-ориентированный характер и направлена на овладение обучающимися основными приемами войлоковаляния. Обучение по данной программе создает благоприятные условия для интеллектуального и духовного воспитания, социально-культурного и профессионального самоопределения, развития познавательной активности и творческой самореализации обучающихся. Обучение основывается на следующих педагогических принципах:

- личностно-ориентированного подхода;
- природосообразности;
- культуросообразности;
- свободы выбора решений и самостоятельности в их реализации;
- сотрудничества и ответственности;
- сознательного усвоения обучающимися учебного материала.

Учебная программа рассчитана на поэтапное освоение материала и предусматривает последовательное усложнение заданий.

Рекомендуемое количество детей в группе не должно превышать 12-15 человек. Возраст обучающихся 12-15 лет.

Педагог должен использовать программу творчески, исходя из конкретных условий работы и уровня подготовки обучающихся.

Область применения программы

Настоящая программа предназначена для работы с подростками в системе дополнительного образования.

Режим занятий

Данный курс рассчитан на 1 час в неделю.

Сроки реализации – 2 года.

Объём – 34 часа в год.

Структура программы

Программа «Войлочное искусство» содержит пояснительную записку, тематические планы, а также требования к знаниям и умениям обучающихся по данному курсу.

Программа посильна обучающимся и педагогу, который заинтересован в получении результатов как от обучающихся, так и от своей деятельности. Требуется неустанный труд, чтоб добиться результатов, хорошая практическая подготовка педагога, его художественные способности, творческий подход к работе, анализ своей деятельности.

Программа составлена с учетом национальных особенностей прикладного искусства казахского народа. Первый год обучения обучающиеся знакомятся с основными методами и приемами войлоковаляния, при помощи которых можно изготовить

простейшие предметы: бусы, игрушки, панно небольших размеров и многое другое.

Программа второго года обучения составлена на углубленном изучении материалов. Большое внимание уделяется созданию новых творческих композиций. Обучающиеся совершенствуют навыки, полученные на занятиях, разрабатывают эскизы собственных изделий, оттачивают мастерство в изготовлении изделий из войлока.

Актуальность программы

Произведения и изделия войлочного искусства отражают художественные традиции казахского народа, его миропонимание, мировосприятие, художественный опыт и сохраняют историческую память. Ценность произведений войлочного искусства состоит не только в том, что они представляют природный мир, материальную культуру, но еще и в том, что они являются памятниками культуры. Значимость предмета народного искусства особенно возрастает в наше время.

Народное искусство соединяет прошлое с настоящим, сберегая национальные художественные традиции, это живой родник современной художественной культуры. Во всем мире больше всего ценятся работы, выполняемые в ручной технике, которые отличаются наиболее высокой степенью сложности, уникальностью и изяществом.

Посредством данной программы обучающиеся научатся ценить произведения искусства, создавать творческие работы, переосмысливая увиденное и услышанное на занятиях по

войлочному искусству. Сегодня, очевидно, что народное искусство является полноправной и полноценной частью художественной культуры. Развиваясь, как самостоятельный вид творчества, взаимодействует с искусством профессиональных мастеров.

Перед педагогическими коллективами школ искусств и художественных стоит сложная и ответственная задача – привить устойчивый интерес к народному искусству, развить склонности и способности к производительному труду, вооружить обучающихся необходимыми знаниями и умениями. В этой связи программа «Войлочное искусство» является весьма актуальной и представляет определенную практическую значимость.

Отличительные особенности программы

Одна из главных особенностей народного декоративно-прикладного искусства – рукотворность произведений. Каждое изделие народного мастера неповторимо, оно хранит частицу его души, тепло рук. Художественные принципы и творческая методика декоративно-прикладного искусства вырабатываются самими мастерами в процессе художественной практики и передаются от мастера к мастеру, от поколения к поколению. Одной из актуальных проблем обучения, требующей своевременного решения, является развитие творческих способностей. Анализ методической литературы наглядно свидетельствует о том, что искусство обладает огромными возможностями по развитию творческого потенциала детей. Приобщение детей к искусству развивает способность воспринимать прекрасное в жизни,

раскрывает перед ними огромный мир чувств, рождает возвышенный образ мыслей, одухотворяет его.

При проведении занятий по войлочному искусству создаются благоприятные условия для разрешения проблем личностного развития обучающихся: развивается эмоциональная сфера ребенка, снижается уровень тревожности, развивается пространственное мышление, формируется инициатива, умственная активность, самостоятельность, любознательность.

Учебно-тематический план III курс

Количество часов в неделю – 1

Количество учебных недель – 34

Количество часов в год – 34

I полугодие

№	Темы занятий	Практическое задание	Кол-во часов
I	Вводное занятие. Посещение выставки.	1. Беседа о ДПИ. 2. История войлока. 3. Орнаменты и их виды.	2
II	Техника мокрого валяния. Изготовление бус (шашбау) по предварительно подготовленным эскизам.	1. Выполнение эскизов изделия и разработка его в цвете. 2. Подготовка войлока для работы. 3. Практическая часть: изготовление войлочных шариков 4. Завершение работы: нанизывание заготовок изделия на нить с использованием	6

		дополнительных материалов (цветные шнуры, швензы и т.д.).	
III	Многослойный войлок мокрого валяния. Сложные украшения: колье, бусы в два ряда.	1. Беседа по технике безопасности. 2. Подготовка рабочего места. 3. Разработка эскизов изделия в цвете. 4. Практическая работа: а) складывание шерсти в несколько слоев; б) валяние в рулоне; в) резание рулона на части; г) изготовление войлочных бусинок; г) комбинирование бусинок и шариков.	8

III курс

II полугодие

№	Тема занятий	Практическое задание	Кол-во часов
I	Комбинирование сухого и мокрого валяния. Наглядность: панно «Наскальные изображения», «Композиция из растительных и зооморфных орнаментов» и т.д.	1. Разработка эскизов изделия в цвете. 2. Увеличение эскиза изделия до натуральной величины. 3. Работа с материалом: а) подготовка основы (полотна) путем мокрого валяния; б) создание аппликации (путем фальцевания наложить сюжет на подготовленную основу); в) детализация работы. 4. Декорирование и оформление работы.	10

II	Техника сухого валяния или фальцевания. Изготовление игрушки. Создание объёмной скульптуры (верблюд, конь и т.д.).	1. Поиски и разработка эскизов изделия в цвете. Утверждение эскиза изделия. 2. Работа над изделием с использованием специальной иглы. 3. Завершение изделия (игрушки). Работа над мелкими деталями игрушки (использование дополнительных материалов: бусинки, проволока и т. д.).	8
----	--	---	---

Учебно-тематический план IV курс

Количество часов в неделю – 1

Количество учебных недель – 34

Количество часов в год – 34

I полугодие

№	Тема занятий	Практическое задание	Кол-во часов
I	Техника мокрого валяния. Изготовление бесшовных изделий. Изготовление тапочек, шляп. Использование национальных орнаментов при декорировании цветом.	1. Создание эскизов бесшовных изделий. Разработка эскиза бесшовного изделия в цвете. 2. Практическая работа: а) валяние по шаблону и выкройке; б) наложение шерсти по эскизам. 3. Декорирование изделия дополнительными материалами (шнурки, бусы и т. д.)	8
II	Техника мокрого валяния. Объёмный войлок. Глажка морщин войлока, обработка дырок на полотне, выравнивание	1. Разработка вариантов решения темы в зарисовках и цветовых масштабных эскизах.	8

	<p>поверхности полотна войлока, переработка толстого полотна войлока в тонкое полотно. Изготовление панно. Стилизация животных, птиц, растения и т.д.</p>	<p>2. Увеличение эскизов до натуральной величины. 3. Работа с материалом: а) Валяние шерсти по индивидуальным эскизам. б) Создание постепенно нарастающей многослойной цветной композиции. 4. Оформление и декорирование изделия разнообразной фурнитурой.</p>	
--	---	--	--

IV курс

II полугодие

№	Тема занятий	Практическое задание	Кол-во часов
I	<p>Знакомство с национальной одеждой. Техника мокрого валяния. Изготовления жилета. Валяние изделия по шаблону и выкройке. Декорирование изделия фурнитурой: тесьмой, бусами, кожей, пуговицами и т.д.</p>	<p>1. Разработка эскизов изделия. 2. Чертеж простого кроя. 3. Выполнение работы в материале: а) Валяние первоначального слоя. б) Наложение второго слоя в цвете по утвержденным эскизам и крою. 4. Декорирование изделия дополнительной фурнитурой. Завершение работы и показ изделия.</p>	8
II	<p>Комбинирование сухого и мокрого валяния. Выполнение сложной композиции. Панно на свободную тему. Примерная тематика панно: «Весенняя степь», «Мелодия долин», «История предков» и т.д. Размер 30x40 (40x50).</p>	<p>1. Выбор темы. Подбор информационного материала. 1. Разработка вариантов решение темы в зарисовках. 2. Увеличение утвержденных эскизов до натуральной величины. 3. Работа в материале по утвержденным эскизам.</p>	10

	Использование стилизации казахских орнаментов в разработке композиций.	4. Завершение. Оформление панно бахромой, декоративной рамой и т.д.	
--	--	---	--

Содержание предмета

III курс

I полугодие

Тема 1: Вводное занятие.

Знакомство с целями и задачами курса. Беседа о национальном декоративно-прикладном искусстве, его видах и особенностях. История развития войлочного искусства. Особенности войлока. Процесс изготовления войлока. Обзор технологий изготовления войлочных изделий.

Задание: краткий конспект занятия.

Цель: дать обучающимся представление о прикладном искусстве и его видах.

Задачи: ознакомление обучающихся с национальным искусством, в т.ч. войлочным искусством. Знакомство обучающихся с техникой войлоковаления.

Тема 2: Техника мокрого валяния. Изготовление бус.

Технологические возможности войлока. Основные приемы мокрого валяния. Организация рабочего места. Инструктаж по технике безопасности.

Задание: разработка эскизов изделия в цвете. Валяние шариков для изготовления бус. Создание композиции бус.

Цель: знакомство обучающихся с новой технологией обработки войлока. Овладение обучающимися приемами мокрого валяния, катание войлочных шариков.

Задачи: Совершенствование умений, навыков в работе с шерстью.

Материал для работы: Бумага для разработки эскиза, гуашь, шерсть различных цветов, мыло, миска для воды, шнурок или лента, толстая нить с иглой для шитья.

Количество работ: Утвержденный эскиз – 1.

Выполненное изделие – 1.

Тема 3: Многослойный войлок мокрого валяния.

Сложное украшение: кольцо, бусы в два ряда.

Знакомство с национальными украшениями. Освоение многослойного войлока путем горячего валяния. Технология изготовления сложных украшений. Организация рабочего места. Инструктаж по технике безопасности.

Задание: разработка эскиза украшений в цвете, катание войлочных шариков, составление композиции будущих бус.

Цель: овладение обучающимися техникой мокрого валяния путем скатывания войлока в несколько слоев.

Задачи: развитие мышления, воображения, творческих способностей обучающихся, освоение ими технологии валяния многослойного войлока, приобщение обучающихся к созданию эксклюзивных вещей.

Материалы: бумага для разработки эскиза, гуашь, шерсть различных цветов, мыло, толстая нить с иглой, теплая вода, шнурок или лента, швензы для серег.

Количество работ: Утвержденный эскиз – 1,
Выполненное изделие – 1.

III курс

II полугодие

Тема 1: Комбинирование сухого и мокрого валяния.

Выполнение панно.

Освоение обучающимися технологии сухого и мокрого валяния. Композиционное и цвето-тональное решение. Особенности передачи материала.

Задание: Разработка эскизов изделия в цвете. Выполнение эскиза в масштабе. Выполнение панно по выбранной теме.

Примерные темы: «Наскальные изображения», «Композиция из растительных изоморфных орнаментов» и т. д.

Цель: развитие внимания, усидчивости обучающихся, формирование в них потребности доводить начатое до конца, знакомство и усвоение комбинированной техники обработки войлока.

Задачи: знакомство с иглой для фальцевания, освоение приемов обработки войлока, раскрытие творческого потенциала обучающихся.

Материалы: бумага необходимого формата для разработки эскиза изделия, гуашь, шерсть для валяния, мыло, игла для фальцевания и различные предметы для декорирования.

Количество работ: Утвержденный эскиз – 1,
Выполненное изделие – 1.

Тема 2: Техника сухого валяния. Изготовление игрушки.

Технология сухого валяния.

Задание: Разработка эскиза будущей скульптуры. Изготовление объемной скульптуры животного (верблюд, кони и т.д.).

Примерные темы: «Животные Казахстана».

Цель: создание объемной формы, привитие навыков работы с иглой.

Задачи: освоение последовательности технологических приемов при изготовлении игрушки, изготовление проектируемого изделия.

Материалы: бумага необходимого формата для разработки эскиза игрушки, гуашь, шерсть различных цветов, дополнительная фурнитура.

Количество работ: Утвержденный эскиз–1.

Выполненное изделие – 1.

Прогноз результативности

Обучающиеся после первого года обучения

должны знать:

- Историю возникновения искусства войлоковаляния.
- Знать виды казахских орнаментов.
- Способы обработки войлока.
- Правила безопасности труда и личной гигиены.

ДОЛЖНЫ УМЕТЬ:

- Правильно подготовить рабочее место.
- Соблюдать требования безопасности труда и личной гигиены.
- Уметь обрабатывать войлок.
- Уметь готовить войлочное полотно для изготовления изделий.
- Разрабатывать эскизы изделий.
- Изготавливать изделия по шаблонам.
- Уметь применять полученные знания на практике.

Содержание предмета

IV курс

I полугодие

Тема 1: Техника мокрого валяния. Изготовление тапочек.

Этапы работы изготовления тапочек. Подготовка шаблона изделия. Подготовка войлочных заготовок. Технологическая обработка изделия. Просмотр изделия. Декорирование готового изделия.

Задание: изготовления бесшовного изделия – тапочек.

Цель: освоение новой техники при работе с шерстью.

Задачи:

– ознакомить обучающихся с новыми технологиями обработки войлока, этапами работы при изготовлении тапочек, развивать внимание, память, воображение, логическое, абстрактное и пространственное мышление, моторику рук и глазомер;

– способствовать формированию у обучающихся практических умений и навыков качественного выполнения работ, потребности доводить начатое дело до конца;

– способствовать воспитанию творческого начала, взаимопомощи при выполнении работ;

– развивать творческие способности, внимание, усидчивость, трудолюбие, терпение.

Материалы: Бумага, гуашь, шерсть, мыло, игла для фальцевания, различные предметы для декорирования и форма для заготовок.

Количество работ: Утвержденный эскиз – 1.

Выполненное изделие – 1.

Тема 2: Техника мокрого валяния. Изготовление панно.

Обработка морщин, дырок на полотне, выравнивание поверхности полотна войлока, переработка толстого полотна войлока в тонкое полотно.

Задание: Предварительная разработка композиции. Изготовление панно. Стилизация животных, птиц, растений и т.д.

Цель: ознакомление обучающихся с технологией обработки войлока: обработка морщин и дырок на полотне, выравнивание поверхности полотна войлока, переработка толстого полотна войлока в тонкое полотно.

Задачи: использование приемов стилизации, применение национальных орнаментов, как дополняющего элемента декоративной

композиции, стимулирование творческой активности обучающихся.

Материалы: бумага для разработки эскиза изделия, гуашь, шерсть различных цветов и дополнительная фурнитура.

Количество работ: Утвержденный эскиз – 1.

Выполненное изделие – 1.

IV курс

II полугодие

Тема 1: Техника мокрого валяния. Изготовление жилета.

Изделия в смешанной технике.

Задание: разработки эскизов изделия в цвете. Изготовление жилета из войлока с нанесением на жилет национальных орнаментов.

Цель: обучение обучающихся снятию мерок, построению чертежа, технике выкройки, изготовлению лекал, экономичному раскрою изделия.

Задачи: научить обучающихся снимать мерку, делать чертеж кроя, изготавливать лекала и экономично кроить изделие.

Материалы: бумага, гуашь, шерсть различных цветов и дополнительная фурнитура.

Количество работ: Утвержденный эскиз-1.

Выполненное изделие – 1.

Тема 2: Комбинирование сухого и мокрого валяния.

Изготовление панно.

Задание: изготовить панно сложной композиции на свободную тему.

Примерные темы: «Весенняя степь», «Мелодия долин», «История предков» и т.д.

Цель: создание условий для развития творческих способностей обучающихся.

Задачи: выполнение обучающимися проекта сложной композиции на свободную тему, закрепление умений и навыков работы с войлоком.

Материалы: бумага, гуашь, шерсть различных цветов и дополнительная фурнитура.

Количество работ: Утвержденный эскиз – 1.

Выполненное изделие – 1.

Прогноз результативности

После второго года обучения обучающиеся

должны знать:

- правила безопасности труда и санитарно-гигиенических норм;
- технологию обработки объёмного войлока;
- технологию обработки мокрого и сухого валяния;
- технологию получения многослойного войлока;
- изготовление изделий по собственным выкройкам.

должны уметь:

- обрабатывать войлок разной толщины ;

- обрабатывать на войлочном полотне морщины, складки, дыры;
- изготавливать декоративное изделие с применением текстильных материалов и войлока;
- изготавливать изделия, используя проволочный каркас;
- изготавливать изделия по выкройкам;
- уметь декорировать готовые изделия;
- уметь применять полученные знания на практике.

Оценка работы обучающихся

Для закрепления полученных знаний и умений большое значение имеет коллективный анализ работ обучающихся. При этом отмечаются наиболее удачные решения, оригинальные подходы к выполнению задания, разбираются характерные ошибки.

Необходимо оценивать умения обучающихся решать познавательные и практические задачи, выполнять самостоятельно практическую работу и её анализировать. Проверка может быть в виде зачетных практических работ, промежуточных просмотров после выполнения 2-3 работ, в виде итоговых выставочных работ и выполнения творческих проектов. Контроль может осуществляться в следующих формах: собеседование, защита выполненной работы. Дополнительным способом определения результативности учебного процесса является участие в конкурсах и выставках различного уровня.

Условия реализации программы

Занятия следует проводить в специально оборудованном кабинете с хорошим дневным и вечерним освещением. Рабочие места следует организовать, таким образом, чтобы обучающиеся не стесняли движения друг друга.

На каждом занятии необходимо проводить инструктаж по организации рабочего места, безопасности труда и содержанию занятий. Особо следует обращать внимание на следующие вопросы:

- Правила пользования инструментами.
- Гигиена труда и санитария учебных кабинетов.
- Качественная вентиляция и правильное освещение учебного-кабинета и рабочих мест.
- Температурный режим в помещении.

Для работы на занятиях необходимо наличие следующих материалов: шерсть, нитки, мыльный раствор, пупырчатая пленка, москитная сетка, иглы для валяния, поролон (щетка) и другие материалы для декорирования изделий (бусы, куски кожи, пряжа и т.д.).

Методическое обеспечение

Кадровое обеспечение – педагог дополнительного образования.

Материально-техническое обеспечение:

- кабинет и оборудование;
- схемы, журналы, видео и фотоматериал;
- образцы изделий.

Учебно-методическая литература:

- учебники по искусству;
- конспекты.

Методические рекомендации

Обучение войлоковалянию включает теоретические и практические части. Для изложения теоретических вопросов используются такие методы, как объяснение, беседы, сопровождающиеся демонстрацией схем и рисунков, сравнение и анализ конструктивных форм, просмотр и обсуждение изделий.

Усвоению теоретического материала способствует проведение практических работ с целью создания собственных изделий. На занятиях не рекомендуется копировать образцы народного искусства, а творчески использовать изученные традиционные элементы и мотивы орнамента. Надо варьировать их по-своему, опираясь на общее образное содержание. Процесс практических занятий обучающиеся начинают выполнять работу с несложных художественных изделий.

На каждом занятии рекомендуется проводить инструктаж (вводный, текущий, заключительный). Особое место в инструктаже отводится санитарно-гигиеническим вопросам работы шерстью, бережному отношению к материалу, эффективному использованию учебного времени.

При планировании занятия желательно включить посещение выставок, встречи с народными умельцами, изучение литературы, необходимой для работы на занятиях, организацию и участие в выставках. Предметы из войлока, выполненные обучающимися, являются не только результатом труда, но и результатом творчества.

Список используемой литературы

1. Джанибеков У. Д. Культура казахского ремесла. – Алма-Ата: Онер, 1982. – 144с., ил
2. Маргулан А. Х. Казахское народное прикладное искусство. – Альбом. Т.3. – Алма-Ата: Онер. – 1987.– 288с.
3. Джанибеков У.Д. Эхо... По следам легенды о золотой домбре. – Алма-Ата: Онер, 1991. – 304с., ил.
4. Шорохов Е. В. Основы композиции: Учебн. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2109 «Черчение, рисование и труд». – М.: Просвещение, 1979. – 303 с., ил.
5. Шинковая К. А. Вещицы из войлока. – М.,2008.
6. Алехин А. Д. Изобразительное искусство. Художник. Педагог. Школа: Книга для Учителя. – М.: Просвещение, 1984.
7. Герчук Ю. Я. Что такое орнамент? – М.: Галарт, 1998.
8. Некрасова М. А. Народное искусство как часть культуры. – М.: Изобр. Искусство, 1983.
9. Хворостов А. С. Декоративно-прикладное искусство в школе. – 22-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1998.
10. Сокольникова Н. М. Изобразительное искусство и методика его преподавания в начальной школе. – М.:Академия,2003.
11. Кузин В. С. Психология живописи. / Учебное пособие для вузов. – М.:ОНИКС 21век, 2005.
12. Пульман Л. Г. Методика преподавания композиции декоративно-прикладного искусства в ДХШ. – Минск,1980.
13. Терещенко Т. Ф. Декоративно-прикладная композиция. – М.: 1987.

14. Большая книга игр и поделок / Пер. с нем. Бема Ю. – М.:ОЛМА-ПРЕСС, 2001.
15. Данкевич Е.В., Жакова О.В. Большая книга поделок для девочек и мальчиков. – М.:Кристал; Дром Оникс, 2000.
16. Дворкина И.А. Батик. – М.: Радуга, 2002.
17. Альбом «Народное искусство СССР». – М, 1972.
18. Бардина Р. А. Изделия народных художественных промыслов и сувениры. – М.: Высшая школа, 1972.
19. Косминская В. Б., Халезова И. Б. Основы изобразительного искусства и методика руководства изобразительной деятельностью детей. Лабораторный практикум. – М.: Просвещение, 1981.
20. Муқанов М. Казахские домашние художественные ремесла –. Алма-Ата, 1979.
21. Пармон Ф. М. Композиция костюма. – М., 1985.
22. Печерский М.С. Эстетическое воспитание на уроках труда. – М.: Просвещение, 1970.
23. Шпикалова Т.Я. Народное искусство на уровнях декоративного рисования. – М.: Просвещение, 1974.
24. Юному художнику. Книга для чтения по истории искусства. – М., 1963.